

Feminizam online - analiza hrvatskih internetskih portala

Pintur, Ivona

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:015134>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Diplomski studij sociologije i pedagogije

Ivona Pintur

Feminizam online – analiza hrvatskih internetskih portala

Diplomski rad
Mentorica: izv.prof.dr.sc. Anita Dremel
Osijek, 2024.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Diplomski studij sociologije i pedagogije

Ivona Pintur

Feminizam online – analiza hrvatskih internetskih portala

Diplomski rad

Područje društvene znanosti, polje sociologija, grana posebne sociologije

Mentor: izv.prof.dr.sc. Anita Dremel

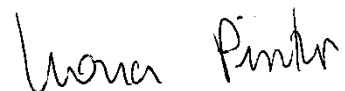
Osijek, 2024.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 6. rujna 2024. godine

Ivona Pintur, 0122229267

Sažetak

Digitalna tehnologija značajno je doprinijela razvoju i širenju feminističkog pokreta. Ističe se važnost medija koji postaju svakodnevni dio života suvremenog čovjeka. Mediji ostavljaju snažan utjecaj na stavove i ponašanje pojedinca. S obzirom na moć medija, ističe se važnost načina na koji izvještavaju o različitim temama od društvenog značaja. U ovom diplomskom radu analizira se način na koji hrvatski internetski portali izvještavaju o feminističkim temama. Metoda istraživanja je kvalitativna analiza medijskog sadržaja. Istraživanje je provedeno na uzorku od četiri hrvatska internetska portala unutar kojih je analizirano 20 članaka prema određenim kategorijama. Utvrđeno je da postoje značajne razlike u izvještavanju feminističkih tema od strane općih informativnih i feminističkih portala. Također, utvrđene su prednosti i poteškoće određenih načina izvještavanja. Konačni cilj ovoga rada jest potaknuti čitatelje na kritičko pristupanje različitim izvorima informacija te potaknuti autore tekstova na adekvatno i odgovorno izvještavanje o feminističkim temama.

Ključne riječi: feminizam, cyberfeminizam, digitalni aktivizam, mediji, portali

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Teorijski okvir.....	1
2.1. Feminizam.....	1
2.1.1. Valovi feminizma.....	4
2.1.2. Feminizam u Hrvatskoj danas.....	10
2.2. Cyberfeminizam.....	13
2.2.1. Cyberfeminizam u Hrvatskoj.....	21
2.3. Digitalni aktivizam.....	24
2.4. Mediji i utjecaj medija na društvo.....	30
3. Metodologija.....	32
3.1. Cilj istraživanja.....	32
3.2. Istraživačka pitanja.....	32
3.3. Uzorak istraživanja.....	32
3.4. Postupak istraživanja.....	33
4. Rezultati i rasprava.....	34
4.1. Zaključak rezultata analize.....	42
5. Rasprava o rezultatima.....	43
6. Zaključak.....	47
7. Popis literature.....	49
8. Prilozi.....	54

1. Uvod

Diplomski rad istražuje i analizira kako hrvatski internetski portali izvještavaju o temama vezanim uz feministički pokret. Rad je strukturiran na način da obuhvaća teorijski okvir, metodologiju, raspravu o rezultatima, zaključak i priloge.

Prvo poglavlje rada prikazuje teorijski okvir unutar kojega se raspravlja o ključnim pojmovima poput feminizma, cyberfeminizma, digitalnog aktivizma i medija. Poglavlja Feminizam i Cyberfeminizam obuhvaćaju povijesni pregled nastanka pokreta, dok poglavlja Digitalni aktivizam i Mediji prikazuju njihovu važnost, oblike i utjecaj na društvene promjene. Prvo poglavlje nudi temelj za razumijevanje analize u nastavku rada.

Drugo poglavlje rada predstavlja metodologiju istraživanja unutar koje su opisani ciljevi istraživanja, istraživačka pitanja, uzorak istraživanja i postupak istraživanja. Cilj je istraživanja analizirati kako odabrani hrvatski internetski portali predstavljaju feminizam i izvještavaju o temama vezanim uz njega te identificirati glavne teme vezane uz feminizam na hrvatskim portalima i razlike među portalima.

Treće poglavlje rada odnosi se na prikaz i raspravu rezultata koji će se nasloniti na teorijsku podlogu s početka te dati odgovor na postavljena istraživačka pitanja.

Četvrto poglavlje donosi zaključak rada unutar kojega su sažete ključne ideje diplomskog rada i provedene analize. Također, ponuđene su preporuke za daljnji napredak i buduća istraživanja.

Na kraju rada uključeni su prilozi koji sadržavaju tablicu s kategorijama (*Tablica 1*) koje su se koristile prilikom analiziranja članaka, tablicu s općim informacijama o člancima (*Tablica 2*) te analiza svakog pojedinog članka. Svrha je toga povećanje otvorenosti i transparentnosti u istraživačkom procesu.

2. Teorijski okvir

2.1. Feminizam

Feminističko djelovanje unijelo je razne pozitivne pomake u svakodnevnom životu žena. Feministički pokret nastaje u zajednicama žena, odnosno nastaje u grupama za osvještavanje koje se bave analizom društvene isključenosti, nevidljivosti i seksualnog zlostavljanja žena. Navedene analize potaknule su žene na akciju, a glas o feminizmu širi se kroz institucionalizaciju ženskih studija (Hooks, 2000, prema Gvozdanović, 2006). Feminizam nije

jednoznačan termin te ne postoji općeprihvaćeni dogovor oko toga što feminizam je i što sve obuhvaćaju feministički pokreti (Ograšjek Gorenjak, 2022). Feministički pokreti odnose se na pokrete koje „poduzimaju feministi/kinje te koji zagovaraju feminističke ideje i ciljeve – konkretno kao oni koji osporavaju patrijarhat, podređivanje i/ili izrabljivanje žena“ (McBride i Mazur, 2008, prema Šinko, 2018:45). Feministički pokreti moraju zahtijevati unaprjeđenje položaja žena kao diskriminirane skupine, ostvarivanje rodne ravnopravnosti i promjenu rodni hijerarhija (McBride i Mazur, 2008, prema Šinko, 2018).

Žena je imala podređen položaj u društvenom i političkom svijetu koji je trajao stoljećima. Podređeni društveni položaj žena temeljio se na tradicionalnom patrijarhatu koji predstavlja sustav društvenih odnosa gdje su institucionalizirani odnosi dominacije i moći muškaraca nasuprot podređenosti žena (Mihaljević, 2016). U navedenom društvenom sustavu žene se nalaze u potpunosti izvan javne sfere, a svedene su isključivo na privatnu sferu. Do 17. stoljeća prevladavala je znanstvena paradigma temeljena na Aristotelovoj tezi o ženskoj ništavnosti. Engleski filozof T. Hobbes suprotstavio se navedenoj Aristotelovoj koncepciji tako što je predstavio žene kao slobodne i jednake muškarcima. Iako je Hobbes tezama o jednakim i slobodnim ženama postavio temelje novovjekovne filozofije, Aristotelove teze ipak zadržavaju svoj utjecaj (Mihaljević, 2016). Kada promatramo povijest feminističkog pokreta ključno je spomenuti važnost Francuske revolucije iz koje proizlazi moderna politička misao te započinje pregovor o pravima žena kao ljudskim pravima. Temeljni dokument Francuske revolucije *Deklaracija o pravima čovjeka i građanina* iz 1792. godine slobodu i jednakost označava kao prava isključivo muškaraca. Budući da se dokument odnosio na prava muškaraca, a zanemario prava žena, Olympe de Gouges objavila je *Deklaraciju o pravima žena i građanki* što je kasnije dovelo do zabrane ženskih pokreta u Francuskoj, a autoricu je osudilo na smrtnu kaznu. Ženski pokreti počinju se osnivati u 18. stoljeću prvo u Velikoj Britaniji gdje se ujedinjuju u Nacionalnu uniju društava za žensko pravo glasa 1897. godine, a zatim se počinju osnivati i u Sjedinjenim Američkim državama (Mihaljević, 2016).

Žimbek (2014) ističe kako feminizam teži ostvariti jednake mogućnosti za sve te okončati opresiju, ali da to ponekad pokušava ostvariti na različite načine te kao primjere razlika navodi nekoliko pristupa feminizmu kao što su anarho-feminizam, kulturalni feminizam, isključujući feminizam, individualistički feminizam, liberalni feminizam, materijalistički, marksistički i socijalistički feminizam, višerasni feminizam, radikalni feminizam, transfeminizam i crni feminizam. Zbog neslaganja i različitih pristupa pojavljuju se novi pravci feminističkog pokreta koji su više inkluzivni. Anarho-feminizam predstavlja

spoj feminizma i anarhizma unutar kojeg se smatra da ravnopravnost žena ovisi o oslobađanju ljudi od hijerarhije. Predstavnice anarho-feminizma su Emma Goldman i Germaine Greer. Kulturalni feminizam naglašava razliku između žena i muškaraca te podupire pogled o „tipičnim ženskim kvalitetama“. Fokus je postavljen na osobnost i način života, a ne na pravnu i političku jednakost. Predstavnice su Margaret Fuller i Brooke Williams. Isključujući feminizam smatra da žene trebaju ostvariti potpunu ravnopravnost u izolaciji od muškaraca jer muškarci ne doprinose feminističkom pokretu. Prednost se ovdje pridaje celibatu ili lezbijstvu, a predstavnice su Mary Daly, Charlotte Bunch i Elana Dykewomon (Žimbrek, 2014). Individualistički feminizam ističe ideju da se ravnopravnost žena ostvaruje „oslobođenjem od prisilne smetnje“, odnosno fokusira se na samostalnost i minimalan utjecaj vlade na živote žena, potpunu zakonsku ravnopravnost bez obzira na rod i klasu te potragu za rješenjima svakodnevnog i institucionalnog seksizma. Predstavnice u Joan Kennedy Taylor i Suzanne La Follette. Materijalistički, marksistički i socijalistički feminizam dijeli zajedničko viđenje neravnopravnih struktura rada i kapitalizma kao glavnih tlačitelja žena. Zagovaratelj(ce) ovog pristupa slažu se s Marxovim tvrdnjama da će revolucija uništiti klasu i rod, a predstavnice pristupa su Christine Delphy i Dolores Hayden. Glavna kritika ovoga pristupa je stavljanje klasne borbe iznad rodne ravnopravnosti (Žimbrek, 2014). Paralelno s feminističkim pokretom bijelih žena u drugom valu, pojavljuje se višerasni feminizam koji ujedinjuje Chicana, indijanski, azijsko-američki i crnački feminizam. Predstavnice višerasnog feminizma su Dr. Maxine Baca Zinn i Dr. Bonnie Thornton Dill. Postmoderni feminizam smatra da gubitkom grubih kategorija roda i spola nema razloga za opresiju onih osoba koji se vide kao žene, stoga razvija koncepciju roda i spola kao neodredive i nepostojeće. Predstavnice su Judith Butler, Donna Haraway, Mary Joe Frug i Michel Foucault (Žimbrek, 2014). Radikalni feminizam kao središte ženske presije vidi mušku dominaciju u kapitalističkom društvu te smatra da je potrebno u potpunosti iskorijeniti tradicionalni patrijarhalni sustav moći. Radikalni feminizam isključuje transfeminizma. Predstavnice su Kate Millet, Andrea Dworkin i Catharine Mackinnon. Transfeminizam spaja feminističku teoriju s queer teorijama te uključuje transrodne osobe u feministički pokret, zajedno s njihovim iskustvima i problemima. Predstavnicima su Kate Bornstein, Julia Serano i Sandy Stone. Crni feminizam nastaje zbog stava da su zanemarene žene drugih boja kože u feminističkom pokretu te da su rasa, rod i klasa nerazdvojivi. Predstavnice su Alice Walker, Angela Davis, Bell Hooks, Kimberle Crenshaw, Barbara Smith i Florynce Kennedy (Žimbrek, 2014).

2.1.1. Valovi feminizma

Povijest feminističkog pokreta danas promatramo kroz etape feminizma, tzv. valove. U radovima se spominju tri ili četiri vala feminizma (Ograšjek Gorenjak, 2022). Američka novinarka Martha Weinman Lear započela je koncept dijeljenja feminizma u valove 1968. godine u članku „The Second Wave: What Do These Women Want?“ gdje je imenovala prvi i drugi val feminizma. Američka spisateljica Rebecca Walker u radu „Becoming the Third Wave“ koji je objavljen 1992. godine najavljuje treći val feminizma (Mohajan, 2022, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Izmjene valova feminizma treba promatrati s obzirom na kontekst društvenih promjena i zahtjeva vremena u kojemu su nastali (Malinowska, 2020, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Ograšjek Gorenjak (2022) ističe kako se feminizam realizirao u konkretnim povijesnim trenucima, odnosno u značajnim društvenim, političkim i kulturnim situacijama. Početni koncepti feminističkog djelovanja različito su se ostvarivali i prilagođavali potrebama mjesta i društva u kojem su nastajali, kao što je primjerice američki feminizam povezan s pokretom za građanska prava (Ograšjek Gorenjak, 2022).

Prvi val nastao je kao rezultat modernizacije u 19. stoljeću, odnosno zbog ekonomskih i socijalnih promjena nastalih kao posljedice industrijalizacije i socijalizacije (Ograšjek Gorenjak, 2022). Prvi val službeno je započeo na Konvenciji u Seneca Fallsu 1848. godine gdje se 300 žena i muškaraca okupilo zbog borbe za jednakost žena. Deklaraciju Seneca Fallsa sastavila je Elizabeth Cady Stanton te tako oblikovala ideologiju i političke strategije feminizma kao novog društvenog pokreta (Rampton, 2015). Rampton (2015) iznosi stvaranje novih mogućnosti za žene, s fokusom na pravo glasa, kao primarni cilj prvog vala feminizma. Primarni cilj prvog vala bio je poništiti sve formalne prepreke koje su onemogućavale stjecanje ravnopravnog položaja žena i muškaraca u društvu, odnosno feministkinje su se u prvom valu fokusirale na konkretne zakonske propise kao što su nemogućnost srednjoškolskog i sveučilišnog obrazovanja za žene, neravnopravnost na tržištu rada te nepovoljan imovinski i pravni status udane žene (Ograšjek Gorenjak, 2022). Feministkinje prvog vala svoje zahtjeve utemeljile su na liberalnim idejama o jednakosti i ženskim doprinosima nacionalnim naporima (Rampton, 2015, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Krajem 19. stoljeća pojavljuje se sufražetski pokret. Sufražetkinje su borbu za ravnopravnost provodile kroz različite borbene strategije – okupljanja, peticije, rezolucije, demonstracije, pokretanje novina i organiziranja (Rampton, 2015, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Tijekom prvog vala izgrađuju se temeljne institucije feminizma. Primjer takvih institucija su prve feminističke novine The Lily, Le Voix des Femmes te kreiranje mreže nacionalnih i internacionalnih feminističkih organizacija

(Malinowska, 2020, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Tijekom prvog vala oblikuju se prve ikone feminističkog pokreta poput Emmeline Pankhurst, osnivačice Woman Suffrage Alliance, Carrie Chapman Catt, afroameričke feministkinje, Sojourner Truth, Emme Goldman, anarhistice i komunistkinje, Alette Jacobs i Rosike Schwimmer, pacifistkinja. Feministkinje prvog vala postigle su niz uspjeha u područjima obrazovanja, građanskog statusa i prava glasa (Ograšjek Gorenjak, 2022). Pravo glasa za žene postupno se ostvarivalo u raznim državama diljem svijeta. Švedska je 1867. godine omogućavala ženama ograničeno biračko pravo, a na Novom Zelandu žensko pravo glasa ostvaruje se 1893. godine te 1919. godine postaje aktivno biračko pravo (Mihaljević, 2016). Posljednja zemlja u kojoj se pravo glasa žena ostvaruje je Švicarska 1971. godine (Mihaljević, 2016). Neupitan je veliki uspjeh feministkinja na području ženskih građanskih prava tijekom prvog vala feminizma, međutim, prvi val često se nalazi pod metom kritika. Glavna kritika prvog vala vezana je uz kulturni centralizam i elitizam, odnosno problem predstavlja što su glavnu riječ u prvom valu imale isključivo obrazovane kršćanske bijelkinje iz zapadne Europe ili SAD-a zbog čega se pokazalo malo zanimanja za specifična iskustva žena druge rase, klase ili iz drugih dijelova svijeta (Malinowska, 2020, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Hooks (2000) ističe kako se feministički pokret u samom početku odnosio na heteroseksualne bijelkinje koje se nisu riješile dominacije nad drugim ženama zbog čega se pojavljuje elitizam unutar pokreta te smatra kako je bilo potrebno riješiti problem klase unutar feminističkog pokreta (Gvozdanović, 2006). Prvi val feminizma završava u prvoj polovici 20. stoljeća (Ograšjek Gorenjak, 2022).

Kada je riječ o području Hrvatske, do raspada Austro-Ugarske postojalo je nekoliko udruga koje su predvodile učiteljice ili predstavnice društvene elite s ciljem poboljšanja obrazovnih i ekonomskih mogućnosti žena (Ograšjek Gorenjak, 2022). U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca dolazi do umrežavanja ženskog pokreta s internacionalnim ženskim organizacijama. Hrvatske sekcije organizacija koje su djelovale na jugoslavenskoj razini, a značajne su za navedeno razdoblje su Narodni ženski savez Srba, Hrvata i Slovenaca (kasnije Jugoslavenski ženski savez), Alijansa ženskih pokreta (kasnije Ženski pokret) i Udruženje univerzitetskih obrazovnih žena (Ograšjek Gorenjak, 2022). Organizacija Ženski pokret predstavlja prvu feminističku organizaciju na našim prostorima kojoj je borba za politička prava žena bila primarni cilj djelovanja (Sklevicky, 2020, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Ženski pokret izdavao je glasilo Ženski pokret unutar kojeg su autorice iz zemlje objavljivale rasprave, eseje, prijevode tekstova i informacije o ženskom djelovanju u Jugoslaviji i svijetu. Jugoslavenske ženske organizacija promovale su pacifizam i internacionalnu suradnju, a dobro

su prezentirale svoju zemlju budući da su se često susretale s negativnim pretpostavkama o Balkanu kojeg su druge zemlje smatrale nazadnim (Ograšjek Gorenjak, 2020, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Najveća ženska organizacija toga vremena, Hrvatska žena, nije bila uključena u rad jugoslavenskih ženskih organizacija, već se fokusirala na Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu te suradnju s dijasporom, a njezine najpoznatije članice bile su Marija Kumičić, Marija Jurić Zagorka i barunica Ožegović (Ograšjek Gorenjak, 2022). Na prijelazu između 19. i 20. stoljeća glavno pitanje za koje su se zalagale hrvatske feministkinje bilo je vezano uz edukativna prava zbog ograničenih obrazovnih mogućnosti djevojčica nakon 14. godine. Objavljivale su rasprave u dnevnim i kulturnim novinama, a najaktivnija pobornica reforme bila je Marija Jambrišak koja se oslanjala na tradicionalne vrijednosti te omogućila otvaranje ženskih gimnazija i Mudroslovnog fakulteta na Zagrebačkom sveučilištu (Ograšjek Gorenjak, 2005, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Tijekom 20. stoljeća bila su ključna pitanja položaja zaposlene žene, zakonske regulacije i ženskog prava glasa. Borba za pravo glasa žena ostvarivala se kroz organiziranje referenduma, peticija i demonstracija (Ograšjek Gorenjak, 2022).

Drugi val feminizma nastao je krajem 60-ih godina 20. stoljeća u Sjedinjenim Američkim državama kada dolazi do osnaživanja političke ljevice, antiratnih pokreta, borbe za građanska prava i seksualne revolucije (Ograšjek Gorenjak, 2022). Feministički pokret se oživotvorio 1963. godine kada Friedan objavljuje djelo *The Feminine Mystique* koji opisuje tzv. problem bez imena koji predstavlja rezultat ograničenog pristupa uspjehu američkih kućanica. Komisija o statusu žena pod predsjedništvom Eleanor Roosevelt objavljuje prvi izvještaj o ženskoj neravnopravnosti, a 1966. godine osniva se udruženje National Organization for Women (Žimbek, 2014). Dominantna pitanja drugog vala feminizma su reproduktivna prava i seksualnost. Kao inspiracija drugog vala služi filozofska rasprava *Drugi spol* koju objavljuje Simone de Beauvoir 1949. godine (Ograšjek Gorenjak, 2022). Feministkinje u drugom valu nastoje vratiti ženi kontrolu nad vlastitim tijelom te se stoga bore protiv seksizma, seksualnog uznemiravanja, objektivizacije žena, nasilja nad ženama i silovanja u braku, a žele postići pravo na pobačaj i kontracepciju. Suprotstavljaju se svim oblicima neravnopravnosti u društvu, odnosno bore se za jednakost u plaćama i mogućnostima obrazovanja i napredovanja, porodiljni dopust, mogućnost da se majke uključe u svijet rada te pristup političkim i ekonomskim pozicijama (Mohajan, 2022, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Tijekom drugog vala osnivaju se samo ženske organizacije i grupe za podizanje svijesti (Rampton, 2015). Feministkinje drugog vala ostavljaju u nasljeđe popularne fraze koje se koriste i danas

(Ograšjek Gorenjak, 2022). Drugi val donio je novi niz pobjeda feminističkog pokreta – zakon o jednakim plaćama i obrazovanju, razna građanska prava, dostupnost kontracepcije i pravo na pobačaj (Žimbrek, 2014). Feministkinje drugog vala osigurale su da privatni problemi postanu dio političkog svijeta, a odnosi u obitelji i braku postali su javni problem. Učinile su seksualnu revoluciju gdje su ženama ostvarile pravo odlučivanja o vlastitom tijelu u pogledu kontracepcije, pobačaja i rađanja (Mihaljević, 2016). Tijekom drugog vala zastupa se stav da se rod i spol razlikuju, odnosno da je spol biološki konstrukt, a rod društveni konstrukt koji ovisi o kulturi i vremenu (Rampton, 2015). Važna karakteristika drugog vala je inkluzivnost, a sada se, za razliku od prvog vala, ne zanemaruju problemi i perspektive žena različitih rasa, klasa, nacionalnosti i seksualne orijentacije (Ograšjek Gorenjak, 2022). Feminizam drugog vala donio je razne napretke u borbi za ravnopravnost žena na socijalnoj i pravnoj razini (Žimbrek, 2014).

Sekcija Sociološkog društva Hrvatske, Žena i društvo, prva je formalno registrirana feministička grupa u Jugoslaviji osnovana 1978. godine (Šinko, 2018). Godine 1976. organiziran je skup Društveni položaj žene i porodice u socijalističkom samoupravnom društvu unutar kojega je održan panel Suvremeni feminizam gdje su se okupile feministkinje iz SFRJ, a 1977. godine održao se međunarodni skup Žene i razvoj na Bledu. Prvo feminističko okupljanje dogodilo se za vrijeme konferencije DRUG-ca Žena: novi pristup ženskom pitanju u Beogradu 1978. godine koju su organizirale Dunja Blažević i Žarana Papić (Šinko, 2018). Prvo feminističko okupljanje u Beogradu označava kraj prve faze jugoslavenskog feminističkog pokreta u smislu faze koju karakterizira teorijsko promišljanje i definiranje feminističkog diskursa (Knežević, 2004, prema Šinko, 2018). Feministički pokret u Jugoslaviji 80-ih godina 20. stoljeća prerasta u aktivistički pokret (Ograšjek Gorenjak, 2022). Dolazi do novih oblika organiziranja kada nastaju sljedeće skupine: Lilit u Ljubljani 1985. godine, Svarun u Zagrebu 1985. godine, Ženska grupa Trešnjevka u Zagrebu 1986. godine, Lezbična Lilit u Ljubljani 1987. godine, SOS – telefon za žene u Zagrebu, Ljubljani pa Beogradu 1988. godine te Autonomna ženska kuća u Zagrebu 1989. godine (Knežević, 2004, prema Šinko, 2018). Kada početkom 90-ih godina 20. stoljeća dođe do raspada SFRJ i rata, jugoslavenski feministički pokret se razdvaja, a vrlo je brzo vidljiva velika razlika u razvoju slovenskog i hrvatskog feminističkog pokreta (Šinko, 2018). Za vrijeme rata 90-ih godina u Hrvatskoj, hrvatske feministkinje fokusiraju svoje djelovanje na humanitarni rad i rad sa žrtvama rata i izbjeglicama. Hrvatske feministkinje javno osuđuju militarizaciju društva, pozivaju na mir i prozivaju silovanje kao ratni zločin (Jalušić, 2011, prema Šinko, 2018). Ratno razdoblje u

Hrvatskoj omogućilo je brojne međunarodne donacije što je pozitivno utjecalo na razvoj feminističke scene nevladinih organizacija kao što su Antiratna kampanja Hrvatske (Zagreb, 1991.), Centar za mir, nenasilje i ljudska prava (Osijek, 1992.) i Centar za žene žrtve rata (1992.) (Knežević, 2004, prema Šinko, 2018). U poslijeratnom razdoblju djelovanje hrvatskih feministkinja odnosi se na edukativni i istraživački rad s akcijama usmjerenima prema institucionalnoj politici i suradnji s političarima (Šinko, 2018).

Treći val feminizma započeo je 90-ih godina 20. stoljeća pod utjecajem postmodernizma. Tijekom trećeg vala destabilizirali su se različiti koncepti poput roda, seksualnosti, heteronormativnosti i univerzalne ženskosti (Rampton, 2015). Krajem 80-ih i početkom 90-ih godina 20. stoljeća feminističke ideje dobivaju više institucionalni karakter i ulaze u akademski svijet, a na sveučilištima se pojavljuju novi rodni studiji. Osnovni medij trećeg vala je Internet gdje se počinju kreirati mrežne stranice i blogovi te se na taj način izgrađuje zajednički prostor povezivanja i širenja (Malinowska, 2020, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Feministkinje trećeg vala u javnom i online prostoru koriste se pogrđnim seksističkim imenima kako bi seksističkoj kulturi oduzele verbalno oružje (Rampton, 2015). Kada govorimo o feminizmu trećeg vala teško je govoriti o jedinstvenom pokretu, a neki od primjera različitih inicijativa su lipstick feminizam, girlie feminizam, riot grrls feminizam, cybergrrls feminizam i netgrrls (Mohajan, 2022, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Tijekom trećeg vala odbacuje se razmišljanje u dihotomnim kategorijama poput mi/oni ili opresori/žrtve, također odbacuju se koncepti viktimizacije žena i univerzalne ženskosti, a feministkinje trećeg vala zauzimaju se za specifičnosti individualnog iskustva (Rampton, 2015, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Judith Butler u knjizi *Nevolje s rodom* dovodi u pitanje dihotomiju roda i spola te dolazi do zaključka da je spol, kao i rod, kulturološki uvjetovan, dakle spol ne predstavlja bazu u razvijanju roda (Butler, 2000, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). „Rod se umjesto toga fluidno kreira nizom imaginacija i identifikacija te u konačnici nameće performanse tijelu kako bi se održala iluzija rodne stabilnosti“ (Butler, 2000, prema Ograšjek Gorenjak, 2022:182). Judith Butler mnogi smatraju začetnicom trećeg vala feminizma (Ograšjek Gorenjak, 2022).

Treći val u Hrvatskoj ne možemo uklopiti u treći val feminizma u svijetu zbog ratnog stanja u kojemu se država tada nalazi, a raspad SFRJ i rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini obilježio je djelovanje i ciljeve feminizma na našem prostoru (Ograšjek Gorenjak, 2022). Gledano s pozitivne strane, rat u Hrvatskoj omogućio je brojne donacije diljem svijeta i dolazak volontera zbog čega autorica Šinko (2018) rane 90-e godine naziva „zlatnim dobom financijske

održivosti nevladinih organizacija“. Feminističke udruge svoje su djelovanje i financiranje prilagodile potrebama društva u ratu te su javno osudile rat, promovale kulturu mira, djelovale u smjeru humanitarnog rada te progovorile o silovanju kao ratnom zločinu (Šinko, 2018, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Za vrijeme rata u Hrvatskoj osnivaju se organizacije Centar za žrtve rata i Antiratna kampanja Hrvatske (ARK) koje su nastojale zadržati kontakt sa sličnim organizacijama u regiji što dovodi do pojave prvih oblika cyberfeminizma na našem području (Janković, 2009, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Zajedničkim djelovanjem feminističkih organizacija nastaju diskusijske liste Zamir/Women na BBS-u Zamir-ZG. Kasnije dolazi do stvaranja elektroničke mreže Zamir-Transnational-Network (ZTN) koju čine BBS Zamir-ZG, BBS u Beogradu, Ljubljani, Sarajevu, Tuzli, Prištini i Pakracu (Janković, 2009, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). U drugoj polovici 90-ih godina 20. stoljeća dolazi do promjene političke situacije u državi, a hrvatski feminizam fokusira se na projekte, edukacije, izdavaštva, istraživanja i javna djelovanja (Ograšjek Gorenjak, 2022). U poslijeratnom razdoblju dolazi do nastanka novih feminističkih organizacija, a slijede primjeri istih: B.a.B.e. (Budi aktivna, Budi emancipiran), Centar za edukaciju i savjetovanje žena (CESI), Centar za prevenciju, istraživanje i suzbijanje seksualnog nasilja i žensku seksualnost, Ženska soba i Lezbijska udruga Kontra (Ograšjek Gorenjak, 2022). Dolazi do osnivanja Ženske mreže Hrvatske koja okuplja 40 feminističkih udruga te svoje djelovanje ostvaruje kroz različite projekte, seminare i radionice u svrhu pomaganja ženama u zemlji u tranziciji, edukacije o građanskom društvu, snalaženja s novim tehnologijama, brige o vidljivosti feminističkih ideja i tema, istraživanja žena na sveučilištu i drugih (Barada i dr., 2003, prema Ograšjek Gorenjak, 2022).

Shelby Knox objavila je post na blogu 2010. godine te se definirala osnivačicom četvrtog vala feminizma koji se sada odvija i u virtualnom svijetu (Žimbek, 2014). Društvene mreže karakteristika su 21. stoljeća, a život bez Interneta gotovo je nezamisliv. Aktivizam sada prelazi u virtualni svijet gdje se pokreću razne online feminističke inicijative i hashtag pokreti, a primjeri takvih inicijativa i pokreta su Everyday Sexism Project, Feministing, CountingDeadWomen Project, #YesAllWomen, #HeForShe, #ToTheGirls, #MeToo, #NoMore i drugi. Zahvaljujući društvenim mrežama, ovakve inicijative vrlo se brzo i lako šire diljem svijeta između velikog broja korisnika te omogućuju izgradnju društvenih pokreta na globalnoj razini. Inicijative poput navedenih omogućavaju žrtvama da prenose svoja iskustva i dijele ih s drugima na Internetu kritizirajući tako seksizam u medijima (Ograšjek Gorenjak, 2022). „Time se otvara prostor prenošenja iskustva žrtava verbalnih i fizičkih seksističkih napada, kritizira seksizam u svim vrstama suvremenih medija i pop kulture, problematizira se

pitanje silovanja, seksualnog nasilja, nasilja nad ženama, zalaže se za uvođenje seksualne edukacije u škole i senzibiliziranje za značenje pojma pristanka, otvoreno se govori o različitim aspektima ženskog tijela i zdravlja, seksualnosti, posramljivanju, homofobijama i transfobijama“ (Ograšjek Gorenjak, 2022:190). Međutim, slobodan prostor za komunikaciju i iznošenje mišljenja u online svijetu ima za posljedicu ponovni problem seksizma, šovinizma i homofobije. U četvrtom valu feminizma ponovno dolaze u središte zanimanja pitanja kojima su se bavile feministkinje ranijih valova poput seksualnog zlostavljanja, silovanja, nasilja nad ženama, nejednakih plaća i drugih (Rampton, 2015). Feministkinje četvrtog vala zahtijevaju veću reprezentaciju žena u službenim obilježjima i politici, jednake plaće i protestiraju protiv otpuštanja žena za vrijeme krize (Rampton, 2015, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Feminizam četvrtog vala više se ne odnosi samo na borbu žena već na ravnopravnost spolova te prihvaća sve marginalizirane skupine (Rampton, 2015).

Početkom 21. stoljeća feministički pokret u Hrvatskoj počinje više surađivati sa strukturama vlasti uz oslanjanje na financiranje Europske unije (Šinko, 2018, prema Ograšjek Gorenjak, 2022). Kao u svijetu, četvrti val u Hrvatskoj obilježen je pojavom online feminističkih organizacija. Pokreću se različite feminističke internetske stranice poput Voxfeminae, Libela, muf.com. Osim internetskih stranica, dolazi do feminističkih pokreta protiv rodno uvjetovanog nasilja koji se odvijaju putem društvenih mreža, a primjeri takvih pokreta su #Spasime i #Prekinimosutnju. Uz feminističko online djelovanje, sve više medijske pozornosti dobiva antirodni pokret i organizacije kojima je za cilj postaviti jasne tradicionalne definicije braka u Ustavu, a bore se protiv pobačaja ili Istanbulske konvencije (Ograšjek Gorenjak, 2022).

2.1.2. Feminizam u Hrvatskoj danas

U Hrvatskoj danas postoje razne organizacije, projekti i kampanje koji su ključni za feminističko djelovanje na našim prostorima u 21. stoljeću. Također, važno je napomenuti da se feministička borba raznih organizacija odvija kako u stvarnom fizičkom svijetu, tako i putem društvenih mreža i internetskih stranica. Značajne organizacije koje se zalažu za ravnopravnost spolova i borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja u Hrvatskoj su B.a.B.e. (Budi aktivna, Budi emancipiran), CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, Ženska mreža Hrvatske, RODA – roditelji u akciji, PaRiter, fAKTIV i drugi. Hrvatska također broji nekoliko online feminističkih portala kao što su Libela.org, Voxfeminae.net i Muf.com.hr. Organizacija B.a.B.e. (Budi aktivna, Budi emancipiran) osnovana je 1994. godine u svrhu promicanja i zaštite ženskih ljudskih prava. Danas je djelovanje organizacije usmjereno na rodnu

ravnopravnost i osiguravanje jednakih mogućnosti za sve rodove u svim društvenim aspektima (babe.hr). Organizacija djeluje kroz četiri strateška programa, a to su Rodna ravnopravnost, Prevencija i suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja, Sigurna kuća i Javne politike i zagovaranje. Program Rodna ravnopravnost za cilj ima uključiti koncept rodne ravnopravnosti u lokalne, regionalne i nacionalne politike, a kako se to ostvarilo koriste se relevantne metodologije i podiže javna svijest kroz razne edukacije i javne kampanje (babe.hr). Program Prevencija i suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja pokrenut je kao nastavak na program Legaline osnovan 1995. godine, a svrha Programa je pružanje psihološke i pravne pomoći žrtvama nasilja te utvrđivanje nedostataka u zakonodavstvu i radu institucije kroz komunikaciju s građanima. Kroz Program se pokrenulo besplatno pravno i psihološko savjetovalište za žrtve nasilja (babe.hr). Program Sigurna kuća odnosi se na stvaranje prostora koji nudi osnovne uvjete i psihosocijalnu podršku žrtvama obiteljskog nasilja, a namijenjen je za žene i djecu. Sigurna kuća nalazi se u Vukovarsko-srijemskoj županiji te je namijenjena za žene iz svih područja Hrvatske na maksimalno godinu dana u svrhu pružanja adekvatne pomoći žrtvama nasilja (babe.hr). Program Javne politike i zagovaranje ima za cilj povećati utjecaj koncepta ljudskih prava na zakonodavstvo i praksu u područjima borbe protiv diskriminacije te zaštite prava na javno izražavanje, slobodu mišljenja i okupljanja. Program zagovara poštivanje ljudskih prava i rodnu perspektivu (babe.hr). Organizacija B.a.B.e. provela je razne projekte i kampanje, a neki od primjera istih su: *Mi to možemo!* – mladi ljudi kao nosioci promjena za bolju budućnost i zdravije društvo, *Zaustavimo osvetničku pornografiju*, Savjetovalište za prevenciju i suzbijanje svih oblika nasilnog ponašanja u obitelji, *Rodna jednakost u praksi, a ne na papiru!*, Savjetovalište za prevenciju i suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja i drugi (babe.hr). Organizacija B.a.B.e. provela je kampanju *Zaustavimo osvetničku pornografiju* tijekom koje je uspješno provedena peticija za uvođenje osvetničke pornografije kao kaznenog djela u zakonodavstvo Republike Hrvatske. Godine 2022. definira se kažnjavanje zlouporabe snimaka spolno eksplicitnog sadržaja u Hrvatskoj (babe.hr). Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje ženska je neprofitna udruga koja je osnovana na Međunarodni dan žena 1997. godine kao odgovor na kršenje ljudskih prava, posebno ženskih prava, probleme nacionalizma i militarizma te pada ekonomskog standarda u poslijeratnoj Hrvatskoj (cesi.hr). CESI su osnovale aktivistkinje i članice ženskih inicijativa koje su se bavile različitim aktivnostima u cijeloj Hrvatskoj, a posebno u zanemarenim i ratom pogođenim područjima zemlje. Osnovale su projekt *Žene ženama* u zapadnoj Slavoniji te potaknule osnivanje Centra za mlade u Pakracu. Članice organizacije CESI sudjelovale su u stvaranju brojnih lokalnih multi-etničkih ženskih grupa u zanemarenim područjima Hrvatske, a svoje djelovanje uglavnom realiziraju kroz

edukacije u smislu predavanja, seminara, konferencija, tribina i okruglih stolova za javnost (cesi.hr). Ženska mreža Hrvatske predstavlja savez ženskih udruga u Hrvatskoj, a skupštinu čine predstavnice svih članica. Ženska mreža Hrvatske pokretač je raznih kampanja važnih za borbu za rodnu ravnopravnost, kao što su kampanje Nema moderne demokracije bez rodne ravnopravnosti, Žestok ženski otpor liječničkom prigovoru savjesti, Globalna kampanja za zaštitu materinstva i druge (zenska-mreza.hr). Udruga RODA – roditelji u akciji skupina je građanki i građana koja se zalaže za dostojanstvenu trudnoću, roditeljstvo i djetinjstvo. Osnovana je 2001. godine, a djelovanje udruge provode članovi volonteri na području Hrvatske kroz mrežu projekata i aktivnosti (roda.hr). Članovi udruge RODA uspješno su potaknuli promjene unutar hrvatskog sustava u smislu stvaranja zakonskih i infrastrukturnih okvira za promjene prakse. U više od 20 godina djelovanja ostvarili su razne projekte i programe od kojih su neki Zajedno za plodnost, RESPECT, PLAN B – civilno društvo otporno na krizne situacije, Budi tata, OTISAK – Obrazovanje za socijalnu jednakost, koheziju i solidarnost kroz aktivno sudjelovanje djece, Medicinski potpomognuta oplodnja, Podražavajuće roditeljstvo i Prava roditelja, obitelji i djece (roda.hr). PaRiter feministička je udruga koja se bori protiv rodno osnovanog nasilja kroz istraživanja, neformalnu edukaciju i zagovaranje društvenih promjena. Udruga je osnovana u Rijeci 2014. godine, a glave aktivnosti vezane su uz zagovaranje ljudskih prava, prava na obrazovanje i borbu za reproduktivnu pravdu (pariter.hr). Udruga PaRiter pokrenula je važnu online kampanju #ženeujavnomprostoru putem društvene mreže Twitter 2020. godine. Kroz online kampanju žene su podijelile istinite priče i iskustva seksualnog uznemiravanja u javnom prostoru. Cilj kampanje bio je prikazati rodno uvjetovano nasilje koje žene svakodnevno doživljavaju u javnom prostoru te otvoriti javni prostor za razgovor o temi nasilja (pariter.hr). fAKTIV je feministički kolektiv čije područje djelovanja obuhvaća borbu za socijalna prava žena i radnička prava, zalažu se za reproduktivna i seksualna prava te provode akcije protiv rodnog uvjetovanog nasilja (https://www.facebook.com/fAKTIV/about_details?locale=hr_HR). Kolektiv je nastao 2016. godine iz inicijative *Preuzmite odgovornost za ubojstva žena* i organizacijskog odbora *Noćnog marša – 8. mart* s ciljem izvaninstitucionalnog djelovanja na stvaranje feminističke prakse. Kolektiv se suprotstavlja seksizmu, homofobiji i transfobiji, socijalnoj i ekonomskoj nejednakosti, cenzuri i ukidanju slobode govora te klerikalizaciji i militarizaciji društva (https://www.facebook.com/fAKTIV/about_details?locale=hr_HR). Libela.org neprofitni je medij koji se bavi izvještavanjem o temama rodne ravnopravnosti, društvene pravednosti i socijalne uključenosti, a svoje djelovanje započinje 2009. godine. Kroz feministički portal Libela obrađuju se teme poput obiteljskog nasilja, prava žena, seksualnih i reproduktivnih

prava, seksizma, LGBT+ teme, a sve se obrađuje iz feminističke perspektive (libela.org). Za rad feminističkog portala Voxfeminae zaslužna je nevladina udruga K-zona koju čine aktivisti, teoretičari, novinari, umjetnici i mladi znanstvenici. Udruga K-zona osnovana je 2005. godine, a istražuje različite teme vezane uz rodnu ravnopravnost poput feminizma, radničkih prava, medija, kulture i umjetnosti. Cilj udruge je izgraditi ravnopravno društvo kroz edukaciju, informiranje i umrežavanje (voxfeminae.net). Muf je portal za feminističku kritiku popularne kulture, odnosno portal za feminističku kulturu i politiku. Portal za cilj ima pisati o popularnoj kulturi iz feminističke perspektive te ženskoj popularnoj kulturi dati veću kulturnu vrijednost (muf.com.hr). Tijekom posljednjih nekoliko godina putem društvenih mreža organizirane su razne feminističke inicijative i kampanje, a ovdje ću izdvojiti dvije akcije: *#PrekinimoŠutnju* i *#Spasime*. U sklopu projekta „Šesnaest dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ udruga RODA 2014. godine pokreće akciju *#PrekinimoŠutnju* (Ujčić, 2020). Kampanja je ponovno pokrenuta 2018. godine. Kroz akciju se poziva žene da podijele vlastita (loša) iskustva poroda, a nastoji se boriti protiv nasilja nad ženama (Ujčić, 2020). Akcija je pokrenuta putem Facebook grupe te je preko društvenih mreža udruga RODA iznijela zahtjeve za bolja prava pacijentica u svrhu zaštite reproduktivnih prava i podizanja svijesti o važnosti situacije (roda.hr, prema Planinić, 2022). Hrvatska glumica, producentica i aktivistkinja Jelena Veljača stvorila je Facebook grupu i pokrenula inicijativu *#Spasi me* nakon što se Hrvatskom proširila vijest o slučaju obiteljskog nasilja na otoku Pagu (Marković, 2023). Kroz Facebook grupu dogovarala se organizacija prosvjeda te su se uspostavili ciljevi inicijative. Ciljevi su bili promijeniti stav hrvatskog društva o nasilju, poslati poruku zlostavljačima da će odgovarati kaznom za vlastita (ne)djela te popraviti položaj žrtava nasilja pred zakonom (Vrabec, 2019, prema Marković, 2023). Grupi se u kratkom roku pridružio veliki broj članova od kojih su mnogi podijelili anonimne priče o proživljenom nasilju (Marković, 2023). Udruga Spasi me, uz zakladu Solidarna, osnovala je Fond za pomoć žrtvama obiteljskog nasilja unutar kojega se žrtvama nasilja pruža pravna, ekonomska, liječnička i psihološka pomoć. Inicijativa je postigla značajne uspjehe u vidu izmjena zakona, pooštravanja kazni za počinitelje nasilja, kvalitetnijeg definiranja odredbi te je uveden besplatni anonimni telefon za pružanje pomoći žrtvama nasilja (Marković, 2023).

2.2. Cyberfeminizam

Svakodnevni život velikog broja ljudi zapadnog svijeta danas podrazumijeva korištenje digitalne tehnologije. Digitalna tehnologija za mnoge ljude predstavlja osnovno sredstvo rada i komunikacije, postaje izvor informacija i zabave te posrednik u sklapanju prijateljstava i veza,

a također postaje i veliki dio suvremenih političkih i ekonomskih sustava (Maskalan, 2010). Internet i suvremena tehnologija u svojim su počecima dostupni ljudima koji pripadaju bolje obrazovnom i bogatijem društvenom sloju, dok su danas dostupni gotovo svima. Suvremena tehnologija kao takva značajno oblikuje svakodnevicu pojedinaca što rezultira kompleksnim socio-kulturnim posljedicama. Dolaskom digitalne revolucije otvaraju se nova pitanja vezana uz žene, konkretno, javljaju se pitanja odnosa žena i tehnologije, identiteta, tijela u digitalnom prostoru te konstrukcije roda i rodnih odnosa u digitalnom svijetu (Janković, 2009).

Početak 90-ih godina prošloga stoljeća javlja se novi teorijski i aktivistički pravac feminizma – cyberfeminizam. Cyberfeminizam nova je feministička paradigma koja nastaje početkom posljednjeg desetljeća 20. stoljeća, a prelazi iz virtualne u fizičku sferu u drugoj polovici 90-ih godina (Janković, 2009). Pojam cyberfeminizma sastoji se od prefiksa *cyber* i pojma *feminizam*. Prefiks *cyber* nastao je iz riječi kibernetika koja ima grčko porijeklo (Maskalan, 2010). Kibernetika je „skupni naziv niza teorijskih disciplina i praktičnih postupaka koji se primjenjuju pri upravljanju i vođenju složenih sustava“ (enciklopedija.hr, 2024). David Bell, teoretičar cyberkulture, tvrdi da se cyberkultura odnosi na različite načine života u cyberprostoru, odnosno na načine života koji su oblikovani cyberprostorom (Bell, 2007, prema Maskalan, 2010). Cyberfeminizam povezuje povijesne i teorijske feminističke prakse sa suvremenim feminističkim projektima na Internetu ili izvan njega, a predstavlja posljednju fazu feminističke misli (Zaharijević, 2012). Kroz cyberfeminizam nastoji se detektirati iskustva žena u suvremenom svijetu u različitim geografskim, kulturnim, klasnim i rasnim obilježjima (Zaharijević, 2012). Cyberfeminizam predstavlja čitavi niz teorija i praksi koje se bave odnosom roda i digitalne kulture (Flanagan i Booth, 2002, prema Daniels, 2015). Cyberfeminističke prakse uključuju eksperimentiranje s različitim digitalnim tehnologijama u domenama poput rada, obrazovanja, kućanstva, umjetnosti, građanskog djelovanja i feminističko-političkog organiziranja (Daniels, 2015). Wilding (1998) navodi da postoje problemi u definiranju cyberfeminizma te da je definicija fluidno svojstvo koje proizlazi iz prakse i mijenja se s djelovanjem. Ističe važnost promjene feminističkog pokreta u skladu s promjenjivom društvenom stvarnošću i životnim uvjetima koji se mijenjaju zbog utjecaja suvremenih komunikacijskih tehnologija (Wilding, 1998). Internet je dio svakodnevnog života većine ljudi te kao takav postaje prostor unutar kojeg sve više ljudi dobiva većinu informacija i znanja. Zbog navedenog razloga, potrebno je obratiti pozornost na to kako žene sudjeluju u programiranju, postavljanju politike i formiranju sadržaja na Internetu. Wilding (1998) ističe da je prvenstveno potrebno jasno formulirati cyberfeminizam te njegove političke ciljeve i

pozicije ukoliko cyberfeministkinje žele istraživati, teoretizirati i učiniti vidljivim načine na koje nove komunikacijske tehnologije i tehnološki utječu na žene i druge. Cyberfeministkinje imaju priliku oblikovati nove koncepte feminističke teorije i prakse koji se bave proučavanjem novih društvenih, kulturnih i ekonomskih uvjeta stvorenih pod utjecajem suvremenih tehnologija (Wilding, 1998). Suvremena tehnologija predstavlja veliki značaj za cyberfeministički pokret ponajviše zbog dostupnosti znanju i informacijama te novih mogućnosti povezivanja žena diljem svijeta. Dolazi do umrežavanja feminističkih inicijativa na globalnoj razini što rezultira širenjem feminističkih ideja i prakse. Značajne feminističke organizacije aktivne su na mreži kroz interaktivne forume, diskusije, online peticije, blogove, društvene mreže i druge oblike (Filipovic, 2013, prema Antonijević, 2013). Mnoge žene smatraju da je suvremena tehnologija ključni medij za djelovanje prema rodnoj ravnopravnosti (Jacobs, 2004, prema Daniels, 2015). Revolucionarno udruženje afganistanskih žena jedan je od primjera uspješne upotrebe Interneta u globalnom feminističkim organiziranju unutar kojega se podizala globalna svijest o talibanskom režimu (Kensinger, 2003, prema Daniels, 2015). Također, feministkinje u Južnoj Aziji koristile su Internet i suvremenu tehnologiju kako bi podigle svijest o problemu prakse prekida trudnoće ukoliko je fetus ženski, odnosno o tzv. pobačajima za odabir spola, što pokazuje još jedan primjer uspješnog feminističkog djelovanja putem mreže (Purweal, 2004, prema Daniels, 2015). Navedeni primjeri pokazuju uspješnost globalnog feminizma te dokazuju da suvremena tehnologija može znatno olakšati feminističko djelovanje i povezivanje (Jacobs, 2004, prema Daniels, 2015).

Unutar feminističkog pokreta javlja se kritika znanosti i tehnologije pri čemu se znanje označava kao društveno konstruirano, a rod kao ključna stavka za tu konstrukciju. Znanje se opisuje kao proizvod postojećih odnosa moći koji služi njihovom održavanju, odnosno održavanju postojećih političkih, ekonomskih i kulturnih sistema koji se temelje na rodnim, rasnim i klasnim hijerarhijama (Maskalan, 2010). Kroz brojne društvene promjene dolazi do sve većeg stjecanja znanja obrazovanjem i ekonomskih zahtjeva za povećanjem brojem korisnika te tako žene dobivaju veći pristup tehnologiji. Unatoč većem pristupu tehnologiji, pitanje roda u kontekstu visoke tehnologije nije riješeno te su žene i dalje slabije obrazovane u tehničkim znanostima, a pristup stvaranju i korištenju visoke tehnologije im je teži nego muškarcima (Maskalan, 2010). Početkom digitalne revolucije nastalo je optimistično vjerovanje u buduće suvremene tehnologije jer se smatralo da će tehnologija osloboditi ljude od granica unutar fizičkog svijeta (Hall, 1996). Zagovornici pokreta Cyberpunk zamišljali su virtualni svijetu u kojemu duševno više nije ograničeno fizičkim, a tehnologija je za njih

predstavljala utopiju koja oslobađa ljude od granica i hijerarhija (Hall, 1996). Svijet se tradicionalno opisuje kroz binarnosti i suprotnosti (primjeri: priroda/kultura, tijelo/duh, žena/muškarac) pri čemu su, od navedenih primjera, priroda, tijelo i žene predstavljeni kao simbolički Drugi, a tehnologija je tako pripala muškoj domeni (Janković, 2009). Prekretnicu predstavlja esej Donne Haraway *Manifest za kiborge: znanost, tehnologija i socijalistički feminizam u 1980-im* koji je objavljen 1984. godine (Janković, 2009). U navedenom eseju figura kiborga predstavlja „ironičan politički mit u funkciji feminističkog prisvajanja tehnologije i nadilaženja rodne dvojnosti“ (Haraway, 1999, prema Janković, 2009:6). Kiborg predstavlja simboličnog Trećeg, odnosno stvorenje u postrodnom svijetu (Haraway, 1999, prema Janković, 2009). U vrijeme kada Haraway objavljuje navedeni esej tek započinje proizvodnja osobnih računala, odnosno započinje tehnološka revolucija te Donna Haraway piše reakciju na nastajuće postmoderno društvo koje naziva integrirani krug te navodi da su ljudi hibridi stroja i organizma, odnosno kiborzi, jer su životi i svakodnevica ljudi prožeti suvremenim tehnologijama (Haraway, 1999, prema Janković, 2009). Javlja se ideja da žene iskoriste suvremene tehnologije u svoju korist te da to može biti područje unutar kojega će žene biti pokretačice promjena (Gane, 2006, prema Janković, 2009). Kraj 20. stoljeća obilježilo je redefiniranje tradicionalnih rodnih uloga te kao rezultat toga dolazi do širenja obrazovanja, masovnog zapošljavanja žena te napretka tehnologije i feminističkog pokreta. Još uvijek ne možemo tvrditi da živimo u tzv. postrodnom svijetu, ali važno je istaknuti da su znanost i tehnologija moćna oruđa kojima se žene koriste na putu do ravnopravnosti te ih je potrebno koristiti svjesno i kritički (Janković, 2009). Pionirke novoga pokreta javljaju se tijekom 1991. i 1992. godine kada neke umjetnice i teoretičarke počinju koristiti pojam *cyberfeminizam*. Nancy Paterson objavljuje članak unutar kojega zagovara dolazak cyberfeminizma te ideju da feministkinje iskoriste nove tehnologije u borbi za ravnopravnost. Također, ističe važnost računalne pismenosti te upozorava da ženama prijeti političko-ekonomska marginalizacija ukoliko nisu računalno pismene (Paterson, 1999, prema Janković, 2009). Termin cyberfeminizam oblikovao je VNS Matrix, australski umjetnički kolektiv, 1991. godine na umjetničkom plakatu *Kiborški manifest za 21. stoljeće* (Maskalan, 2010). Važno je spomenuti i Sadie Plant koja koristi pojam cyberfeminizam u svojim radovima objašnjavajući kako nove tehnologije imaju feminizirajući utjecaj na zapadno društvo. Plant nastoji dokazati fundamentalnu ženskost novih tehnologija, a cyberfeminizam označava kao savez žena, strojeva i novih tehnologija kojima se žene služe u svojoj borbi (RosieX, 1999, prema Janković, 2009). Plant povezuje Internet i ženska iskustva tkanja i komuniciranja tako što navodi da je u pojmu *Internet* sadržana riječ *mreža (net)* koja je blisko povezana s tkanjem koje predstavlja

jedno od rijetkih povijesno ženskih djelatnosti (Janković, 2009). U prvoj polovici 90-ih godina 20. stoljeća dolazi do teorijskog utemeljenja cyberfeminizma koji se javlja kao odgovor na društvene promjene pod utjecajem novih digitalnih tehnologija. U drugoj polovici 90-ih godina dolazi do širenja pokreta iz virtualne sfere u fizičku sferu pa tako nastaju prve cyberfeminističke grupe i organizira se Cyberfeministička Internacionala unutar koje su se okupile najznačajnije medijske umjetnice, teoretičarke i aktivistice iz cijeloga svijeta (Janković, 2009). U navedenom periodu pokreću se različiti civilni projekti i inicijative, a kao jedan od najznačajnijih projekata izdvaja se *Nettime* mailing lista koju su pokrenuli nizozemski teoretičari novih medija Geert Lovink i Pit Schulz (Janković, 2009). Putem mailing lista povezuju se teoretičari i aktivisti iz Sjedinjenih Američkih država te istočne i zapadne Europe, a dolazi i do pojave tzv. net arta (mrežne umjetnosti) i utjecajne kritičke net-kulture. Mailing lista ozbiljno je doprinijela širenju cyberfeminističkog pokreta, a tijekom organiziranja festivala Next 5 Minutes 1996. godine ženske se sudionice neformalno okupljaju i zaključuju da je potrebno stvoriti isključivo žensku mailing listu te tako nastaje jedan od prvih cyberfeminističkih virtualnih prostora – mailing lista *Faces* (Janković, 2009). Prva međunarodna cyberfeministička skupina ironičnog naziva *Old Boys Network* preuzima organizaciju Prve Cyberfeminističke Internacionale koja se održava 1997. godine. Cyberfeministička Internacionala predstavlja prvo fizičko okupljanje teoretičarki, umjetnica i aktivistica u svrhu razmjenjivanja iskustva, prezentacije projekata i zajedničkog promišljanja o cyberfeminizmu. Dolazi se do zaključaka da okupljene aktivistkinje imaju različite ideje o cyberfeminizmu i korištenju tehnologija, naglašava se važnost uvažavanja znanja i iskustva stečenih tijekom prošlih feminističkih borbi te se ističe potreba za razvojem politike koja se bavi problemima s kojima se suočavaju žene iz cijeloga svijeta (Janković, 2009).

Cyberfeministički pokret smatrao se obećavajućim novim valom feminizma jer su cyberfeministkinje pretpostavljale da će novi mediji omogućiti novi početak ženama u stvaranju novih jezika, programa, platformi, fotografija i fluidnog identiteta u cyberprostoru. Vjerovalo se da će žene biti u mogućnosti rekodirati i reprogramirati informacijsku tehnologiju u svrhu promjene ženskoga stanja u društvu (Wilding, 1998). Ipak, u stvarnosti to nije bilo realizirano, a Wilding (1998) to naziva net-utopijom unutar koje se cyberprostor smatrao slobodnim prostorom gdje pojedinac može biti što želi bez obzira na spol, dob, rasu i ekonomsku poziciju. Novi mediji postoje unutar društvenih granica koje su uspostavljene u praksi i uklopljene u politička, kulturna i ekonomska područja, a važno je naglasiti da Internet i tehnologija ne brišu automatski hijerarhiju. Nužno je politički pametno koristiti

cyberfeminizam uz pomoć mudrosti iz prošlih feminističkih borbi kako bi se oblikovala politika usmjerena na dekonstrukciju patrijarhalnih odredbi koje proizvode kodove, jezike i strukturu mreže (Wilding, 1998). Cyberfeministkinje bave se istraživanjima sadržaja tehno-kulture u kontekstu rodni uloga te dolaze do zaključaka da se na Internetu održavaju rodni, klasni i rasni stereotipi iz fizičke stvarnosti (Janković, 2009). Također, komunikacija unutar cyberprostora rodno je obilježena. Tijekom kreiranja profila na različitim forumima sudionici su mogli sami odabrati identitet, tzv. *mrežnu osobu*, koji nije morao biti povezan s njihovim stvarnim identitetom, a komunikacija se odvijala isključivo putem tekstualnih poruka. Međutim sadržaj tekstualnih poruka nije bio rodno neutralan te se dolazi do zaključka da je jezik rodno, etnički i rasno određen (Janković, 2009). Ponekad žene namjerno odabiru rodno neutralne identitete na online forumima jer smatraju da ih njihov rod prati u online zajednicu i ostavlja negativan trag u interakciji (Balsamo, 2001, prema Janković, 2009). Balsamo ističe da se žene trebaju suprotstaviti tradicionalnim shvaćanjima tehnologije te da trebaju razviti svoje shvaćanje unutar kojega će tehnologija služiti za komunikaciju i povezivanje s drugima, a ne za bježanje od tijela i tjelesnosti (Balsamo, 1999, prema Janković, 2009). Kritiku utopijske ideje o virtualnom svijetu unutar kojega ne postoji rod ponudila je Braidotti (1999) prihvaćajući pozitivna obilježja tehnologije, ali i upozoravajući na tehnološko podržavanje odnosa moći iz stvarnoga svijeta (Braidotti, 1999, prema Maskalan, 2010). Uvjerenje o nepostojanju fizičkog tijela u cyberprostoru točno je u smislu da unutar virtualnog svijeta ne postoji fizički, opipljivi tjelesni identitet. Međutim, svaka internetska komunikacija podrazumijeva neki oblik identifikacije koji se temelji na određenim postojećim tjelesnim karakteristikama (Braidotti, 1999, prema Maskalan, 2010). Dok s jedne strane feministkinje ističu prednosti interneta u smislu međusobnog prepoznavanja, povezivanja, komunikacije, pomoći i slobodne virtualne egzistencije za pojedince koji nemaju hrabrost za to u stvarnome svijetu, Braidotti ističe kako žene nemaju koristi od toga da pristaju na anonimnost na mreži, odnosno da stvaraju nove i lažne virtualne identitete. Stvaranjem lažnih virtualnih identiteta dolazi do zaborava ili odustajanja od tijela na internetu, što Braidotti smatra posebno ironičnom stavkom kada je u pitanju žensko tijelo jer je ono višestruko prisutno na Internetu, primjerice kroz pornografske sadržaje (Braidotti, 1999, prema Janković, 2009).

Cyberfeminizam se razvija u dvije varijante – *soft* (meki) cyberfeminizam i *hard* (tvrdi) cyberfeminizam. *Soft* cyberfeminizam odnosi se na shvaćanje da su nove informatičke tehnologije, kao i stare tehnologije, muško oruđe koje predstavlja tradicionalne odnose moći i dominacije. Unutar ovoga pristupa smatra se da žene moraju preuzeti i rekonstruirati nove

tehnologije (Janković, 2009). Tehnologija se tradicionalno označavala kao muška domena što je dovelo do isključenosti žena iz procesa oblikovanja i primjene novih tehnologija. Upravo iz navedenog razloga, jedan od ključnih zadataka cyberfeminizma je osposobiti žene za potrebu novih tehnologija (Paterson, 1999, prema Janković, 2009). Informatička pismenost nužna je za suprotstavljanje žena kulturnim, rodnim i političkim stereotipima koji se pojavljuju u cyberprostoru. *Hard* cyberfeminizam zastupa mišljenje da je tehnologija kao tradicionalno muška stvar patrijarhalni mit koji treba dekonstruirati otkrivanjem ženskih elemenata unutar tehnologije (Janković, 2009). Plant objavljuje tekst *Budućnost izviriše: protkivanje žena i kibernetike* unutar kojega piše o Adi Lovelace koja je napisala prvi svjetski računalni program te time dokazuje fundamentalnu bliskost žena i tehnologije, a kao dokaz navodi i paralelni razvoj informatičke tehnologije i emancipacije žena (Plant, 2001, prema Janković, 2009). Također, Donna Haraway u ranije navedenom eseju naglašava feminizaciju društva pod utjecajem novih tehnologija te optimistično ističe potencijal tehnologije da oslobodi žene od tradicionalnih rodnih normi i stereotipa (Janković, 2009). Uz podjelu na *soft* i *hard* cyberfeminizam, postoji podjela na liberalni i radikalni cyberfeminizam. Liberalni cyberfeminizam računalo shvaća kao oslobađajući medij unutar kojega ne postoje binarnosti poput muško-žensko, heteroseksualno-homoseksualno i slično (Hall, 1996). Liberalni cyberfeminizam naglašava tzv. *body-free* komunikaciju za koju se smatra da dovodi do neutraliziranja roda, ali zapravo se pokazalo da takav oblik komunikacije u stvarnosti pojačava kulturne rodne predodžbe. Urednica Lisa Palac razvija feministički diskurs u časopisu *Future Sex* unutar kojega negira postojanje roda i seksualne hijerarhije, a slične stavke razvijaju se unutar liberalnog feminizma i queer teorije (Hall, 1996). Polazi se od postavke da anonimnost omogućava određivanje proizvoljnog virtualnog identiteta bez obzira na skladnost sa stvarnim identitetom pojedinca, ali problem koji se javlja kod takve komunikacije jest što anonimnost ohrabruje sudionike na neprijateljstvo, ponajviše zbog smanjenja odgovornosti i osjećaja krivnje. Muškarci postaju dominantniji u raspravama te su češći inicijatori online seksualnog uznemiravanja zbog stava da seksualno uznemiravanja putem Interneta nije stvarno uznemiravanje zbog nedostatka stvarnog iskustva (Dery, 1994, prema Hall, 1996). Kao odgovor na pretjerivanje u kulturnim shvaćanjima muškosti i ženskosti na Internetu, javlja se radikalni cyberfeminizam koji se temelji na stvarnosti unutar koje su žene na Internetu uznemiravane od strane muškaraca. Unutar radikalnog cyberfeminističkog pokreta stvaraju se odvojene liste i sistemi na Internetu namijenjeni isključivo ženama (Hall, 1996). Radikalne cyberfeministkinje zastupaju stav da je cyberprostor dio stvarnosti te da je online

uznemiravanje izuzetno stvarno i uznemirujuće iskustvo. Smatraju da računalo može iskoristiti kao moćan alat za feminističku borbu (Hall, 1996).

Za cyberfeministkinje, feminizam starog stila često se shvaća kao monumentalan, ograničavajući i nerelevantan za žensku stvarnost u digitalnom dobu. Ipak, cyberfeministkinje usvojile su neke strategije starih feminističkih pokreta poput feminističke teorije i analize, strateškog separatizma i stvaranja nove slike žene na Internetu u svrhu suprotstavljanju seksističkim stereotipima (Wilding, 1998). Autorica ističe kako bi bilo neispravno odbaciti povijesni feminizam, ali također ističe da cyberfeministkinje nailaze na problem kod uklapanja lekcija iz povijesti u feminističku politiku koja je adekvatna za rješavanje ženskih pitanja u tehnološkoj kulturi. Potrebno je razumjeti povijest feminističke borbe te tražiti saveze s različitim grupama žena u svrhu proširenja utjecaja na Internetu i pregovora o razlikama (Wilding, 1998). Dok feministkinje stare generacije koriste termine žena ili imena iz povijesti i mitologije kao nazive stranica na Internetu, cyberfeministkinje upotrebljavaju izraze koji spajaju računalni žargon i vulgarne izraze za žene (primjeri: Netchicks, Ambitious Bitch, RadicalPlayGirls, varijacije na temu Grrrls) (Janković, 2009). Riot Grrrls je feministički punk pokret koji se javlja početkom 90-ih godina 20. stoljeća u Sjedinjenim Američkim državama, a iskazuje punk vrijednosti poput anarhofeminizma, antiautoritarnosti, antikonzumerizma, vegetarijanstva i DIY filozofije (Janković, 2009). Jedan od najpopularnijih feminističkih pokreta na Internetu su cybergrrrls u svakom obliku (primjeri: webgrrrls, bad grrrls). Cybergrrrls nisu pretjerano uključene u političko kritiziranje položaja žena na Internetu, već izražavaju svoje ideje kroz umjetnost i interaktivne prakse (Wilding, 1998). Cyberpokret Riot Grrrls i cyber varijacije grrrls pokreta iskazuju nepovjerenje prema feministkinjama stare generacije što se događa djelomično zbog nepoznavanja povijesti feminističkog pokreta, a djelomično zbog udaljavanja od ideje pokreta (Janković, 2009). Feministkinje stare generacije također su prihvatile nove tehnologije u svome djelovanju, organiziranju akcija i širenju informacija. Ipak, feminizam i cyberfeminizam razlikuju se prema sadržajima na koje usmjeravaju svoje djelovanje te načinima upotrebe novih tehnologija. Feministkinje koriste nove tehnologije kao komunikacijska sredstva za zastupanje određenih političkih i društvenih ciljeva, dok za cyberfeministkinje nove tehnologije predstavljaju osnovu njihova rada (Janković, 2009).

Društvene mreže i Internet neizmjerni su izvori mogućnosti koji mogu značajno doprinijeti feminističkom pokretu kroz populariziranje feminističkih ideja, udruživanje žena i stvaranje interaktivnog prostora za razmjenu informacija, podršku i raspravu (Antonijević, 2013).

Unatoč brojnim prednostima koje virtualni svijet donosi, stvarni svijet ipak se održava na virtualni što znači da su potrebne promjene u smislu preispitivanja sadržaja na Internetu, razmatranje korisnosti i štete za žene u korištenju novih tehnologija te povećanje žena u IT sektoru. Također, ističe se važnost potrebe da se izgrade mehanizmu zaštite žena i djece od uznemiravanja i drugih oblika nasilja u stvarnom i virtualnom svijetu. Komunikacijske tehnologije važno je prihvatiti kao sredstvo koje značajno može olakšavati živote pojedinaca (Antonijević, 2013).

2.2.1. Cyberfeminizam u Hrvatskoj

Hrvatska je 90-ih godina prošloga stoljeća imala pristup suvremenim komunikacijskim tehnologijama zbog ratnog stanja koje se tada odvijalo u zemlji. Prve građanske inicijative u Hrvatskoj nastale su sredinom 80-ih godina 20. stoljeća, a najpoznatije inicijative bile su Svarun kao grupa za ekološka, mirovna, ženska i duhovna pitanja, te Ženska grupa Trešnjevka unutar koje započinju neformalni razgovori o mogućim strategijama u slučaju izbijanja rata (Janković, 2009). U kolovozu 1991. godine službeno nastaje mrežna organizacija Antiratna kampanja Hrvatske (ARK) koja se bori za mirovna, medijska i ženska prava. Glavni ciljevi su rad na mirovnom obrazovanju i zaštiti ljudskih prava te održavanje dijaloga s „drugom stranom“ zbog čega nastaju Centar za antiratnu akciju u Beogradu, Centar za mir u Sarajevu i Mirovni inštitut u Ljubljani (Janković, 2009). Krajem 1991. godine dolazi do prekida telefonskih linija između Hrvatske i Srbije te se komunikacija održava pomoću mirovne skupine iz Beča putem telefaksa, a 1992. godine tome se pridružuje Bosna i Hercegovina. Eric Bachman, voditelj radionica za nenasilnu komunikaciju i građanske akcije, povezuje se s njemačkim hakerskim klubom FoeBuD čiji članovi predlažu lakšu komunikaciju – povezivanje putem mreže BBS-ova (Janković, 2009). Godine 1992. nastaje BBS Zamir-ZG, a kasnije dolazi do uspostave BBS-ova u Beogradu, Ljubljani, Sarajevu, Prištini, Tuzli i Pakracu što čini zajedničku elektroničku mrežu Zamir-Transnational-Network. Zamir postaje nezamjenjivo sredstvo održavanja komunikacije, a rezultira stvaranjem snažnijeg osjećaja zajedničkog identiteta i definiranjem zajedničkih vrijednosti u kriznom vremenu (Janković, 2009). Zamir je jedan od prvih primjera digitalnog aktivizma, a članstvo su činile uglavnom žene. U skladu s tim, otvaraju se posebne ženske diskusijske liste Zamir/women i organiziraju konferencije samo za žene kao mjesta za razmjenu informacija ženskih organizacija na području bivše Jugoslavije. Zamir/women nosio je značajnu ulogu u povezivanju ženskih organizacija diljem zemlje, a diskusije koje su se tamo odvijale pridonijele su razvoju feminističkog javnog prostora u Hrvatskoj. Također, Zamir/women predstavlja primjer jednog od prvih virtualnih

javnih prostora u Hrvatskoj i regiji. Jedna od važnih cyberfeminističkih strategija jest i edukacija žena za korištenje elektroničkih medija što je bilo potrebno ostvariti prije korištenja Zamira. Ženska infoteka 1994. godine, uz pomoć dvije strane aktivistkinje, pokreće projekt Elektroničke vještice kojemu je cilj edukacija žena u osnovnim računalnim vještinama (Janković, 2009). „Primjenjujući feminističke principe na oblikovanje mrežne komunikacije, kao i na projekt edukacije žena za kreativnu upotrebu te komunikacije, Zamir/women i Elektroničke vještice u potpunosti su zaslužile da ih ubrojimo u prve primjere cyberfeminističkih praksi u nas“ (Janković, 2009:24).

Trenutno u Hrvatskoj postoje razne udruge i inicijative koje se bave promicanjem aktivizma i feminističkih ideja. U poglavlju *Feminizam u Hrvatskoj danas* navedene su udruge koje, uz djelovanje u stvarnom fizičkom svijetu, svoje ideje i inicijative provode i putem vlastitih internetskih stranica ili društvenih mreža. Primjeri takvih udruga su CESI – Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, B.a.B.e. – Budi aktivna, Budi emancipiran, PaRiter, RODA – Roditelji u akciji i fAKTIV, a važno je istaknuti feminističke portale Muf.com, VoxFeminae i Libela koji postoje isključivo u digitalnom obliku, projekt Seksizam naš svagdašnji te Instagram profil Grof Darkula koji se bavi promicanjem feminističkih ideja putem društvenih mreža. Ciljevi i djelovanje navedenih udruga ranije su opisani u radu, dok u ovome poglavlju slijedi kratki opis online feminističkih platformi koje postoje isključivo u digitalnom obliku. Grof Darkula aktivistička je online platforma koja broji preko 66 tisuća pratitelja. Riječ je o prvoj i jedinoj Instagram platformi u Hrvatskoj kroz koju se na edukativan način raspravlja o raznim društveno-političkim temama, a rasprave i istraživanja temeljeni su na znanstvenim činjenicama (drugikrak.com). Grof Darkula raspravlja o velikom rasponu tema kao što su obrana reproduktivnih prava, kritika mizoginij, seksističkih i homofobnih stavova javnih osoba, edukacija o mentalnom zdravlju, queer prava i slobode, a naglasak stavlja na važnosti feminizma, aktivizma, politike i poticaja na društvenu odgovornost. Također, pokretačice platforme nude savjete za žrtve nasilja i diskriminacije u smislu odgovora kako i gdje potražiti pravnu i psihološku pomoć, kako prijaviti nasilje i zaštititi svoja prava te koje institucije i udruge postoje u svrhu pružanja pomoći žrtvama nasilja i diskriminacije (drugikrak.com). Seksizam naš svagdašnji naziv je projekta koji se bavi problemima neprepoznavanje seksizma i njegove štetnosti, blage sankcije seksizma, nejasnih i nedostatnih mehanizama te normalizacije i prihvaćanja seksizma u medijima (cgiporec.hr). Nositelj projekta je Centar za građanske inicijative Poreč, a kroz projekt se 5 godina prate i objavljuju (putem Facebook i Instagram profila) primjeri seksizma iz medija te se seksizam prijavljuje

nadležnim institucijama. Projektom se uspješno utjecalo na uklanjanje pojedinih seksističkih pojava u medijima te se informiralo medije i javnost o zakonskoj osnovi za zabranu reproduciranja seksizma i o štetnosti istoga (cgiporec.hr). Također, smatram da je važno istaknuti i nekoliko feminističkih platformi koje djeluju van Hrvatske, točnije u Srbiji i Bosni i Hercegovini, a to su Kritički, Tampon zona, Osnažene i Sve su to vještice. Osnažene predstavlja Udruženje za osnaživanje i razvoj građanki i građana, a sjedište udruge je u Beogradu. Udruga se nastoji boriti za izgradnju inkluzivnog i pravednijeg društva vodeći se stavom da je potrebno stvoriti društvo u kojem svaki pojedinac može ostvariti svoj potencijal bez obzira na spol, rod, rasu, vjeru i seksualnost. Udruga svoje djelovanje usmjerava prema poboljšanju marginaliziranih grupa kao što su žene, mladi ljudi, umirovljenici, žene žrtve nasilja, Romi i Romkinje, migranti, LGBTQ+ zajednica i drugi (osnazzene.org). Kritički je Instagram profil koji vodi Nikolina Pavićević, a broj pratitelja prelazi 106 tisuća. Kroz profil Kritički izvještava se o važnim temama koje su vezane uz ljudska prava kao što su ženska prava, LGBTQ+ prava, mentalno zdravlje, borba za ravnopravnosti, borba protiv nasilja i seksizma, akušersko nasilje i druge slične teme (<https://www.instagram.com/kriticki/?hl=en>). Tampon zona je multimedijalna platforma koja promiče ideje fokusirane na promjenu, slobodu i jednakost u društvu. Godine 2019. pokrenut je podcast koji se provodi s različitim ženama koje se bave aktivizmom, feminizmom, medicinom, književnošću, umjetnošću i drugim sličnim aktivnostima. Kroz podcast i razgovore o važnim, ali i svakodnevnim temama, nastoji se promovirati ispravna medijska slika žena i prevencija svakog oblika nasilja nad ženama. Glavna urednica i osnivačica Tampon zone je Iva Parađanin Lilić, a ističe kako je platforma svojevrsan megafon za ženske glasove (tamponzona.rs). Sve su to vještice je Instagram platforma čiji je primarni cilj identificirati i izobličiti mikrosociološke pojave u post-jugoslavenskom društvu uz pomoć tzv. meme formata s fokusiranjem na svakodnevnicu i jezik putem kojih se reproduciraju tradicionalne norme i vrijednosti (<https://voxfeminae.net/organizacije/sve-su-to-vjestice/>). Stranicu Sve su to vještice osnovala je Hana Ćurak iz Sarajeva, a prati ju preko 16 tisuća pratitelja te je putem stranice pokrenula nekoliko feminističkih akcija. Ciljevi platforme su utjecaj na dominantne narative o žensko-muškim odnosima, obrazovanje publike o relevantnosti feminizma, mobilizacija demokratskog promišljanja i ponuda alternativnih odgojnih metoda (<https://voxfeminae.net/organizacije/sve-su-to-vjestice/>).

2.3. Digitalni aktivizam

Internet kao sredstvo brze i jeftine komunikacije bez geografskih granica pomaže u prelasku nezadovoljstva društva u brzu i učinkovitu kolektivnu akciju. Internet je od značajne pomoći društvenim pokretima jer se na vrlo brz i jednostavan način šire i pronalaze informacije, okupljaju sudionici, organiziraju i koordiniraju te donose odluke (Joyce, 2010). Postoje različite definicije društvenog pokreta, a Mario Diani (1992) u članku *Koncept društvenog pokreta* navodi da se svi pristupi slažu kako su društveni pokreti sastavljeni od mreža neformalnih interakcija između različitih sudionika te su povezani zajedničkim uvjerenjima i ciljevima, odnosno pripisuju zajedničko značenje određenim događajima (Diani, 1992, prema Joyce, 2010).

Digitalni aktivizam je aktivizam koji „potiče osobe da se bore za političke, ekološke, socijalne, građanske, kulturološke i druge ciljeve, koji se ne temelji nužno na prethodno definiranoj ideologiji, hijerarhiji ili programu te za čiji se razvoj koriste tehnološki alati koji promiču virtualno širenje i sudjelovanje“ (Manlose, 2016, prema Kubat, 2022:117). Digitalni aktivizam je područje unutar kojega se digitalni prostor koristi za provođenje društvene akcije (Fuentes, 2014, prema Kubat, 2022). Prvi primjer digitalnog aktivizma koji rezultira društvenom akcijom pojavljuje se 1998. godine kada se meksička pobunjenička skupina umrežava sa svijetom aktivista putem suvremene tehnologije kako bi stvorila antiglobalizacijsku skupinu Narodna globalna akcija (Kubat, 2022). Pokret za globalnu pravdu bio je antiglobalizacijski pokret koji se nije nužno protivio globalizaciji kao takvoj, već načinu na koji je globalizacija oblikovana, a smatrali su da je oblikovana prema interesima velikih globalnih i političkih sila te da zbog navedeno zanemaruje ljudska prava i prava okoliša (Joyce, 2010). Putem digitalnih alata organizirali su protest protiv Svjetske trgovinske organizacije u Ženevi (Vodovnik, 2011, prema Kubat, 2022). Pokret za globalnu pravdu jedan je od prvih pokreta koji se organizirao putem Interneta (Joyce, 2010). Digitalni aktivizam smatra se vrlo korisnim instrumentom za osnaživanje građana koji olakšava i promiče aktivno društveno djelovanje te smanjuje digitalni jaz i isključenost (Europski gospodarski i socijalni odbor, 2016). Ističe se važnost educiranja građana o znanjima i vještinama potrebnima za učinkovit digitalni aktivizam. Digitalni aktivizam pojavljuje se u raznim oblicima, a kao najčešći oblici navode se pretraživanje informacija na internetskim stranicama i portalima, izrada internetskih stranica u svrhu pružanja informacija i dokumentacije, izrada elektroničkih publikacija, uspostava virtualnih zajednica, slanje poruka putem elektroničke pošte, formiranje foruma za rasprave, planiranje aktivnosti, sklapanje saveza i suradnji te predlaganje potpore za već postojeće inicijative

(Europski gospodarski i socijalni odbor, 2016). Ne postoji konsenzus oko definicije i opsega digitalnog aktivizma. Digitalni aktivizam u širem smislu predstavlja politički aktivizam na internetu (McCaughey i Ayers, 2003, prema Özkula, 2021). Također, digitalni aktivizam odnosi se na politički motivirane radnje koje se sastoje od digitalnih verzija tradicionalnih aktivističkih praksi i korištenja tehnologije u svrhu pripreme ili potpore aktivizma (Mercea, 2011, prema Özkula, 2021). Digitalni aktivizam ima šest osnovnih dijelova, a to su oblikovanje javnog mnijenja, planiranje akcije, dijeljenje poziva na akciju, digitalno djelovanje i prijenos resursa (Rees, 2013, prema Kubat, 2022). Kubat (2022) navodi mnoge prednosti digitalnog aktivizma kao što su velika vidljivost aktivističkih ideja, demokratizacija aktivizma, generiranje rasprave, podizanje svijesti o raznim idejama i problemima, omogućavanje višesmjernе komunikacije te prelazak iz digitalnog u fizički prostor. Digitalni prostor, isto tako, ima značajne prednosti za feminističko djelovanje jer vrlo lako prelazi fizičke granice gdje je sudionicima omogućeno stalno, brzo i jeftino komuniciranje, ne zahtjeva trošak ili vremensku obavezu međunarodnih putovanja, omogućuju češće kontakte te vođenje evidencije o razgovorima u digitalnom prostoru (Moghadam, 2013, prema Linabary, 2017). Osim brojnih prednosti, digitalni prostor u kontekstu feminističkog djelovanja može imati veliki problem koji se odnosi na online uznemiravanje i zlostavljanje sudionika feminističkog pokreta (Linabary, 2017). Digitalni aktivizam sa sobom donosi brojne prednosti, ali i nedostatke aktivističkim pokretima. Prednosti digitalnog aktivizma svakako su što omogućuje širok doseg, umreženost, neposrednost, izravnost i potencijal za osnaživanje i interakciju (McCaughey i Ayers, 2003, prema Özkula, 2021). S druge strane, digitalni se aktivizam kritizira jer može ostvarivati relativno nisku učinkovitost, stvarati ili pojačati političku apatiju i imati potencijalno štetne posljedice uzrokovane raznim akcijama na Internetu, primjerice hakiranjem (Karpf, 2010, prema Özkula, 2021). Digitalni aktivizam promijenio je način na koji se organiziraju aktivistički događaji, prosvjedi i pokreti u smislu pomoći u okupljanja aktivista i podizanja svijesti o ciljevima neke akcije (HAD, 2024). Digitalni aktivizam smatra se djelovanjem unutar kojega se digitalni alati poput Interneta, društvenih medija, e-pošte i pametnih telefona koriste u svrhu mobilizacije, političkog djelovanja i poticanja društvenih promjena. Za potrebe digitalnog aktivizma koriste se različiti alati i resursi koji se stalno mijenjaju zbog neprestanog napretka tehnologije. Primjeri alata koji se često koriste u digitalnom aktivizmu su online peticije, društveni mediji, pametni telefoni i blogovi (HAD, 2024). Online peticije svaki pojedinac može vrlo jednostavno stvoriti i podijeliti s većom skupinom ljudi te na taj način može relativno lako prikupiti potpise u svrhu podrške određenog cilja. Društveni mediji poput Facebook-a, Twitter-a, Youtube-a i drugih vrlo su korisni u

širenju poruka i informacija, podizanju svijesti i dobivanju potpore zbog velikog broja korisnika. Pametni telefoni imaju brojne prednosti za širenje digitalnog aktivizma zbog mogućnosti trenutnog pristupa Internetu, kamere koja omogućuje dokumentiranje i dijeljenje sadržaja na Internetu u svakome trenutku te mogućnosti jednostavnog i brzog doniranja novca organizacijama. Blogovi predstavljaju svojevrsno necenzurirano novinarstvo unutar kojih pojedinci ili grupe mogu pisati o društvenim temama koje ih interesiraju, a često se koriste unutar mnogih kampanja (HAD, 2024). Kroz istraživanje teorije o Internetu i aktivizmu, George i Leidner sistematizirali su i proširili popis mogućnosti koje Internet nudi u smislu aktivističkog djelovanja. Navode tri kategorije i aktivnosti koje pripadaju određenim kategorijama (George i Leidner, 2019, prema Nećak, 2019). Prva kategorija odnosi se na aktivnosti promatrača unutar koje se navode aktivnosti poput kliktivizma, metaoglašavanja i iznošenja stavova. Kliktivizam, također naziva selektivizam ili lijeni aktivizam, odnosi se na pasivno djelovanje, primjerice lajkanje ili praćenje određenih profila i objava. Kroz kliktivizam odvija se aktivizam i podrška, ali u vrlo pasivnom smislu od strane pojedinca. Metaoglašavanje odnosi se na dijeljenje aktivističkog sadržaja, a iznošenje stavova predstavlja kreiranje različitih sadržaja na Internetu o društvenim problemima (George i Leidner, 2019, prema Nećak, 2019). Kliktivizam se odnosi na online aktivizam te se vrlo često smatra lijenim i neučinkovitim aktivizmom kada se uspoređi s tradicionalnim metodama aktivizma. Glavne aktivnosti unutar kliktivizma su dijeljenje fotografija, objava ili oznaka hashtag prilikom kojih se korisnik osjeća kao da je ponudio značajan doprinos određenom cilju, dok je u stvarnosti imao vrlo mali utjecaj (HAD, 2024). U ovome kontekstu pojavljuje se tzv. virtue signalling, odnosno pojava kada se ljudi, organizacije i tvrtke uključe u neki cilj ili pokret koji je trenutno popularan sa svrhom sakupljanja virtualnih bodova, dok u stvarnosti ne prate takve ciljeve svojim akcijama i djelovanjem. Također, pojavljuje se problem „otimanja hashtaga“ od strane pojedinaca ili organizacija pri čemu preplavljaju virtualni prostor vlastitim porukama tijekom čega se gubi jasnoća i smisao izvorne poruke (HAD, 2024). Druga kategorija odnosi se na tzv. tranzicijske digitalne aktivnosti unutar koje pripadaju politički konzumerizam, digitalne peticije, botivizam i elektronsko sakupljanje fondova. Politički konzumerizam odnosi se na podršku koja se manifestira kroz kupovanje ili bojkotiranje kupovine određenog proizvoda ili usluge. Politički konzumerizam uglavnom je okrenut prema tzv. brend aktivizmu i djeluje od pojedinca, odnosno potrošača, prema brendovima. Postoji i drugi oblik brend aktivizma koji se započinje od strane određenog benda ili tvrtke tako što sudjeluje u značajnim društvenim akcijama. Digitalne peticije označavaju sakupljanje potpisa građana u svrhu postizanja određenog cilja, baš kao i tradicionalne peticije, ali se sakupljanje i potpisivanje odvija putem

Interneta. Botivizam označava pojam koji sadrži izraze *bot* (robot, mašina) i *aktivizam*, a odnosi se na automatizirane programe koji služe povećavanju klikativizma i metaoglašavanja sa svrhom širenja svijesti o određenom problemu ili cilju. Elektronsko sakupljanje fondova odnosi se na prikupljanje fondova i donacija putem digitalne tehnologije (George i Leidner, 2019, prema Nećak, 2019). Treća kategorija su tzv. digitalne gladijatorske aktivnosti koje obuhvaćaju aktivizam kroz podatke, razotkrivanje i haktivizam. Aktivizam kroz podatke odnosi se na skupljanje podataka iz relevantnih izvora radi očuvanja, dijeljenja i stjecanja moći. Razotkrivanje predstavlja nezakoniti čin neovlaštenog iznošenja podataka i informacija koji nisu namijenjeni za dijeljenje s javnosti, a haktivizam predstavlja neovlašteno upadanje u nečiji cyberprostor od strane tehnički i digitalno visoko pismene osobe (George i Leidner, 2019, prema Nećak, 2019). Najčešći oblici digitalnog aktivizma uključuju online peticije, kampanje na internetskim stranicama, a kao najradikalniji oblik digitalnog aktivizma smatra se hakiranje stranica i profila (Yang, 2009, prema, Özkula, 2021). Aktivnosti digitalnog aktivizma možemo svrstati u pet kategorija – zagovaranje i politički komentari, regrutiranje i izgradnja pokreta, organizacija i koordinacija, izravna online akcija, haktivizam i građanski neposluh te istraživanje i dokumentacija (Özkula, 2021). Aktivnosti zagovaranja i političkih komentara predstavljaju osnovni oblik digitalnog aktivizma, a odnose se na podršku određenog stava ili ideologije. Također, aktivnost unutar prve kategorije je dijeljenje informacija kroz različite oblike – putem internetskih stranica, foruma, društvenih mreža, kreiranjem blogova i objavi, objavljivanjem sadržaja i sličnog. Informacije se mogu dijeliti u vizualnom ili tekstualnom obliku putem osobnih mreža i profila koristeći oznake hashtag, dodavanjem fotografija ili videozapisa te postavljanjem poveznica na članke o određenoj temi. Posljednjih je godina vrlo popularno koristiti različite kreativne oblike u svrhu dijeljenja informacija, a neki od tih oblika su tzv. meme-ovi u obliku fotografija, videozapisa ili GIF-ova, razni izazovi na društvenim mrežama, oznake hashtag i avatari koji predstavljaju vizualne simbole određenog pokreta (Özkula, 2021). Kategorija izgradnja pokreta i kampanje odnosi se na aktivnosti usmjerene na uključivanje i mobilizaciju aktivista te na kolektivno djelovanje koje se ostvaruje kroz različite aktivnosti i kampanje. Kategorija organizacija i koordinacija odnose se na organiziranje svih online i offline aktivnosti i političkog suprotstavljanja te na koordinaciju aktivnosti i organizaciju na Internetu. Digitalne tehnologije imaju vrlo značajnu stavku u organizaciji pokreta zbog svojih visokih organizacijskih potencijala i drugih digitalnih mehanizama, primjerice oznakom za označavanje (hashtag) omogućuje se da veliki broj ljudi primi informaciju o aktivnostima određenog pokreta. Kategorija izravna online akcija, haktivizam i građanski neposluh odnosi se na niz akcija koje se pokreću u svrhu protivljenja ili protesta u

digitalnom prostoru, primjerice stvaranje političkih parodija u obliku tzv. meme-ova, hakiranje stranica i slično (Özkula, 2021). Haktivizam često prate negativne konotacije te se hakiranje povezuje uz agresiju i uznemiravanje (Murdoch, 2010, prema Özkula, 2021). Mnoge aktivnosti navedene kategorije nisu nužno namijenjene stvaranju akcije u stvarnome svijetu već su namijenjene isključivo digitalnom prostoru (Jordan, 2002, prema Özkula, 2021). Posljednja kategorija istraživanje i dokumentacija odnosi se na dokumentaciju koju aktivisti koriste u svrhu širenja informacija o određenom pokretu ili cilju pokreta. Kroz širenje dokumentacije aktivisti omogućuju pojedincima zainteresiranima za ideje pokreta da prate određene izvore informacija, provjere lažne informacije, prepoznaju prijevare te služe za adekvatnije nadziranje institucija (Özkula, 2021). University of Sussex (2022) navodi ograničenja i rizike digitalnog aktivizma. Prvo ograničenje odnosi se na digitalni jaz, odnosno na činjenicu da društva i pojedinci s većim društvenim, kulturnim i ekonomskim kapitalom imaju bolji i učinkovitiji pristup digitalnim medijima. Također, kao ograničenje navodi se korištenje digitalnih medija kao oružja u politici od strane političkih stranaka koje imaju velike resurse povoljne za korištenje digitalnih medija za ometanje demokratskih izbora ili zavaravanje ranjivih korisnika. Primjer ometanja demokratskih izbora može se opaziti u slučaju iz 2018. godine kada je konzultantska tvrtka kupila milijune osobnih podataka korisnika društvene mreže Facebook te ih prodala na korištenje u političkim kampanjama (University of Sussex, 2022). Ograničenja digitalnog aktivizma su ranije spomenuti tzv. virtue signalling, odnosno poticanje lijenog aktivizma, koji zahtjeva malo predanosti te omogućuje korisnicima društvenih mreža da dobiju zasluge radi objavljivanja određenih sadržaja, a da se njihovo stvarno djelovanje ne odvija u cilju promicanja vrijednosti i ciljeva kampanje. Primjer tzv. virtue signalling-a može se opaziti u pokretu Black Lives Matter kada su milijuni korisnika društvenih mreža koristili označavanje putem hashtaga te na taj način otežali pristup važnim informacijama. Također, važno je istaknuti kritiku raznih brandova koji koriste oznake vezane uz različite aktivističke pokrete iako se u stvarnosti ne bave specifičnim problemima povezanim s pokretom unutar svoje tvrtke (University of Sussex, 2022). S druge strane, ističu se mogućnosti koje pruža digitalni aktivizam kao što su osnaživanje marginaliziranih skupina, demokratizacija pristupa informacija i donošenje promjena. U prošlosti su glavni medijski kanali predstavljali interese dominantnih skupina, a danas za vrijeme digitalnog doba, marginalizirane skupine ljudi imaju priliku iznijeti svoja iskustva te putem društvenih mreža osigurati da se njihov glas čuje diljem svijeta što može rezultirati značajnim društvenim promjenama. Također, digitalni aktivizam karakterizira demokratizacija pristupa informacijama, odnosno, Internet je omogućio da su informacije vrlo lako dostupne većini ljudi diljem svijeta što značajno utječe na ostvarivanje

društvenih promjena i ciljeva. Različite online kampanje rezultirale su značajnim društvenim promjenama diljem svijeta. Primjer vrlo značajne online kampanje na globalnoj razini je pokret *#MeToo* koji je rezultirao pokretanjem Fonda za pravnu obranu Time's Up, sakupljanjem više od 15 milijuna funti za financiranje pravne pomoći osobama koje su doživjele seksualno uznemiravanje, zlostavljanje ili napad na radnom mjestu, ohrabrivanjem žena da iznesu traumatična iskustva vezana uz seksualno zlostavljanje te da se osobe visokog profila koje su izvršile seksualno naselje suoče s optužbama (University of Sussex, 2022). Primjeri digitalnog aktivizma su ranije spomenuti *#MeToo* pokret koji je pokrenula aktivistkinja Tanara Burke te je kroz pokret stvorila virtualni prostor namijenjen podršci i empatiji za osobe koje su preživjele seksualno zlostavljanje. Izraz (hashtag) postao je popularan 2017. godine te je u 24 sata u pokretu sudjelovalo 4,7 milijuna ljudi diljem svijeta s preko 12 milijuna objava, komentara i reakcija na Facebook-u (Pew Research Center, prema University of Sussex, 2022). Još jedan primjer vrlo uspješnog pokreta digitalnog aktivizma je tzv. arapsko proljeće koje se dogodilo 2010-ih godina nizom prodemokratskih prosvjeda u Tunisu, a kasnije se proširilo na veći dio arapskog svijeta. Prosvjednici su koristili društvene mreže poput Facebook-a i Twittera kako bi dokumentirali i podijelili prosvjede koji su se odvijali na ulicama te na taj način podigli svijest o svojoj borbi protiv autokratskih režima. Pokret arapsko proljeće jedan je od prvih pokreta koji je pokazao koliko društvene mreže mogu biti korisne u promicanju aktivizma i uspostavljanju značajnih političkih i društvenih promjena (University of Sussex, 2022). Korištenje označivača (hashtag) postalo je značajni dio digitalnog aktivizma. Označivanje sadržaja i ključnih riječi uz pomoć hashtaga omogućuje jednostavno i brzo širenje informacija i pokreta na veliki raspon ljudi diljem svijeta (Millingsjord,2019). Primjer pokreta koji se značajno proširio i omogućio poticanje društvenih promjena uz pomoć dijeljenja putem društvenih mreža korištenjem oznake hashtag je pokret za slobodu žena u Iranu. Kampanja se odnosila na borbu protiv prisilnog nošenja hidžaba u čiju su se svrhu koristile oznake poput *#WhiteWednesday* i *#MyStealthyFreedom*, a vrlo značajna oznaka za ovaj pokret bila je i *#MyCameraIsMyWeapon* koja je služila za dijeljenje fotografija i videozapisa na društvenim mrežama koje su postavljale žene iz Irana kao dokaz brutalnosti i nasilja, ali i kao način zaštite od tzv. policije morala. Pokret se iznimnom brzinom proširio diljem svijeta što pokazuje snagu oznake hashtag u smislu dijeljenja sadržaja i povećanja svijesti o problemima (Millingsjord,2019). Online platforme imaju značajan doprinos društvenim pokretima i aktivizmu. Međutim, digitalni aktivizam nije dovoljan kako bi se u potpunosti iskorijenile društvene nepravde i problemi, no svakako značajno doprinosi poticanju promjena (University of Sussex, 2022). Nužno je koristiti digitalni aktivizam uz tradicionalne oblike aktivizma te

primijeniti digitalni aktivizam prije, tijekom i nakon djelovanja u stvarnome svijetu kako bi se ostvario puni učinak i potencijal (HAD, 2024).

2.4. Mediji i utjecaj medija na društvo

Definicija medija različito se tumači ovisno o znanstvenom području ili području društvenog djelovanja u čijem se kontekstu nudi definicija. Prema komunikacijskim znanostima, medij je suvremeno sredstvo za distribuciju informacija, odnosno sredstvo komunikacije (Anić, 2000, prema Jurčić, 2017). Dolazimo do zaključka da se mediji mogu smatrati sredstvom komuniciranja ili prenošenja vijesti. Autori se razlikuju u stavovima o funkciji medija, a glavnim obilježjem medija smatra se utjecaj na formiranje masovnog konzumentskog društva (Jurčić, 2017). Mediji imaju brojne društvene funkcije, a kao najznačajnije navode se sljedeće: informacije, artikulacija, agenda setting, kritika i kontrola, zabava, obrazovanje, socijalizacija i vodstvo te integracija (Rus-Mol i Zagorac-Keršer, 2005, prema Jurčić, 2017). U smislu informacija kao funkcije medija, mediji značajno povećavaju informiranost građana pružajući (manje ili više) kvalitetne informacije i sadržaj. Artikulacija se odnosi na oblikovanje i prezentiranje društvenih problema u kontekstu koji je javnosti razumljiv i relevantan, dok kroz tzv. agenda setting mediji određuju prioritete društvenih tema te predstavljaju važne teme i probleme javnosti. Kroz kritiku i kontrolu, funkcija medija jest nadzirati vlast i politiku te osigurati potpunu transparentnost informacija. Mediji prenose zabavan i informativan sadržaj kroz koji pojedinac ima priliku steći opće znanje o određenim temama. Kao posljednje funkcije medija navode se socijalizacija i integracija koje se odnose na udruživanje različitih ljudi, kultura i ideja (Rus-Mol i Zagorac-Keršer, 2005, prema Jurčić, 2017).

Brojne rasprave o utjecaju medija na pojedinca i društvo nisu uspjele donijeti suglasnost znanstvenika. U kontekstu utjecaja medija ističe se da je glavni cilj medija zadovoljavanje potrebe čovjeka za informiranošću o važnim društvenim događanjima i procesima (Jurčić, 2017). Unatoč nesuglasnosti znanstvenika o pitanju kakav utjecaj mediji imaju na društvo, odnosno je li taj utjecaj jednako pozitivan i negativan ili ipak jedno prevladava, donose se zaključci o uobičajenim pozitivnim i negativnim obilježjima medija. Važno je istaknuti da mediji mogu imati značajan pozitivan utjecaj na društvo u smislu mogućnosti stjecanja znanja i umijeća uz pomoć medija, usvajanja znanstvenog i kulturnog nasljeđa, razvoja stvaralačkih sposobnosti te razvoja socijalne i moralne dimenzije. Također, mediji mogu pozitivno utjecati na poticanje određenog ponašanja i tolerancije, imaju mogućnost smanjiti razlike u društvu i doprinijeti razvoju društva te poticati maštu i kreativnost (Jurčić, 2017). S druge strane, mediji imaju brojne negativne karakteristike, a tek dio tih karakteristika su poticanje pretjeranog

konzumerizma, manipulacija, stvaranje opsjednutosti zabavom, kreiranje jezične nekulture te poticanje rodne diskriminacije, pornografije, nasilja i drugih društvenih problema. Negativan utjecaj medija na društvo očituje se u prezentiranju različitih sadržaja koji mogu naglašavati nasilje, pretjerani konzumerizam, kriminalne radnje i slične teme (Jurčić, 2017). Postmodernist Baudrillard istaknuo je da čovjek danas nema prostora za kreiranje vlastite stvarnosti zbog prevelikog utjecaja masovnih medija (Baudrillard, 2001, prema Jurčić, 2017). Medijima upravljaju javni interesi i privatni kapital što rezultira time da mediji imaju važnu ulogu u sustavu kontrole i nadzora društva (Chomsky, 2002, prema Jurčić, 2017). Publika se ističe kao važan faktor u istraživanjima medijskog utjecaja te se dolazi do zaključka da sadržaj koji se prenosi u medijima utječe na pojedinca, ali također na pojedinca utječe i pasivnost okoline, primjerice obitelji i obrazovnog sustava, te osobna pasivnost. Autori osobnu pasivnost i pasivnost okoline u ovome slučaju ističu kao uzrok nespemnosti za život s medijima (O'Sullivan i dr., 2003, prema Jurčić, 2017). Mediji pružaju informativni i edukativni sadržaj te se time može zaključiti da pojedinac uči iz medija što ostavlja utjecaj na njegovo znanje i stajalište o određenim pitanjima. Mediji imaju mogućnost oblikovanja i pojačavanja misli i stavova čovjeka o određenim pitanjima te mogućnost utjecanja na ponašanje svojih konzumenata (Potter, 2001, prema Jurčić, 2017). Mediji utječu na ponašanje pojedinca, ali i na očekivanje ponašanja od drugih ljudi. Primjer takvog utjecaja možemo primijetiti u romantičnim serijama i filmovima koje prikazuju određenu vrstu komunikacije između pojedinaca i njihove načine ponašanja koje ljudi promatraju i usvajaju gledanjem navedenog sadržaja. Također, razni magazini za žene ili muškarce nude mnoštvo savjeta i informacija kako živjeti, izgledati, komunicirati se i ponašati što utječe na percepciju o očekivanom i prihvatljivom ponašanju, a značajno utječe i na druge aspekte svakodnevnog života, primjerice poimanje vlastitog i tuđeg fizičkog izgleda (Gauntlett, 2008). Vrlo je važno razlikovati medijsko obrazovanje i sposobnost upotrebe novih tehnologija jer postoji razlika između korištenja medija i tehnologije i poznavanja medija i medijskih sadržaja (Buckingham, 2004, prema Karanović, 2013). Unutar političke komunikacije i digitalnog aktivizma ključna je medijska pismenost. Medijska pismenost podrazumijeva sposobnost postavljanja kritičkih pitanja i kritičko promišljanje o točnosti informacija, razumijevanje strategija pretraživanja putem Interneta i adekvatnu upotrebu informacija za rješavanje problema (Karanović, 2013). Od iznimne je važnosti pripremiti mlade da budu kritički proizvođači i potrošači medijskih sadržaja te poticati medijsko obrazovanje građana. Adekvatno medijsko obrazovanje može poticati značajne društvene promjene uz pomoć digitalnih tehnologija (Hobbs, 1998, prema Karanović, 2013). Mediji su danas sastavni dio svakodnevice i života svakoga čovjeka te

predstavljaju sredstvo edukacije i zabave. Upravo zbog toga, mediji imaju veliku moć u formiranju javnog mnijenja, stavova i ponašanja. Pogrešno je reći da mediji imaju isključivo pozitivan ili negativan utjecaj, a važno je obuhvatiti cjelokupan kontekst i društvenu stvarnost u kojoj mediji djeluju. Svakako se ističe važnost rasprave o medijima, razumijevanje i znanje o pravilnom primjenjivanju medija te medijska pismenost (Jurčić, 2017).

3. Metodologija

U ovom poglavlju prikazuje se cilj istraživanja, istraživačka pitanja, uzorak i postupak istraživanja nakon čega slijedi prikaz rezultata i rasprava dobivenih rezultata.

3.1. Cilj istraživanja

Istraživanje na temu „Feminizam online – analiza hrvatskih internetskih portala“ za cilj ima analizirati kako hrvatski internetski portali predstavljaju i izvještavaju o temama povezanim uz feminizam te identificirati glavne teme i razlike vezane uz feminizam na hrvatskim portalima.

3.2. Istraživačka pitanja

Istraživačko pitanje 1: Kako se prikazuje feminizam na hrvatskim internetskim portalima?

Istraživačko pitanje 2: Koje su najčešće teme povezane s feminističkim pokretom na hrvatskim internetskim portalima?

Istraživačko pitanje 3: Koje su razlike u pristupu feminističkim temama između mainstream medija i feminističkih portala?

3.3. Uzorak istraživanja

Uzorak ovoga istraživanja čine četiri hrvatska internetska portala, Večernji list, Index, 24 sata i VoxFeminae, uz 20 članaka iz navedenih portala. Večernji list predstavlja dnevne novine u Hrvatskoj, a svoj internetski portal započeo je 1999. godine. Portal je drugi najčitaniji internetski portal u Hrvatskoj koji broji 70% čitatelja u Hrvatskoj (vecernji.hr). Portal Index djeluje više od 20 godina te se navodi kao jedan od najposjećenijih hrvatskih medija s više od milijun posjetitelja dnevno (index.hr). Portal 24 sata predstavlja najčitanije dnevne novine, a internetski portal broji više od 2,6 milijuna čitatelja dnevno (24sata.biz). Za razliku od navedenih portala (novina), portal VoxFeminae postoji isključivo u digitalnom obliku, a riječ je o portalu koji se usmjerava na teme feminizma, rodne ravnopravnosti i ljudskih prava (voxfeminae.net). Prva tri portala odabrana su za uzorak istraživanja jer predstavljaju najposjećenije hrvatske internetske portale. Budući da su portali iznimno popularni u

Hrvatskoj, smatra se da imaju određeni utjecaj na javnost. S druge strane, portal VoxFeminae odabran je iz razloga što je riječ o portalu koji se bavi isključivo feminističkim temama te se smatra da može poslužiti za kvalitetnu usporedbu u načinu izvještavanja o feminizmu u odnosu na ostale internetske portale koji se bave širokim rasponom tema i informativnog su karaktera. Unutar svakog navedenog portala odabrano je pet članaka koji su pretraženi prema sljedećim ključnim pojmovima: feminizam, rodno uvjetovano nasilje, reproduktivna prava, seksizam i položaj žena na tržištu rada. Ključni pojmovi odabrani su na temelju pregledane literature o feminističkim temama. Portali su odabrani na temelju ključnog pojma i vremenskog okvira u kojemu su napisani i objavljeni. Vremenski okvir odnosio se na period od početka 2023. godine do lipnja 2024. godine, odnosno okvirni period od 18 mjeseci. Navedeni period odabran je iz nekoliko razloga kao što su aktualnost, izbjegavanje zastarjelih podataka, dostupnost materijala i praćenje društvenih promjena. Odabir članaka koji su objavljeni od početka prošle godine do sada daje uvid u aktualne događaje i stavove opisane na hrvatskim web portalima te pruža uvid u trenutne društvene probleme, pitanja i trendove. Također, odabirom navedenog perioda smanjuje se mogućnost pronalaska i uključivanja zastarjelih podataka, a omogućuje se korištenje relevantnih i aktualnih podataka iz članaka. Članci objavljeni zadnjih godinu dana i šest mjeseci lako su dostupni i razumljivi čitateljima jer je riječ o relativno nedavno objavljenim člancima, a samim time olakšava se i razumijevanje ove analize. Posljednji razlog odabira navedenog perioda jest što 18 mjeseci predstavlja dovoljno dugačak period unutar kojega se mogu pratiti određene promjene i razvoj, ali također predstavlja dovoljno kratak period koji omogućuje usmjerenost na određene trendove.

3.4. Postupak istraživanja

Metoda istraživanja koja se koristila u radu je kvalitativna analiza sadržaja. Za analizu su odabrana četiri hrvatska internetska portala ranije navedena u uzorku, a unutar svakog portala odabrano je pet članaka koji su pretraženi prema unaprijed određenim ključnim pojmovima (feminizam, rodno uvjetovano nasilje, reproduktivna prava, seksizam i položaj žena na tržištu rada) i vremenskom okviru od 18 mjeseci. Nakon odabira članaka, osmišljena je tablica s kategorijama za analizu (*Tablica 1*) koja je detaljno prikazana u *Prilozima*. Kategorije koje su se koristile za analizu članaka internetskih portala su: 1) osnovne informacije, 2) tema, 3) perspektiva, 4) prikaz rodni uloga, 5) izvori informacija, 6) društveni kontekst i utjecaj, 7) problemi i rješenja, 8) interakcija i komentari, 9) edukativna vrijednost. Svaki članak je detaljno proučen, a nakon čitanja članaka slijedila je analiza na temelju tablice s kategorijama (*Tablica 1*). Svaki članak opisan je kroz devet navedenih kategorija koje služe za analizu.

Nakon analiziranja članaka uz pomoć tablice kategorija, opisani su dobiveni rezultati unutar svake kategorije te su doneseni općeniti zaključci o zajedničkim stavkama, trendovima i razlikama između portala.

4. Rezultati i rasprava

Analiza članaka obuhvatila je ukupno 20 članaka s odabranih hrvatskih web portala, uključujući portale Večernji list, Index, 24 sata i Vox Feminae, s ciljem ispitivanja kako hrvatski web portali predstavljaju teme vezane uz feminizam te identifikacije glavnih tema i izazova u medijskom izvještavanju o feminizmu. Odabrano je pet članaka na svakome portalu koji su objavljeni u periodu od početka 2023. godine do lipnja 2024. godine. Analiza članaka obuhvaćala je pretraživanje članaka na navedenim portalima prema unaprijed određenim ključnim pojmovima i vremenskom periodu, detaljno čitanje i proučavanje članaka te analiziranje sadržaja članaka prema unaprijed definiranim kategorijama. Ključni pojmovi prema kojima su odabrani specifični članci su sljedeći: *feminizam, nasilje nad ženama, reproduktivna prava, seksizam i žene na tržištu rada*. Članci su analizirani prema sljedećim kategorijama: 1) osnovne informacije, 2) tema, 3) perspektiva, 4) prikaz rodni uloga, 5) izvori informacija, 6) društveni kontekst i utjecaj, 7) problemi i rješenja, 8) interakcija i komentari, 9) edukativna vrijednost. Detaljan prikaz analize svih članaka prema navedenim kategorijama priložen je na kraju rada pod naslovom *Prilozi*. U nastavku rada slijedi opis svih kategorija za analizu članaka uz zaključke i rezultate dobivene analizom.

Kategorija 1: Osnovne informacije

Prva kategorija za analiziranje članaka odnosi se na osnovne informacije o člancima. Kroz kategoriju nastoji se odrediti koji su naslov i podnaslov članka, tko je autor/ica članka, kada je članak objavljen te postoje li aktualni događaji koji su utjecali na objavu članka. U poglavlju *Prilozi* postavljena je pregledna tablica (*Tablica 2*) koja sadržava naslove, autore, izvore i vrijeme objave svih analiziranih članaka.

Portal Večernji list u naslovima članaka koristi elemente koji privlače pozornost čitatelja te izazivaju emocionalne reakcije, a neki od tih elemenata su statistički podaci, brojevi, kontroverzne izjave, pitanja, ironija i izjave aktera koji su važni za pojedine članke. Statistički podaci i brojevi uglavnom se koriste u člancima koji opisuju probleme vezane uz prava žena, na primjer problem rodno uvjetovanog nasilja ili nejednakosti na tržištu rada, s ciljem naglašavanja ozbiljnosti problema i izazivanja emocionalne reakcije kod čitatelja. Primjer

takvog naslova je: „Lani ubijeno devet žena, ove godine već pet“. Kontroverzne izjave i pitanja koriste se u svrhu poticanja čitatelja na razmišljanje o određenoj temi. Primjer naslova je: „Mislite li da žene danas imaju ista prava kao i muškarci?“. Kroz naslov se postavlja pitanje u svrhu poticanja na razmišljanje, ali također se implicira da rodna ravnopravnost nije u potpunosti ostvarena. Podnaslovi na navedenom portalu uglavnom su vrlo kratki i općeniti te se odnose na stavke ili ključne ideje iz članka. Podnaslovi uglavnom ne pružaju dovoljno informacija o članku te su vrlo općeniti. Portal Index često u naslovima ukazuje na točno određeni problem, primjerice: „U Hrvatskoj ženama i dalje teže do viših funkcija nego muškarcima“. Portal također koristi metaforu i ironiju u naslovima članaka u svrhu kritiziranja sustava i pojačavanja značaja problema, a primjer takvog naslova je: „Žene u Petrovoj rađaju u jednoj prostoriji, zabranjene su pratnje. 'Kao na placu'“. Iz naslova odabranih članaka na portalu Index može se zaključiti da se odabiru naslovi kojima se direktno ističu problemi, a prisutni su i naslovi edukativnog karaktera koji potiču na razmišljanje, primjerice: „Što feminizam jest, a što (nipošto) nije“ te „Može li se femicid spriječiti“. Podnaslovi nisu prikazani u člancima na portalu Index. Portal 24 sata odabire naslove članaka koji su uglavnom informativnog karaktera. Portal također koristi statističke podatke i brojeve kako bi se naglasio problem o kojemu se piše u članku, na primjer: „Žene u EU su plaćene 12,7% manje od muškaraca. Ulaže se više u vojsku i ratove“. U naslovima se koriste kontroverzne izjave i emotivni prikazi radi privlačenja pozornosti čitatelja, ali i izazivanja rasprave i promišljanja, primjerice: „Međunarodni je dan žena: Usprkos blagom napretku, nepravda je i dalje značajna“, čime se implicira da rodna nejednakost još uvijek postoji u značajnoj mjeri. Naslovi portala 24 sata uglavnom su informativnog karaktera, a koriste se statistički podaci, emotivni prikazi i kontroverzne izjave u svrhu privlačenja pozornosti čitatelja i naglašavanja problema. Podnaslovi su napisani u kratkim izjavama koje uglavnom opisuju svrhu članka ili ključni pojam iz članka. Portal VoxFeminae uglavnom koristi informativne naslove članaka koji su usmjereni na konkretnu pojavu ili problem. Na primjer u naslovu „Ženska soba i Haiku communications pokrenule kampanju 'Nisam rekla DA'“ vidljivo je jasno isticanje određenih udruga i kampanja. Naslovi se bave raznolikim temama koje su usko vezane uz feministički pokret, a potiču razgovor i promišljanje. Jedan naslov od izabranih članaka ističe se kao kontroverzni naslov: „Reproduktivna prava za građanke drugog reda i fetišizacija fetusa“ naglašavajući tako da žene nemaju u potpunosti ostvarena reproduktivna prava te da se fokusiranjem na fetus mogu ugroziti reproduktivna prava žena. Portal ne navodi podnaslove članaka. Zaključno, naslovi portala Večernji list, Index i 24 sata uglavnom koriste provokativne, emotivne i slikovite izraze u naslovima s ciljem privlačenja pozornosti čitatelja

i isticanja određenih problema. VoxFeminae uglavnom ima informativne i analitičke naslove usredotočene na specifične teme.

Kada je riječ o pitanju tko je autor/ica članka, dolazi se do zaključka da su točno pola članaka napisale autorice, odnosno žene, jedan je članak napisao nepoznati autor, a ostali članci pod navodom autora članka imaju označeno naziv portala što znači da ne znamo tko je točno napisao članak.

Devet članaka napisano je u kontekstu nekog specifičnog događaja, primjerice održavanja tzv. Hoda za život, obiteljskog nasilja, rodno uvjetovanog nasilja te raznih protesta i kampanja. Pet članaka nema konkretan aktualni događaj u čijem kontekstu nastaje, dok je šest članaka o različitim temama objavljeno na Međunarodni dan žena. Portali Večernji list, Index i 24 sata kontinuirano kroz godinu objavljuju vijesti u kontekstu specifičnih događaja, odnosno uglavnom kada dođe do slučaja rodno uvjetovanog nasilja i femicida te organiziranja specifičnih prosvjeda. Članci povezani s ostalim temama vezanim uz feminizam pojavljuju se uglavnom u kontekstu Međunarodnog dana žena. Portal VoxFeminae objavljuje članke o svim navedenim feminističkim temama, ali i drugim temama, kontinuirano kroz godinu.

Kategorija 2: Tema

Druga kategorija za analiziranje članaka odnosi se na analizu tema vezanih uz feminizam koje se obrađuju u članku. Kroz kategoriju se nastoji odrediti koja je glavna tema opisana u članku te koje su specifične podteme opisane. Također, određuju se ključne ideje i argumenti članka.

Analizirani članci vezani su uz pet tema pri čemu se za svaku temu odabrao po jedan članak na svakom portalu. Pet tema odnosi se na ključne pojmove vezane uz feministički pokret prema kojima su se pronalazili članci na portalima. Dakle, teme su feminizam u općenitom smislu borbe za ravnopravnost, rodno uvjetovano nasilje, reproduktivna prava žena, seksizam u javnom i medijskom prostoru te položaj žena na tržištu rada. Teme su odabrane na temelju pregledane literature, odnosno prema temama koje se učestalo pojavljuju u suvremenim feminističkim tekstovima i raspravama. Većina analiziranih članaka informativno prenosi i opisuje određene teme ili događaje bez pružanja konkretnih argumenata i zaključaka. Gotovo svi članci, izuzev članaka s portala VoxFeminae, informativno opisuju određenu temu te ponekad pružaju uvid u argumente i zaključke ključnih aktera članka, dok sami/e autori/ce ostaju suzdržani. Na primjer, članci portala Večernji list, Index i 24 sata prilikom izvještavanja o temi rodno uvjetovanog nasilja prenose informacije i opisuju određeni slučaj nasilja bez

dodatnog pružanja argumenata i zaključaka od strane samih autora. Teme vezane uz reproduktivna prava opisuju se kroz konkretne događaje i situacije, na primjer prosvjede vezane uz reproduktivna prava, negativna iskustva u rodilištima i bolnicama i slično. Tema seksizma opisuje se kroz konkretne slučajeve seksizma u javnom i medijskom prostoru, bez dodatnih pojašnjenja problematike, a tema položaja žena na tržištu rada obično se opisuje kroz statističke podatke, odnosno na informativni način. U nekoliko članaka može se primijetiti implicitna kritika ili osvrt na određeni problem, ipak bez dubljeg ulaženja u problematiku, što je detaljnije opisano u analizi članaka koja se nalazi u *Prilozima*. Teme članaka na portalima Večernji list, Index i 24 sata u većini su slučajeva usko vezane uz konkretni stvarni događaj u Hrvatskoj i svijetu. Za razliku od tri navedena portala, portal VoxFeminae izvještava o feminističkim temama kontinuirano, a ne samo u kontekstu aktualnih događanja. U slučaju izvještavanja o temi rodno uvjetovanog nasilja, promoviraju se inicijative i kampanje umjesto prepričavanja slučaja nasilja, dok se teme povezane uz reproduktivna prava odnose na tekstove kritike tradicionalnih normi koje ograničavaju reproduktivna prava žena. Tema seksizma, u ovome slučaju, razmatra se u kontekstu promicanja vrijednosti rodno neutralnog odgoja, a pisanje o položaju žena na tržištu rada usredotočuje se na iskustva žena u određenim sektorima, uz statističke podatke o stopama zaposlenosti i plaćama. Zaključno, portal VoxFeminae dublje i sadržajnije izvještava o navedenim temama, dok se portali Večernji list, Index i 24 sata uglavnom fokusiraju na prenošenje informacija o aktualnim događajima. Pojedinačne teme, pod teme, argumenti i ideje svakoga članka opisane su u analizi koja je priložena na kraju rada.

Kategorija 3: Perspektiva

Treća kategorija za analiziranje članaka odnosi se na perspektivu, odnosno stav prema feminizmu u članku. Kroz kategoriju nastoji se prikazati kako autori/ca opisuju/e teme vezane uz feminizam te ima li članak pozitivan, negativan ili neutralan ton prema feminizmu kao aktivističkom pokretu. Također, nastoji se prikazati jesu li u članku opisani određeni stereotipi prema feminizmu.

Kada je riječ o tonu prema feminizmu četiri članaka imaju neutralan ton. Članci koji imaju neutralan ton prema feminizmu nalaze se na portalima Večernji list, Index i 24 sata. Neutralan ton u ovome slučaju odnosi se na objektivno izvještavanje o određenoj temi unutar koje se direktno ne spominje podrška ili protivljenje feminizmu. Osam članaka ima neutralan ton, ali postoje određene implikacije koje upućuju na pozitivan stav prema feminističkim idejama o kojima se raspravlja ili obavještava u članku. Članci koji imaju neutralan ton prema feminizmu,

ali implicitno podržavaju određene ideje, izvještavaju o određenoj temi te podržavaju ideje o društvenim promjenama koje će dovesti do rješavanja određenog problema ili poboljšanja položaja žena u društvu. Na primjer, članak „Može li se femicid spriječiti?“ s portala Indeks ima neutralan ton s pozitivnim implikacijama, a to se zaključuje jer se u članku ne spominje direktna podrška feminističkom pokretu, ali se izvještava o važnoj feminističkoj temi (rodno nasilje, femicid) te postoji težnja da se riješi problem nasilja nad ženama. Također, autorica zauzima snažan kritički stav prema društvu i institucijama koje ne djeluju adekvatno u sprječavanju femicida i zaštiti žena od rodnog nasilja što dovodi do zaključka da autorica podržava stav o borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja koji se temelji na feminističkim idejama. Članak „Lovkinja Morana o komentaru 'mlado meso, njam': Seksizam? Ne, to je kao kad lav vidi gazelu“ objavljen na portalu 24 sata jedini je članak u kojem se, unatoč neutralnom tonu prema feminizmu, implicitno može zaključiti postojanje negativnog stava prema određenim feminističkim idejama, konkretno idejama vezanim uz problem seksizma u javnom prostoru. Najveći dio članka čini prepričavanje situacije koja se dogodila u TV emisiji Superpotjera, ali može se implicitno zaključiti da se umanjuje važnost seksizma kao problema jer se seksističke izjave u ovom slučaju tretiraju kao preuveličani problem. Važno je naglasiti da se u člancima koji imaju neutralan ton prema feminizmu ne spominje direktna podrška ili protivljenje feminističkim idejama, a implicitni zaključci doneseni su na temelju podrške autorica/autora određenim temama koje proizlaze iz feminističkog diskursa. Pozitivan ton prema feminizmu ima pet članaka koji su objavljeni na portalu VoxFeminae, članak objavljen na portalu 24 sata pod nazivom: „Međunarodni je dan žena: Usprkos blagom napretku, nepravda je i dalje značajna“ te članak objavljen na portalu Index naziva: „Što feminizam jest, a što (nipošto) nije?“. Unutar sedam članaka iznosi se pozitivan ton prema feminizmu u smislu podrške feminističkim idejama te isticanju feminističkog pokreta kao važnog i potrebnog za ostvarivanje rodne ravnopravnosti. Direktno negativan ton prema feminizmu nije opisan niti u jednom analiziranom članku. Stereotipi prema feminizmu spominju se u sljedeća tri članka: „Što feminizam jest, a što (nipošto) nije?“ (Index), „Jelena je jedina vozačica kamiona u karlovačkoj Čistoći: 'Ljudi se iznenade kad me vide'“ (Večernji list) i „Furamo feminizam“ (VoxFeminae). Sva tri članka opisuju stereotipe o feminizmu u kontekstu pogrešnog shvaćanja feminizma i s ciljem rušenja negativnih pretpostavki o pokretu. Dolazi se do zaključka da hrvatski web portali uglavnom izvještavaju o feminističkim temama kroz neutralan ton prema feminizmu, odnosno da unutar tekstova ne spominju direktnu podršku ili protivljenje feminističkom pokretu. Ipak, primjećuje se da autori/ce u značajnom broju članaka podržavaju ideje promjene i poboljšanja položaja žena u društvu koje se temelje na feminističkim idejama.

Kategorija 4: prikaz rodni uloga

Četvrta kategorija za analiziranje članaka odnosi se na ispitivanje kako su prikazane rodne uloge u članku. Kroz kategoriju se nastoji prikazati potencijalno postojanje stereotipa o rodnim ulogama te prikaz žena i muškaraca u članku.

Kada je riječ o opisivanju stereotipa o rodnim ulogama i prikazu žena i muškaraca u člancima, dolazi se do zaključka da većina članaka, odnosno 15 članaka, prikazuje žene i muškarce u kontekstu teme koja se obrađuje u tekstu. Primjerice, kada je tema članka rodno uvjetovano nasilje, žene se uglavnom prikazuju kao žrtve rodno uvjetovanog nasilja, dok se muškarci prikazuju kao počinitelji istoga. Također, kada je riječ o borbi za promjene u društvu i institucijama, žene su prikazane u kontekstu aktivistkinja i borkinja za bolji položaj, dok se muškarci uglavnom ne prikazuju. Dva članka ne prikazuju nikakve stereotipe niti govore o rodnim ulogama. Unutar tri članka obrađuju se teme stereotipa o rodnim ulogama, a u svakome članku rodni se stereotipi opisuju kao štetna pojava koju je potrebno iskorijeniti iz društva. Naslovi članaka koji pišu kritiku rodni stereotipa i promoviraju rodnu ravnopravnost su: „Helena Naglaš: Djeca zaslužuju odgoj izvan rodni stereotipa“ (VoxFeminae), „Furamo feminizam“ (VoxFeminae), i „Swipe protiv predrasuda: Kako se boriti s netolerancijom na digitalnom igralištu“ (Index). Navedeni članci na portalu VoxFeminae opisuju rodne stereotipe u kontekstu odgoja i obrazovanja djece. Unutar članaka spominju se rodni stereotipi vezani uz izgled i oblačenje djece (primjer: djevojčice nose odjeću roze boje, a dječaci plave boje) te interese (primjer: nogomet i matematika su za dječake, šminkanje je za djevojčice, djevojčice fokusirane na izgled, a manje na interese). Navedeni članak portala Index ne navodi konkretne primjere rodni stereotipa već izvještava općenito o problemu rodni stereotipa i seksizma na društvenim mrežama. Portal Index u navedenom članku opisuje izjave mladih korisnika društvenih mreža koji kritiziraju seksizam, rodne stereotipe i svaki drugi oblik diskriminacije u online prostoru. Portal VoxFeminae u člancima oštro kritizira rodne stereotipe, odnosno u ovome kontekstu kritizira rodno uvjetovani odgoj i društvo. Rodno uvjetovano društvo kritizira se kroz posljedice koje donosi (primjer: razlike u plaćama, izbor karijere, rodno uvjetovano nasilje i slično) te zbog ograničavanja mogućnosti da se ostvari potpuni potencijal pojedinca te, shodno tome, i napredak društva.

Kategorija 5: izvori informacija

Peta kategorija za analiziranje članaka odnosi se na ispitivanje izvora i informacija u članku. Kroz kategoriju nastoji se istražiti koji su izvori informacija navedeni kao korišteni izvori za pisanje članaka.

Kao jedan od izvora informacija možemo smatrati izjave glavnih aktera u člancima čija su imena, obično uz zanimanje, navedena u svakome članku koji sadrži izjave. U analizi članaka koja se nalazi u prilogima rada navedena su imena pojedinaca čije su izjave korištene kao izvori informacija u člancima. Osim izjava pojedinih aktera, unutar članaka iz portala Večernji list nije naveden niti jedan izvor informacija koji se koristio za pisanje teksta. Portal Index navodi izvore informacija koji se odnose na statističke podatke u jednom članku naziva: „Može li se femicid spriječiti?“. Portal 24 sata navodi izvore informacija koji se odnose na statističke podatke u dva članka naziva: „Međunarodni je dan žena: Usprkos blagom napretku, nepravda je i dalje značajna“ i „Žene u EU su plaćene 12,7% manje od muškaraca. Ulaže se više u vojsku i ratove“. S druge strane, portal VoxFeminae navodi izvore informacija unutar svakog analiziranog članka. Izvori informacija navedeni su i opisani u analizi članaka koja se nalazi u poglavlju *Prilozi*.

Kategorija 6: društveni kontekst i utjecaj

Šesta kategorija za analiziranje članaka odnosi se na društveni kontekst i utjecaj pod kojim je napisan svaki članak. Kroz kategoriju se nastoji opisati kako se prikazuju društvene norme i vrijednosti te podržavaju li se u članku određene inicijative ili kampanje.

Analizom članaka u navedenoj kategoriji dolazi se do zaključaka da se u gotovo svim člancima kritiziraju tradicionalne norme i vrijednosti koje onemogućavaju apsolutnu ravnopravnost žena u društvu. Kritiziraju se tradicionalne norme i vrijednosti u kontekstu teme koja se opisuje u pojedinom članku. Razlika u kritiziranju tradicionalnih društvenih normi i vrijednost između portala jest što portali Večernji list, Index i 24 sata navode kritiku istih kroz izjave glavnih aktera u članku te često implicitno ukazuju na probleme u društvu i sustavu koji se odnose na ograničavanje prava žena. Također, uglavnom ne ističu podršku specifičnim kampanjama i inicijativama, već eventualno navode opću podršku borbi za ravnopravnost spolova. S druge strane, portal VoxFeminae također kritizira tradicionalne norme i vrijednosti koje ograničavaju žene, ali u člancima autorice iznose vlastitu kritiku te pružaju podršku određenim inicijativama, kampanjama i idejama koje nude rješenje problema.

Kategorija 7: problemi i rješenja

Sedma kategorija za analiziranje članaka odnosi se na analizu postavljenih problema i potencijalnih rješenja u članku. Kroz kategoriju se nastoji odgovoriti na pitanja koji se problemi opisuju u članku te koja su potencijalna rješenja navedenih problema opisana od strane autora/autorice.

Svaki članak opisuje specifične probleme koji su usko vezani uz temu članka, a problemi su navedeni u analizi članaka koja je priložena na kraju rada u poglavlju *Prilozi*. U 12 članaka autori/ce ne navode konkretna rješenja opisanih problema. Rijetko se pojavljuju implikacije na potencijalna rješenja ili se kao rješenja navedenih problema nude izjave glavnih aktera članaka, a ne autora/ica članaka. Sve implikacije na potencijalna rješenja i izjave aktera članaka o rješenjima opisane su u priloženoj analizi članaka. Unutar tri članka na portalima Index i 24 sata i pet članaka na portalu VoxFeminae ponuđeni su konkretna rješenja opisanih problema. Ponuđena rješenja problema usko su vezana uz konkretnu temu članka, a uglavnom se odnose na rješenja u smislu obrazovanja, aktivizma, zajedničke borbe za ravnopravnost, reformi zakona, promjena u radu državnih institucija, prevencije te nulte tolerancije na nasilje. Detaljniji opis problema i rješenja opisanih u člancima ponuđen je u priloženoj analizi članaka. Većina članaka ne opisuju konkretna rješenja navedenih problema.

Kategorija 8: interakcija i komentari

Osma kategorija za analiziranje članaka odnosi se na analizu interakcije s publikom i čitateljima. Kroz kategoriju se nastoji opisati komentare čitatelja na članak te kojoj je vrsti publike članak namijenjen.

Svaki analizirani članak namijenjen je široj publici koja je zainteresirana za vijesti i aktualne događaje o temama borbe za ravnopravnost žena, rodno uvjetovanog nasilja, seksizma, položaja žena na tržištu rada i reproduktivnih prava.

Komentari čitatelja vidljivi su ispod ukupno 10 članaka. Portal VoxFeminae nema ponuđenu opciju za ostavljanje komentara čitatelja. Važno je istaknuti da su gotovo svi komentari unutar 10 članaka negativni komentari koji kritiziraju temu, stavove i izjave opisane u člancima te su često napisani vulgarnim i uvredljivim izrazima. Ističu se komentari čitatelja na članak portala Index naziva: „Žene u Petrovoj rađaju u jednoj prostoriji, zabranjene su pratnje. 'Kao na placu““ koji se uglavnom odnose na dijeljenje iskustva poroda u spomenutoj bolnici te na kritiku iste. Također, ističu se komentari čitatelja na članak portala 24 sata naziva: „Žena je imala slomljenu ključnu kost i potrgana rebra. Rekao da je pala dok je čistila. Umrkla je“ koji su također napisani

vrlo vulgarnim tonom, ali, za razliku od komentara na ostalim člancima, ne protive se stavovima iznesenim u tekstu, već kritiziraju aktera članka, u ovom slučaju počinitelja nasilja. Nije moguće odrediti tko su pojedinci koji stoje iza napisanih komentara jer se uglavnom ne koriste puna imena i prezimena čitatelja. Detaljniji opis komentara čitatelja ponuđen je u analizi članaka na kraju rada.

Kategorija 9: edukativna vrijednost

Deveta kategorija za analiziranje članaka odnosi se na procjenu edukativne vrijednosti članaka. Kroz navedenu kategoriju nastoji se odrediti u kojoj je mjeri članak edukativan te koliko je prilagođen različitim čitateljima.

Svaki članak napisan je jednostavnim i lako razumljivim jezikom te je prilagođen za čitatelje različitih uzrasta.

Unatoč ranije zaključenom slabom iznošenju izvora informacija u člancima, gotovo svi članci imaju barem određenu edukativnu vrijednost. Članci opisuju važne društvene probleme povezane s ravnopravnošću spolova te uglavnom donose objašnjenja pojedinih problema i društvenih pojava. Navedene stavke uglavnom se objašnjavaju kroz izjave različitih osoba koje su stručne u specifičnom području. Članci većinom nude općenite informacije o specifičnim temama, ali mogu stvoriti solidnu podlogu za daljnje istraživanje o temama. Informacije koji svaki pojedinačni članak pruža detaljnije su opisane u analizi članaka priloženoj na kraju rada.

4.1. Zaključak rezultata analize

Naslovi članaka uglavnom su ispunjeni elementima kojima se nastoji privući pozornost većeg broja čitatelja te koji izazivaju emocionalnu reakciju. Razlikuje se portal VoxFeminae koji uglavnom donosi informativne i analitičke naslove. Autori/ce gotovo svih analiziranih članaka su ženske osobe, dok je za nekolicinu članaka teško utvrditi autora zbog nedostatka informacija o istome. Kontekst u kojem nastaju članci uglavnom se odnosi na specifične aktualne događaje u društvu te se ističu članci o rodnoj ravnopravnosti objavljeni u kontekstu obilježavanja Međunarodnog dana žena. Dok portal VoxFeminae kontinuirano kroz godinu izvještava o feminističkim temama, ostali portali kontinuirano objavljuju tek članke vezane uz rodno uvjetovano nasilje i proteste iz razloga što se navedeno događa u stvarnome svijetu tijekom cijele godine. Teme članaka usko su vezane uz navedene ključne pojmove jer su prema tome odabrani članci, a autori/ce su uglavnom suzdržani/suzdržane oko argumenata i zaključaka te prenose temu na informativni način. Jedino portal VoxFeminae pruža konkretne argumente i

zaključke unutar svakog analiziranog članka. Izuzev dva članka, portal VoxFeminae sve je članke predstavio u pozitivnom tonu prema feminističkim idejama, dok ostali portali u većini slučajeva koriste neutralan ton, ali često s pozitivnim implikacijama. U spomenutim portalima gotovo uopće se ne spominje direktna podrška ili protivljenje feminističkom pokretu. Rodne uloge prikazane su u kontekstu određenog teksta, a često se kritiziraju kako rodni stereotipi, tako i tradicionalne društvene norme i vrijednosti koje se smatraju ograničavajućima u smislu ostvarivanja rodne ravnopravnosti. Portal VoxFeminae donosi konkretna rješenja na probleme opisane u svakome članku te nudi izvore informacija koji su korišteni za osmišljavanje teksta, dok drugi portali značajno zaostaju u navedenim kategorijama. Gotovo svaki članak ima (barem djelomično) edukativnu vrijednost te potiče na daljnje promišljanje o temi, ali u kontekstu feminističkih tema posebno se ističe edukativna vrijednost članaka na portalu VoxFeminae. Zaključno, portali Večernji list, Index i 24 sata na vrlo sličan način prenose teme vezane uz feminizam te ih karakterizira informativni i neutralni ton prema istim temama uz nerijetko senzacionalističke naslove. Portal VoxFeminae značajno se razlikuje od ostalih portala prema pristupu temama, tematskom opsegu, sadržaju, publici i ciljevima objavljivanja članaka. Ipak, ne iznenađuje značajna razlika između portala VoxFeminae i ostalih portala kada se uzme u obzir da je VoxFeminae specijalizirani portal fokusiran na teme feminizma, rodne ravnopravnosti i ljudskih prava, dok su ostali portali opći informativni portali koji pokrivaju širok raspon tema.

5. Rasprava o rezultatima

Digitalne mreže omogućile su izgradnju feminizma u virtualnom svijetu na globalnoj razini te su time olakšale razmjenu informacija o feminističkim temama i pitanjima. Suvremeno feminističko djelovanje kontinuirano razvija široki raspon aktivnosti koje se usredotočuju na brojna feministička pitanja kroz kulturnu, društvenu, etničku i seksualnu perspektivu (Anderson, 2021). Prvo istraživačko pitanje odnosi se na način na koji se feminizam prikazuje na hrvatskim internetskim portalima. Na temelju analize članaka četiri hrvatska portala zaključuje se da članci objavljeni na portalima Večernji list, Index i 24 sata uglavnom koriste neutralan ton prema opisivanju feminizma i feminističkih ideja. Unutar članaka sa navedenih portala nema direktnog podržavanja ili osporavanja feminističkog pokreta. Implicitno se može zaključiti da, iako ne spominju podržavanje feminizma kao takvog, podržavaju ideje potrebe ostvarivanja ravnopravnog društva te ideje rješavanja institucionalnih i društvenih problema koji na različite načine ugrožavaju prava i položaj žena u društvu što čini značajni dio feminističkog djelovanja. Feministički pokreti svoje djelovanje usmjeravaju prema

unaprjeđenju položaja žena, ostvarivanju rodne ravnopravnosti i promjeni rodni hijerarhija (McBride i Mazur, 2008, prema Šinko, 2018). Ipak, autori/ce članaka ne nude konkretna rješenja za opisane probleme, tek postavljaju kratke izjave stručnjaka za specifično područje ili indirektno spominju potrebu za društvenim promjenama. Autori/ce članaka navedena tri portala pišu o različitim feminističkim temama u kontekstu specifičnog problema, dok se konkretni pojam "feminizam" spominje u jednom informativnom članku o samome pokretu te dva članka napisana u kontekstu Međunarodnog dana žena. McIntosh i Cuklanz (2014) ističu važnost medijskog prenošenja društvenih tema i problematika iz razloga što mediji pomažu u izgradnji i održavanju kulturnih ideja, odnosno održavaju društvenih normi i dominantne ideologije u društvu. Zaključno tome, način na koji mediji izvještavaju o feminističkim temama može značajno utjecati na percepciju čitatelja o feminizmu. Također, sadržaji u medijima mogu se mijenjati tijekom vremena čime ukazuju na promjene u dominantnim društvenim idejama. Feminističko istraživanje medija pruža kritiku medijskih reprezentacija koje održavaju tradicionalne strukture moći (McIntosh i Cuklanz, 2014). S druge strane, članci unutar portala VoxFeminae opisuju snažan podržavajući stav prema feminističkom pokretu kroz opisivanje različitih problema koji obuhvaćaju feminističko djelovanje te ponudu konkretnih rješenja usmjerenih prema ostvarivanju rodne ravnopravnosti. Portal VoxFeminae u člancima koristi direktne pojmove i stavove vezane uz feministički pokret te oštro kritizira tradicionalne norme i vrijednosti koje ograničavaju prava žena. Feminističko djelovanje usmjereno je prema poticanju društvenih promjena (McIntosh i Cuklanz, 2014). Članci unutar portala Večernji list, Index i 24 sata uglavnom su napisani popularnim diskursom te jezikom koji je jednostavan i lako razumljiv za širu publiku, a ističe se da su tekstovi vrlo slabo potkrijepljeni izvorima informacija koje su bile potrebne za pisanje članka. U kontekstu toga, Milestone i Meyer (2012) ističu važnost kritičkog ispitivanja takvoga diskursa gdje je potrebno ispitati uvjete koji takav diskurs čine mogućim. Portal VoxFeminae koristi aktivistički diskurs te su unutar svakog članka navedeni izvori informacija. Zaključno, adekvatno pisanje o feminističkom pokretu u online prostoru doprinosi izgradnji i razvoju feminističke zajednice na lokalnoj i globalnoj razini, istraživanju vlastitog feminističkog identiteta, dijeljenju informacija o feminizmu te mobilizaciji feminističke zajednice za djelovanje u offline svijetu. Sve navedeno značajno doprinosi podizanju svijesti o feminističkom pokretu (Anderson, 2021).

Drugo istraživačko pitanje odnosi se na teme vezane uz feminizam koje su zastupljene na hrvatskim internetskim portalima. Teme analiziranih članaka odnose se na unaprijed određene ključne pojmove te su tako glavne zastupljene teme rodna ravnopravnost, rodno uvjetovano

nasilje, reproduktivna prava, seksizam i položaj žena na tržištu rada. Budući da se rad temelji na analizi članaka koja je povezana s predstavljanjem feminizma u hrvatskim medijima, nužno je bilo odabrati članke koji se odnose na točno određene teme. Internet predstavlja važno mjesto za feminističku borbu jer omogućuje prostor za razmjenu informacija, izražavanje i zagovaranje prava žena (ACP, 2024). Teme koje se odnose na analizirane članke predstavljaju teme usko vezane uz feminističku borbu, posebno borbu putem Interneta. Kada je riječ o temama unutar svakog navedenog ključnog pojma, dolazi se do sljedećih zaključaka. Pod pojmom rodna ravnopravnost uglavnom se pojavljuju naslovi vezani uz prosvjede tijekom obilježavanja Međunarodnog dana žena. Pojam rodno uvjetovano nasilje uglavnom se odnosi na iznošenje vijesti o konkretnim slučajevima nasilja. ACP (2024) ističe da je jedno od ključnih pitanja feminizma online pitanje sigurnog okruženja na Internetu unutar kojega žene mogu govoriti o iskustvima rodno uvjetovanog nasilja. Članci koji se bave temom rodnog nasilja mogu doprinijeti podizanju svijesti o ozbiljnosti problema te poslužiti kao podrška drugim ženama da podijele svoja iskustva (ACP, 2024). Pojam reproduktivnih prava opisuje se kroz članke o aktualnim prosvjedima pobornika različitih stavova o reproduktivnim pravima žena, uvjetima u bolnicama i rodilištima diljem zemlje te pravima roditelja ili o nedostatku istih. U kontekstu teme reproduktivna prava, ističe se važnost internetskom pristupu informacijama o zdravlju, reprodukciji i pravima žena (ACP, 2024). Članci vezani uz pojam seksizam odnose se na seksističke izjave javnih osoba u javnom i medijskom prostoru, a pojam položaj žena na tržištu često je praćen člancima o statističkim podacima o različitim zanimanjima i plaćama. Portali Večernji list, Index i 24 sata uglavnom informativno prenose navedene teme, dok portal VoxFeminae objavljuje tekstove koji se odnose na pružanje informacija o aktualnoj temi, ali i na kritički osvrt navedenih društvenih pojava. Kroz pretraživanje članaka na portalima, dobiven je kratki uvid u širu sliku portala te se dolazi do sljedećih zaključaka. Portali Večernji list, Index i 24 sata predstavljaju informativne medije koji obuhvaćaju široki raspon tema te, u skladu s navedenim, teme vezane uz feminizam nisu najzastupljenije teme na navedenim portalima. Teme koje se svakodnevno obrađuju uglavnom se odnose na teme vezane uz političku sliku Hrvatske i aktualne događaje u zemlji. Teme vezane uz feminizam uglavnom se objavljuju u kontekstu obilježavanja Međunarodnog dana žena, izuzev tema vezanih uz rodno uvjetovano nasilje i reproduktivna prava. Članci na temu rodno uvjetovanog nasilja objavljuju se kada se dogodi novi slučaj nasilja u Hrvatskoj, dok se teme vezane uz reproduktivna prava objavljuju u kontekstu održavanja prosvjeda poput tzv. Hoda za život. Portal VoxFeminae kontinuirano kroz godinu objavljuje teme vezane uz sve navedene ključne pojmove te portal objavljuje isključivo članke vezane uz feminizam, borbu za ravnopravnost i ljudska prava.

Feministički portali imaju ključnu ulogu u promicanju feminističkih ideja i provođenju određenih inicijativa na Internetu, a kao ključni principi feminizma online ističu se upravo feministički angažman, solidarnost i akcija (ACP, 2024). Svi navedeni podaci o člancima pronađeni su na internetskim stranicama navedenih portala.

Treće istraživačko pitanje odnosi se na razliku u pristupu feminističkim temama između mainstream medija i feminističkih portala. U ovome slučaju mainstream medije predstavljaju portali Večernji list, Index i 24 sata, dok je feministički portal VoxFeminae. Kada je riječ o ključnim temama, mainstream mediji uglavnom tretiraju feminističke ideje kao povremene vijesti koje su vezane uz konkretne događaje. Feminističke teme nisu prioritet mainstream medija te se o njima uglavnom izvještava vrlo informativno u neutralnom tonu prema feminizmu. Mainstream mediji čitateljima mogu ponuditi poticaj za razmišljanje o pojedinim feminističkim temama, ali obično ne ulaze u dubinu već vrlo površno izvještavaju o istima. S druge strane, feministički portali, poput VoxFeminae, kontinuirano obrađuju teme vezane uz feminizam pružajući kritičke osvrtne i analize. Također, pristup feminističkim temama uglavnom je aktivistički, a kroz članak se osjeti jasna podrška feminističkom pokretu. Sadržaj koji se opisuje u člancima mainstream medija obično je površan i fokusiran na aktualne trendove kojima se nastoji privući pozornost čitatelja, dok feministički portali prikazuju sadržaj ispunjen analizama i kritičkim osvrtom na pojedine teme. Primjerice, Bubaš (2023) navodi kako mediji često umanjuju značaj ozbiljnih društvenih problema poput rodno uvjetovanog nasilja te kritizira kako se vijesti o femicidu i nasilju uglavnom pojavljuju tek kada se dogodi zločin, što se također pokazalo u nekoliko slučajeva tijekom ove analize. Također, ističe kako je takvo izvještavanje vrlo problematično jer stvara dojam da su navedeni slučajevi izolirani, dok je u stvarnosti riječ o sistemskom problemu (Bubaš). Kada govorimo o pristupu feminističkim temama, mainstream mediji obično zadržavaju neutralan i objektivan pristup bez direktnog podržavanja ili suprotstavljanja feminističkim idejama. Feministički portali otvoreno podržavaju feministički pokret te koriste aktivistički ton. Mainstream mediji imaju vrlo široku publiku kojoj su prilagođeni članci. Kada je riječ o člancima koji se osvrću na feminističke teme, nije rijetkost da će postojati brojni komentari čitatelja koji će podržavati ili kritizirati stavove i pojave opisane u člancima. Primjer navedenog može se jasno primijetiti u analizi članaka pod kategorijom "interakcija i komentari" unutar koje je vidljivo da se većina komentara čitatelja odnosi na negativne komentare i komentare osude. S druge strane, feministički portali uglavnom imaju probranu publiku koja je zainteresirana za feminističke teme. Zaključno, postoje značajne razlike u izvještavanju feminističkih tema između

mainstream portala i feminističkih portala. Ističe se važnost promjene pristupa medija prema prikazivanju feminističkih tema poput teme rodno uvjetovanog nasilja te važnost isticanja da je riječ o sistemskim problemima za koje je potrebno ponuditi adekvatna rješenja (Bubaš, 2023).

6. Zaključak

Digitalna tehnologija značajno je doprinijela razvoju feminističkog pokreta (Antonijević, 2013). Digitalna revolucija omogućila je nastanak digitalnog aktivizma koji već godinama služi kao koristan alat u osnaživanju građana i poticanju na djelovanje u svrhu ostvarivanja značajnih društvenih promjena (Europski gospodarski i socijalni odbor, 2016). Brojne su prednosti digitalnog aktivizma, a samo neke od njih obuhvaćaju široku dostupnost informacija, osnaživanje marginaliziranih skupina i donošenje značajnih promjena (University of Sussex, 2022). Ipak, digitalni aktivizam ne može djelovati samostalno te je ključno povezati tradicionalne oblike aktivizma s digitalnim (HAD, 2024). Važno je istaknuti značajnu ulogu medija u svakodnevnom životu pojedinaca. Mediji imaju brojne pozitivne strane od kojih se posebno ističu pružanje informativnog i edukativnog sadržaja, zabave i poticaja na društvenu toleranciju i razumijevanje različitosti (Jurčić, 2017). Mediji imaju veliku moć i utjecaj na oblikovanje i pojačavanje stavova pojedinca, ali i na njegovo ponašanje (Potter, 2001, prema Jurčić, 2017). Iz navedenog razloga, posebno se ističe važnost kritičkog pristupa medijskim sadržajima i medijska pismenost (Jurčić, 2017).

Kroz analizu hrvatskih internetskih portala u kontekstu feminističkih tema dolazi se do nekoliko zaključaka. Prvenstveno, postoje značajne razlike između općih informativnih portala (Večernji list, Index i 24 sata) i feminističkih portala (VoxFeminae). Možemo zaključiti da digitalni mediji mogu značajno doprinositi širenju feminističkih ideja te služiti kao kvalitetna podloga za daljnje promišljanje i djelovanje. Opći informativni mediji feminističke ideje uglavnom prikazuju neutralno bez jasno izrečenog stava o feminističkom pokretu, dok feministički portali jasno podržavaju pokret. U mainstream medijima izvještavanje o feminističkim temama je površno i informativno, dok feministički mediji pružaju kritički osvrt i analizu određene teme. Zaključno, način prikazivanja feminističkih tema na internetskim portalima može utjecati na percepciju čitatelja o feminističkom pokretu. Za čitatelja, važno je kritički pristupiti tekstu i provjeriti autore/autorice i izvore informacija. Za novinare/novinarke i autore/autorice, važno je adekvatno i odgovorno izvještavati o feminističkim i drugim društvenim temama.

Kroz ovaj rad ističem potrebu za odgovornijim prikazivanjem feminističkim tema na hrvatskim internetskim portalima te potičem promjenu u načinu izvještavanja o istima.

Smatram da rad može poslužiti kao podloga za daljnja istraživanja vezana uz medijsko izvještavanje o feminističkim temama.

7. Popis literature

1. Anderson, L. (2021). The fourth wave: How social media has revolutionised feminism. In *Debating Communities and Networks 12 Conference*. <https://networkconference.netstudies.org/2021/2021/04/27/the-fourth-wave-how-social-media-has-revolutionised-feminism/> (23. kolovoza 2024.)
2. Antonijević, Z. (2013). Strategije kiberfeminizma: feminizam na društvenim mrežama u Srbiji. *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture*, (17), 183-208. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=180497> (7. kolovoza 2024.)
3. APC. (2014). *Feminist principles of the internet: Version 2.0*. <https://www.apc.org/en/pubs/feminist-principles-internet-version-20> (23. kolovoza 2024.)
4. Daniels, J. (2015). Promišljanje cyberfeminiz(a)ma: rasa, rod i utjelovljenost. *Zeničke sveske – Časopis za društveno fenomenologiju i kulturnu dijalogiku*, (22), 145-166. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=750431> (5. kolovoza 2024.)
5. Europski gospodarski i socijalni odbor (2016). Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora: „Internetski aktivizam i organizacije civilnog društva“. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015IE1058&qid=1725191086789> (2. kolovoza 2024.)
6. Gauntlett, D. (2008). *Media, gender and identity: An introduction*. Routledge. <https://api.taylorfrancis.com/content/books/mono/download?identifierName=doi&identifierValue=10.4324/9780203930014&type=googlepdf> (1. kolovoza 2024.)
7. Gvozdanović, A. (2006). Feminizam je za sve: strastvena politika (bell hooks). *Diskrepancija: studentski časopis za društveno-humanističke teme*, 7(11), 133-134. <https://hrcak.srce.hr/file/7263> (16. srpnja 2024.)
8. Had, C. (2023, August 30). *Digital activism: The good, the bad, the future*. Humanitarian Affairs. <https://had-int.org/digital-activism-the-good-the-bad-the-future/#what-is-digital-activism> (4. kolovoza 2024.)
9. Hall, K. (1996). Cyberfeminism. *Pragmatics and Beyond New series*, 147-172. [https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=W3IajVsWsK0C&oi=fnd&pg=PA147&dq=Hall+K+\(1996\).+Cyberfeminism.+Pragmatics+and+Beyond+New+series,+14](https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=W3IajVsWsK0C&oi=fnd&pg=PA147&dq=Hall+K+(1996).+Cyberfeminism.+Pragmatics+and+Beyond+New+series,+14)

- [7-172&ots=Kwik4_TuNn&sig=NbswmQpWLYKPdSJEPY9umtanJeo](#) (1. kolovoza 2024.)
10. Janković, V. (2009). Cyberfeminizam između teorije i pokreta. Osvrt na Hrvatsku. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, 18(1), 5-27.
<https://hrcak.srce.hr/clanak/64290> (29. srpnja 2024.)
11. Joyce, M. C. (2010). *Digital activism decoded: The new mechanics of change*. Idea.
<https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=w3AOzoq7VfIC&oi=fnd&pg=PR7&dq=digital+activism+decoded&ots=WogF3GWwer&sig=aHsnHuOsIPPZxCaqe-zXtgdBnIo> (3. kolovoza 2024.)
12. Jurčić, D. (2017). Teorijske postavke o medijima–definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti*, 21(1), 127-136.
<https://hrcak.srce.hr/file/280344> (6. kolovoza 2024.)
13. Karanović, B. (2013). Nova medijska pismenost i građanski aktivizam: problemi i perspektive, U: Valić-Nedeljković, D. & Pralica, D.(ured.) Digitalne medijske tehnologije i društveno-obrazovne promene 3 (169–178). *Novi Sad: Filozofski fakultet*.
<http://medijskestudije.ff.uns.ac.rs/bme/wp-content/uploads/2018/02/Volume.pdf#page=169> (6. kolovoza 2024.)
14. kibernetika. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://enciklopedija.hr/clanak/kibernetika> (24. kolovoza 2024.)
15. Kubat, S. (2022). Digitalni aktivizam na primjeru Facebook grupe „Rijeke Bosne i Hercegovine–Budi promjena “. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 65(2), 115-136.
<https://hrcak.srce.hr/clanak/413258> (3. kolovoza 2024.)
16. Linabary, J. R. (2017). *Constructing digital'safe'space: Navigating tensions in transnational feminist organizing online*. Purdue University.
<https://search.proquest.com/openview/1ae78a60bbfc2b6d85ec688b1c707299/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750> (21. srpnja 2024.)
17. Marković, S. (2023). *Digitalni aktivizam usmjeren prema postizanju rodne ravnopravnosti i protiv nasilja nad djevojčicama i ženama* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. The Faculty of Political Science).
<https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/fpzg:2040> (3. kolovoza 2024.)
18. Maskalan, A. (2010). Kiberkultura i kibercfeminizam. U J. Kodrnja, S. Savić, & S. Slapšak, *Kultura, drugi, žene*, 233-254.

- https://zenskestudije.org.rs/pdf/knjige/kultura_drugi_zene_2010.pdf#page=233 (2. kolovoza 2024.)
19. McIntosh, H., & Cuklanz, L. (2014). Feminist media research. *Feminist research practice: A primer*, 264-295.
https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=Ujd1AwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA264&dq=how+the+media+convey+the+themes+of+feminism,&ots=pMJe9aO63H&sig=rH1TOMwCZTy6rvDhcc97J29-d1k&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (25. kolovoza 2024.)
20. Mihaljević, D. (2016). Feminizam–što je ostvario?. *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti*, 20(1-2), 149-169.
<https://hrcak.srce.hr/170904> (15. srpnja 2024.)
21. Millingsjord, L. (2019). Feminist activism on social media. *Teknovatoren*.
<https://www.teknovatoren.no/2019/03/feminist-activism-on-social-media/> (20. kolovoza 2024.)
22. Nećak, M. (2019). Digitalni aktivizam: primer reakcije internet korisnika na nova pravila EU o autorskom pravu. *CM Komunikacija i mediji*, 14(46), 59-88.
<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=903412> (25. kolovoza 2024.)
23. Ograjšek Gorenjak, I. (2022). Ženska povijest na valovima feminizma. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu: Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, 54(1), 165-200.
<https://hrcak.srce.hr/296718> (15. srpnja 2024.)
24. Planinić, M. (2022). *Cyberfeminizam i digitalni aktivizam: studija slučaja pokreta Nisam tražila* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. The Faculty of Political Science).
<https://repositorij.fpzg.unizg.hr/islandora/object/fpzg:1811> (3. kolovoza 2024.)
25. Rampton, M. (2015), *Četiri vala feminizma*, Pacific University, Forest Grove.
<https://www.pacificu.edu/magazine/four-waves-feminism>
26. Šinko, M. (2018). Nastanak i formativno razdoblje feminističkog pokreta u Sloveniji i Hrvatskoj. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku*, 9(33-34), 44-49.
<https://hrcak.srce.hr/205961> (15. srpnja 2024.)
27. Ujčić, G. (2020). *Feministički pokreti u Republici Hrvatskoj na primjeru "# SpasiMe" i "# PrekinimoŠutnju"* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. The Faculty of Political Science).

- <https://repozitorij.fpzg.unizg.hr/islandora/object/fpzg:1282> (2. kolovoza 2024.)
28. University of Sussex (2022) - Is digital activism effective?
<https://study-online.sussex.ac.uk/news-and-events/social-media-and-campaigning-is-digital-activism-effective/> (7. kolovoza 2024.)
29. Zaharijević, A. (2012). Kratka istorija sporova: šta je feminizam?. In *Neko je rekao feminizam? Kako je feminizam uticao na Žene XXI veka?* (pp. 482-553). Sarajevo Open Centre.
<https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=520074> (16. srpnja 2024.)
30. Žene i mediji. (2023, svibanj 10). *Osvrt na Europsku feminističku konferenciju: Ženske politike – budućnost feminističke borbe. Žene i mediji.*
<https://www.zeneimediji.hr/osvrt-na-europsku-feministicku-konferenciju-zenske-politike-buducnost-feministicke-borbe/> (25. kolovoza 2024.)
31. Žimbrek, I. M. (2014). Vodič kroz pravce i valove u feminizmu za početnice/ke. *Voxfeminae–Women, Media, Independence.*
<https://voxfeminae.net/pravednost/vodic-kroz-pravce-i-valove-u-feminizmu-za-pocetnice-ke/> (16. srpnja 2024.)
32. Wilding, F., & Cyberfeminist International. (1998). *Where is feminism in cyberfeminism?* (Vol. 2). na.
https://www.ktpress.co.uk/pdf/vol2_npara_6_13_Wilding.pdf (2. kolovoza 2024.)

Internetski portali:

1. B.a.B.e. (n.d.). *About us.* <https://babe.hr/en/o-nama/> (10. kolovoza 2024.)
2. Ba.B.e. (n.d.). *Projekti Babe.* <https://babe.hr/en/projekti-babe/> (10. kolovoza 2024.)
3. CESI. (n.d.). *Povijest.* <https://www.cesi.hr/povijest/> (10. kolovoza 2024.)
4. CGI Poreč. (n.d.). *Seksizam naš svagdašnji.* <https://cgiporec.hr/seksizam-nas-svagdasnji/> (14. kolovoza 2024.)
5. Drugi krak. (n.d.). *Postoji dobar razlog zašto ne podržati Grofa.*
<https://drugikrak.com/Postoji-dobar-razlog-za%C5%A1to-ne-podr%C5%BEati-Grofa-c156648251> (14. kolovoza 2024.)
6. fAKTIV. (n.d.). *About fAKTIV.*
https://www.facebook.com/fAKTIV/about_details?locale=hr_HR (14. kolovoza 2024.)

7. Kritički. (n.d.). *Instagram profile*. <https://www.instagram.com/kriticki/?hl=en> (14. kolovoza 2024.)
8. Libela. (n.d.). *Upoznajte Libelu*. <https://libela.org/upoznajte-libelu/> (10. kolovoza 2024.)
9. Muf. (n.d.). *O Mufu*. <https://muf.com.hr/o-mufu/> (10. kolovoza 2024.)
10. Osnažene. (n.d.). *O nama*. <https://osnazzene.org.rs/o-nama/> (14. kolovoza 2024.)
11. Pariter. (n.d.). *Tko smo mi*. <https://pariter.hr/tko-smo-mi/> (10. kolovoza 2024.)
12. Roda. (n.d.). *O Rodi* <https://www.roda.hr/udruga/o-rodi/> (10. kolovoza 2024.)
13. Roda. (n.d.). *Projekti*. <https://www.roda.hr/udruga/projekti/> (10. kolovoza 2024.)
14. Roda. (n.d.). *Programi*. <https://www.roda.hr/udruga/programi/> (10. kolovoza 2024.)
15. VoxFeminae. (n.d.). *Udruga K-zona*. <https://voxfeminae.net/udruga-k-zona/> (10. kolovoza 2024.)
16. Tampon zona. (n.d.). *O nama*. <https://tamponzona.rs/o-nama/> (14. kolovoza 2024.)
17. VoxFeminae. (n.d.). *Sve su to vještice*. <https://voxfeminae.net/organizacije/sve-su-to-vjestice/> (14. kolovoza 2024.)
18. Ženska mreža. (n.d.). *Kampanje*. <https://www.zenska-mreza.hr/category/vijesti/kampanje/> (10. kolovoza 2024.)
19. Ženska mreža. (n.d.). *Struktura Ženske mreže*. <https://www.zenska-mreza.hr/struktura-zenske-mreze/> (10. kolovoza 2024.)

8. Prilozi

Tablica 1: Kategorije za analiziranje članaka hrvatskih internetskih portala

KATEGORIJA	OPIS KATEGORIJE	PITANJA
Informacije o članku	Osnovne informacije o članku – naslov i podnaslov, autor, vrijeme objave, portal	Koji je naslov i podnaslov članka? Tko je autor članka? Kada je objavljen članak? Postoje li aktualni događaji koji su utjecali na članak (kontekst objave)?
Tema	Analiza tema vezanih uz feminizam u članku	Koja je glavna tema opisana u članku? Opisuju li se u članku specifične pod teme? Koje su ključne ideje i argumenti u članku?
Perspektiva	Stav prema feminizmu u članku	Ima li članak pozitivan, negativan ili neutralan ton prema feminizmu? Postoje li stereotipi u članku?
Izvori informacija	Ispitivanje izvora informacija u članku	Koji su izvori informacija korišteni za pisanje članka?
Prikaz rodni uloga	Ispitivanje kako su prikazane rodne uloge u članku	Jesu li u članku navedeni stereotipi i predrasude o rodnim ulogama? Kako su prikazane žene, a kako muškarci?
Društveni kontekst i utjecaj	Analiza društvenog konteksta i utjecaja članka	Kako se prikazuju društvene norme i vrijednosti? Podržava li članak neke inicijative ili kampanje?
Problemi i rješenja	Analiza postavljenih problema i potencijalnih rješenja u članku	Koji se problemi opisuju u članku?

		Je li autor/ica ponudio/ponudila rješenje navedenog problem? Kakvo rješenje?
Interakcija i komentari	Analiza interakcije s publikom i čitateljima	Kakvi su komentari čitatelja? Kakvoj je publici namijenjen članak?
Edukativna vrijednost	Analiza i procjena edukativne vrijednosti članka	U kojoj je mjeri članak edukativan i informativan?

Tablica 2: Informacije o analiziranim člancima

NASLOV ČLANKA	AUTOR/ICA ČLANKA	IZVOR (portal)	VRIJEME OBJAVE
PITANJE DANA Mislite li da žene danas imaju ista prava kao i muškarci?	Vecernji.hr	Večernji list https://www.vecernji.hr/vijesti/pitanje-dana-mislite-li-da-zene-danas-imaju-ista-prava-kao-i-muskarci-1752224	8.3.2024.
Lani ubijeno devet žena, ove godine već pet	Radmila Kovačević	Večernji list https://www.vecernji.hr/vijesti/lani-ubijeno-devet-zena-ove-godine-vec-pet-1770428	20.5.2024.
Žena koja se suprotstavlja moliteljima: 'Od sljedećeg tjedna mi smo Poljska. Nadam se da ćemo izići na ulice'	Vecernji.hr	Večernji list https://www.vecernji.hr/vijesti/zena-koja-se-suprotstavlja-moliteljima-od-sljedeceg-tjedna-mi-smo-poljska-nadam-se-da-cemo-izici-na-ulice-1766565	04.05.2024
FOTO O ovom plakatu priča cijeli Zagreb, razgovarali smo s autoricom: 'To je moja odgovornost'	Jolanda Rak Šajn	Večernji list https://www.vecernji.hr/vijesti/foto-o-ovom-plakatu-prica-cijela-drzava-razgovarali-smo-s-autoricom-to-je-moja-odgovornost-1678895	10.5.2023.

VIDEO Jelena je jedina vozačica kamiona u karlovačkoj Čistoći: 'Ljudi se iznenade kad me vide'	Paula Bosančić, Pixsell	Večernji list https://www.vecernji.hr/vijesti/jelena-je-jedina-vozacica-kamiona-u-karlovackoj-cistoci-ljudi-se-iznenade-kad-me-vide-1752254	8.3.2024.
Što feminizam jest, a što (nipošto) nije?	BeActive	Index https://www.index.hr/magazin/clanak/sto-feminizam-jest-a-sto-niposto-nije/2503695.aspx	13.10.2023
Može li se femicid spriječiti?	Matea Čelebija	Index https://www.index.hr/vijesti/clanak/moze-li-se-femicid-sprijeciti/2545562.aspx	8.3.2024.
Žene u Petrovoj rađaju u jednoj prostoriji, zabranjene su pratnje. "Kao na placu"	Ivana Petrić	Index https://www.index.hr/mame/clanak/kako-izgleda-porod-u-petrovoj-zene-su-odvojene-paravanima-pratnja-je-zabranjena/2579447.aspx	6.7.2024.
Swipe protiv predrasuda: Kako se boriti s netolerancijom na digitalnom igralištu	BeActive	Index https://www.index.hr/magazin/clanak/swipe-protiv-predrasuda-kako-se-boriti-s-netolerancijom-na-digitalnom-igralistu/2544828.aspx	24.3.2024.
Međunarodni je dan žena: Usprkos blagom napretku, nepravda je i dalje značajna	HINA	24 sata https://www.24sata.hr/news/medunarodni-je-dan-zena-usprkos-blagom-napretku-nepravda-je-i-dalje-znacajna-896082	8.3.2024.
Žena je imala slomljenu ključnu kost i potrgana rebra. Rekao da je pala dok je čistila. Umrula je	24 sata	24 sata https://www.24sata.hr/news/uhitili-brazilskog-snagatora-na-hitnu-doveo-pretucenu-zenu-i-tvrdio-da-je-pala-preminula-je-984024	22.5.2024.

U Sinju i Varaždinu bio 'Hod za život', ali i kontraskup: Šaljemo poruke potpore trudnicama...	HINA	24 sata https://www.24sata.hr/news/u-sinju-i-varazdinu-bio-hod-za-zivot-ali-i-kontraskup-saljemo-poruke-potpore-trudnicama-987319	8.6.2024.
Lovkinja Morana o komentaru 'mlado meso, njam': Seksizam? Ne, to je kao kad lav vidi gazelu	Monika Kavedžić	24 sata https://www.24sata.hr/show/lovkinja-morana-o-komentaru-mlado-meso-njam-seksizam-ne-to-je-kao-kad-lav-vidi-gazelu-900140	27.3.2023.
Žene u EU su plaćene 12,7 % manje od muškaraca. Ulaže se više u vojsku i ratove	Laura Šiprak	24 sata https://www.24sata.hr/news/zene-u-eu-su-placene-127-manje-od-muskaraca-ulaze-se-vise-u-vojsku-i-ratove-969603	8.3.2024.
Furamo feminizam	Danaja Glavičić	VoxFeminae https://rb.gy/pbxced	176.2024.
Ženska soba i Haiku communication s pokrenule kampanju „Nisam rekla DA“	VoxFeminae	VoxFeminae https://rb.gy/n11yfw	10.6.2024.
Reproduktivna prava za građanke drugog reda i fetišizaciju festusa	Danijela Paska	VoxFeminae https://rb.gy/4ab20j	29.4.2024.
Helena Naglaš: Djeca zaslužuju odgoj izvan	Anja Tomljenović	VoxFeminae https://rb.gy/b3ydyd	4.5.2023.

rodnih stereotipa			
Radnice u sektoru čišćenja i skrbi izložene su različitim oblicima izrabljivanja	T.B.	VoxFeminae https://rb.gy/8a8haa	1.7.2024.

Analiza članaka hrvatskih internetskih portala:

Portal: Večernji list

Ključni pojam: feminizam

1. PITANJE DANA: Mislite li da žene danas imaju ista prava kao i muškarci?

Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/pitanje-dana-mislite-li-da-zene-danas-imaju-ista-prava-kao-i-muskarci-1752224>

a) informacije o članku

- naslov - 2. PITANJE DANA: Mislite li da žene danas imaju ista prava kao i muškarci?
- podnaslov – Borba za jednakost
- autor – vecernji.hr
- vrijeme: 8.3.2024.
- društveni kontekst – obilježavanje Međunarodnog dana žena

b) tema

- glavna tema – jednaka prava muškaraca i žena – autor vrlo kratko opisuje početak obilježavanja Međunarodnog dana žena, govori kako je vidljiv značajan napredak u odnosu na početak borbe za jednakost, ali i ističe neke od problema s kojima se žene još uvijek susreću u svakodnevnom, privatnom i javnom životu – pitanje publike za mišljenje
- podteme – nisu navedene
- ključne ideje – žene su postigle značajan napredak u ostvarivanju jednakosti u odnosu na prošlo stoljeće kada je borba službeno započela, ali još uvijek nisu dostigle potpunu jednakost i ravnopravnost
- argumenti – autor navodi neke od problema vezanih uz nejednakost s kojima se žene danas susreću, ali ne navodi izvore podataka – navodi da jednakost još uvijek ne postoji

c) perspektiva

- stereotipi o feminizmu – nema – autor ne spominje pojam feminizam, a u kontekstu borbe za jednakost spominje žene koje su u prošlosti organizirale prosvjede za 8. mart

- ne koristi se riječ feminizam niti se opisuje kao takav

- ton prema feminizmu - neutralan – fokus na raspravi o jednakosti žena i muškaraca danas, ne zauzima se konkretno stav za ili protiv feminizma

- priznaje da su učinjeni znatni pomaci po pitanju jednakosti, ali i naglašava da još uvijek postoje brojni izazovi za žene

d) izvori informacija

- ne navode se izvori informacija

e) društveni događaji i kontekst

- društvene norme i vrijednosti – moderni liberalni pogledi na rodnu ravnopravnost nasuprot tradicionalnim pogledima na ulogu žena i muškaraca

f) prikaz rodni uloga

- prikaz žena – prikazane u kontekstu borbe za jednakost i kao one koje češće ukazuju na probleme nejednakosti, žene u nepovoljnijem položaju

- prikaz muškaraca – prikazani kao oni koji imaju više društvenih i ekonomskih privilegija

g) problemi i rješenja

- problemi – nejednakost u pravima žena i muškaraca – prava postoje u teoriji, ali postavlja se pitanje kako zapravo funkcioniraju u praksi

- borba za jednakost koja je znatno napredovala tijekom desetljeća – je li borba završena ili postoji prostor za napredak?

- rješenja – nisu ponuđena rješenja u članku, člankom se poziva na raspravu, odnosno odgovor na pitanje imaju li žene i muškarci danas ista prava

h) interakcija i komentari

- ukupno 15 komentara

- komentari – svaki komentar govori kako žene danas imaju barem jednaka, a uglavnom veća prava o muškaraca

- argumenti komentatora - žena ima manje u politici jer ih politika ne zanima, ne zato što postoje ograničenja, borba za ravnopravnost postala je borba za dominaciju, muškarci danas nemaju prava (primjeri iz komentara: nema pravo sprječavanja pobačaja budućeg djeteta, u većini slučajeva nema pravo na skrbništvo nad djetetom, nema pravo udijeliti komentar ženskoj osobi bez optužbi za seksizam), žene zarađuju više na online platformama, muškarci idu u rat i rade fizički teže poslove, ne postoji tzv. stakleni strop

- članak je namijenjen široj publici

i) edukativna vrijednost

- kroz članak se kratko objašnjava povijest borbe na Međunarodni dan žena
- opisuju se problemi nejednakosti danas
- ne navode se izvori informacija

Ključni pojam: nasilje nad ženama/femicid

Lani ubijeno devet žena, ove godine već pet

Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/lani-ubijeno-devet-zena-ove-godine-vec-pet-1770428>

a) informacije o članku

- naslov – Lani ubijeno devet žena, ove godine već pet
- podnaslov – Pravobraniteljica izrazila zabrinutost
- vrijeme – 20.5.2024.
- autorica – Radmila Kovačević
- društveni kontekst – zločin, slučaj ubojstva u Bjelovaru

b) tema

- glavna tema – ubojstvo koje se dogodilo u Bjelovaru, odnosno ubojstvo i ranjavanje dvije ženske osobe, samoubojstvo muškog počinitelja zločina
- članak kratko opisuje slučaj koji se dogodio u Bjelovaru te navodi izjave pravobraniteljice za ravnopravnost spolova
- izjave pravobraniteljice vezane uz problem femicida u RH
- podteme: izjave pravobraniteljice – uloga institucija, društva i pravosuđa u prevenciji nasilja nad ženama, nesposobnost društva da spriječi tragedije poput ove
- ključne ideje i argumenti – autorica prenosi izjave pravobraniteljice koja opisuje porazne statistike i poziva na promjene

c) perspektiva

- autorica ne ističe ni pozitivan ni negativan stav prema feminizmu – neutralno
- autorica opisuje izjave pravobraniteljice – njezine izjave implicitno upućuju na pozitivan stav prema feminizmu, odnosno ističe važnost zaštite žena od nasilja i ima negativan stav prema institucijama koje su zakazale u toj zaštiti
- stereotipi o feminizmu – ne spominju se

d) prikaz rodni uloga

- izjave pravobraniteljice – kritika tradicionalnih rodni uloga koje potiču nasilje nad ženama
- žene – prikazane kao žrtve nasilja

- muškarci – počinitelji rodno uvjetovanog nasilja – ne govori se direktno, ali se navode izjave pravobraniteljice koja ističe statistike u kojima muškarci prevladavaju kao nasilnici u ovakvim slučajevima ubojstva i ranjavanja ženskih osoba

e) izvori informacija

- navedene su izjave pravobraniteljice kao izvori informacija

- rad na terenu – zločin

- nema drugih navoda izvora informacija

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – pravobraniteljica kritizira društvo koje ne štiti žene od nasilja

- ne podržavaju se konkretne kampanje, ali navode se izjave pravobraniteljice koja upućuje na važnost kampanja i inicijativa za borbu protiv nasilja nad ženama

g) problemi i rješenja

- autorica članka kao probleme navodi nasilje nad ženama i femicid

- ne nudi rješenja

- rješenja prikazuje kroz izjave pravobraniteljice koja navodi da je nužno napraviti sustavne promjene, osmisliti preventivne programe i programe resocijalizacije počinitelja

h) interakcija i komentari

- članak je namijenjen široj publici

- nema komentara čitatelja

i) edukativna vrijednost

- kroz članak, odnosno izjave pravobraniteljice, daje se do znanja da je femicid i nasilje nad ženama ozbiljan problem u Hrvatskoj

- članak je prilagođen drugima, tema se obrađuje jednostavnim i lako razumljivim jezikom i terminima

Ključni pojam: reproduktivna prava

Žena koja se suprotstavlja moliteljima: 'Od sljedećeg tjedna mi smo Poljska. Nadam se da ćemo izaći na ulice'

Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/zena-koja-se-suprotstavlja-moliteljima-od-sljedeceg-tjedna-mi-smo-poljska-nadam-se-da-cemo-izici-na-ulice-1766565>

a) informacije

- naslov - Žena koja se suprotstavlja moliteljima: 'Od sljedećeg tjedna mi smo Poljska. Nadam se da ćemo izaći na ulice'

- podnaslov – Umjetnica Arijana Lekić-Fridrih

- vrijeme – 4.5.2024.

- autor – nije navedeno

- društveni kontekst – organiziranje tzv. tihe mise, molitvene skupine koje se organiziraju u svrhu zagovaranja tradicionalnih rodni vrijednosti – prosvjed protiv toga

b) tema

- glavna tema – otpor aktivistkinje koja se bori protiv skupine ljudi (tzv. molitelja), organizira tzv. tihe mise u svrhu borbe za reproduktivna prava žena

- podtema: borba protiv molitvenih skupina koje se organiziraju jednom mjesečno u hrvatskim gradovima, povučena je paralela sa situacijom u Poljskoj, završetak parlamentarnih izbora i organiziranje sabora – HDZ i Domovinski pokret koji je otvoreno protiv pobačaja

- ključne ideje – aktivistkinja ističe kako bi situacija s reproduktivnim pravima u RH mogla postati loša i ograničavajuća, usporedba s Poljskom, borba protiv molitelja koji zagovaraju ograničavanje prava žena, posebno reproduktivnih prava

c) perspektiva

- u članku se prepričava djelovanje i izjave Lekić-Fridrih

- neutralan ton

- implicitno se može pretpostaviti podrška aktivistkinji

- negativan ton u članku prema ograničavanju reproduktivnih prava

- stereotipi o feminizmu – nisu navedeni

d) izvori informacija

- izjave Lekić-Fridrih

- nema konkretno navedenih izvora

e) društveni događaji i kontekst

- društvene norme i vrijednosti – kritika vjerskih i konzervativnih vrijednosti – smatra se da imaju negativan utjecaj na društvo i sustav te da reflektiraju norme i vrijednosti na svakodnevni život žena

- podržavanje kampanja – aktivistkinja naglašava važnost protesta i javnog otpora uz podršku drugih aktivista i inicijativa, ne navode se konkretne inicijative i kampanje od strane autora

f) prikaz rodni uloga

- implicitno se kritiziraju tradicionalne rodne uloge koje nameću vjerske skupine kroz izjave aktivistkinje

- prikaz žena – ovdje se prikazuje samo jedna žena u smislu aktivistkinje, borbe za prava žena

- prikaz muškaraca – u ovom slučaju muškaraca koji kleče i mole za povratak tradicionalnih rodni uloga – nema konkretnog prikaza muškaraca, napominju se samo kao molitelji

g) problemi i rješenja

- glavni problem – ograničavanje reproduktivnih prava žena, vjerske skupine koje nastoje ograničiti reproduktivna prava, nova vlada koja zagovara zabranu pobačaja
- rješenja – autori ne nude rješenja
- izjave aktivistkinje – rješenja – aktivizam, prosvjedi, javni otpor, izlazak na ulice

h) interakcija i komentari

- članak je namijenjen široj publici, ali može se reći da je više usmjeren osobama koje zanimaju teme reproduktivnih prava i zagovaranja istih jer opisuje samo izjave aktivistkinje koja se zalaže za bolja reproduktivna prava
- tekst je jednostavan i razumljiv
- ukupno 25 komentara čitatelja
- komentari se uglavnom protive izjavama aktivistkinje
- glavni argumenti u komentarima – Hrvatska nije kao Poljska, poanta demokracije je da se može samostalno odrediti zakon o pobačaju bez obzira na druge države, stavovi protiv pobačaja, pobačaj definiran kao ubojstvo
- jedan komentar odnosi se na kritiku molitelja i ograničavanja reproduktivnih prava
- jedan komentar ističe važnost edukacije kada je riječ o problemu pobačaja
- svi ostali komentari negativnog su tona prema izjavama opisanima u članku

i) edukativna vrijednost

- kroz članak, odnosno izjave aktivistkinje, promovira se potreba za promjenama i poboljšanjem reproduktivnih prava žena

Ključni pojam: seksizam

FOTO O ovom plakatu priča cijeli Zagreb, razgovarali smo s autoricom: 'To je moja odgovornost'

Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/foto-o-ovom-plakatu-prica-cijela-drzava-razgovarali-smo-s-autoricom-to-je-moja-odgovornost-1678895>

a) informacije

- naslov – O ovom plakatu priča cijeli Zagreb, razgovarali smo s autoricom: 'To je moja odgovornost'
- podnaslov – Osvanuo na Mostu slobode
- vrijeme – 10.5.2023.
- autorica – Jolanda Rak Šajn
- društveni kontekst – nema posebnog društvenog konteksta, aktualna vijest u vezi postavljanja plakata

b) tema

- glavna tema – reklamni plakat za centar Westgate (koji mnogi smatraju seksističkim i uvredljivim) izazvao je burne reakcije, a između ostalog i reakciju Nevene Crljenko koja je postavila vlastiti plakat kao odgovor na seksističku reklamu
- podteme – seksizam u Hrvatskoj, seksizam prikazan kroz reklamni plakat, mizoginija, uloga dizajna u aktivizmu
- ključne ideje i argumenti – važnost izražavanja kroz dizajn, neprihvatljivo je da se prikazuje i promovira diskurs koji je seksistički i uvredljiv, prisutnost mizoginije u društvu i tolerancija prema istoj, ističe se važnost reagiranja i preuzimanja odgovornosti

c) perspektiva

- stereotipi o feminizmu – nisu prikazani
- ton – članak ima neutralan ton prema feminizmu, ton nije niti pozitivan niti negativan – opisuju se izjave Nevene Crljenko i novinarko Ivane Dragičević koje smatraju da je prvi plakat seksistički i uvredljiv za žene

d) izvori informacija

- u članku se koriste izjave o plakatu koje je dala Nevena Crljenko i novinkarka Ivana Dragičević
- nema dodatnih informacija o izvorima

e) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – kroz plakat N.C. koji se opisuje u članku nastoji se pokazati stav da se tradicionalne društvene norme i vrijednosti trebaju promijeniti – odbacivanje tradicionalnih rodni stereotipa
- kratko se iznosi objašnjenje objave plakata iz Westgate-a – smatraju da nije seksističko – autori članka ne raspravljaju o tome, samo prenose odgovor odgovornih za prvi plakat

f) prikaz rodni uloga

- prikaz žena – članak piše o ženi koja je odgovorila na seksističku reklamu, žena kao zagovornica protiv seksizma i mizoginije
- u prvom plakatu koji je izazvao reakciju i drugi plakat Nevene C. – žene prikazane stereotipno – napore, vole kupovinu koju obavljaju bez puno promišljanja, koriste karticu svoga supruga (nije objavljeno o ženama u članku, ovo je opis reklamnog plakata)
- prikaz muškaraca – u članku nema posebnog prikaza muškarca
- u članku se kroz izjave aktera kritiziraju stereotipni opisi žena i muškaraca na prvom plakatu – upravo iz toga razloga javlja se i odgovor na plakat

g) problemi i rješenja

- u članku se govori o problemu seksizma i mizoginije u hrvatskom društvu
- autori ne nude rješenja

- autori pišu o drugom plakatu Nevene C. koja odgovara na seksistički plakat

h) interakcija i komentari

- članak je napisan jednostavnim i lako razumljivim tekstom te je tako prilagođen cijeloj publici

- ukupno 41 komentar čitatelja

- komentari – najčešće su komentari negativnog stava prema izjavama Nevene Crljenko, puno komentara sadrži uvrijede na njezin račun ili općenito račun žena

- argumenti u komentarima – nema seksizma u prvom plakatu na koji se odgovaralo drugim plakatom, muškarac treba biti taj koji financira i vodi glavnu riječ u obitelji, kritika i vrijeđanje feminističkog pokreta, drugi plakat je objavljen samo zbog pozornosti

i) edukativna vrijednost

- članak ne razrađuje izričito temu feminizma

- u članku se kratko govori o problemu seksizma i mizoginije

Ključni pojam: žene na tržištu rada

Jelena je jedina vozačica kamiona u karlovačkoj Čistoći: 'Ljudi se iznenade kad me vide'

Izvor: <https://www.vecernji.hr/vijesti/jelena-je-jedina-vozacica-kamiona-u-karlovackoj-cistoci-ljudi-se-iznenade-kad-me-vide-1752254>

a) informacije

- naslov: Jelena je jedina vozačica kamiona u karlovačkoj Čistoći: 'Ljudi se iznenade kad me vide'

- podnaslov: Ruši stereotipe

- vrijeme 8.3.2024.

- autorica – Paula Bosančić, Pixsell

- društveni kontekst – Međunarodni dan žena

b) tema

- glavna tema – Jelena Ivšić kao prva i jedina vozačica kamiona karlovačke Čistoće

- podteme – nije navedeno

- ključne ideje i argumenti – J.I. kao prva i jedina vozačica kamiona, izjave J.I. – smatra se ravnopravnom s kolegama jer ju podržavaju i rade isti posao, ističe pozitivne komentare svoje okoline (kolega, obitelji, slučajnih prolaznika)

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – ne spominje se direktno feminizam – neutralno

- implicitno se može zaključiti da je ton pozitivan jer članak promovira žensku osobu koja se bavi tradicionalno muškim zanimanjem te ističe kako zbog toga ruši stereotipe + članak ima podržavajući ton prema osobi o kojoj se piše

- stereotipi o feminizmu – nema

d) izvori informacija

- izvori su Pixsell i izjave Jelene Ivšić

- nema posebno navedenih dodatnih izvora

e) društveni događaji i kontekst

- prikazivanje društvenih normi i vrijednosti – iako članak ne govori direktno o normama i vrijednostima, može se zaključiti da se vožnja kamiona u društvu smatra muškim zanimanjem, također opisuje se kako je okolina podržavajuća u ovom slučaju rušenja rodnih stereotipa

- ne spominju se kampanje i inicijative

f) prikaz rodnih uloga

- stereotipi o rodnim ulogama – nema prikazano

- može se implicitno zaključiti da se zanimanje vozača kamiona tradicionalno odnosi na muško zanimanje te je zato posebno zanimljiva činjenica da žena vozi kamion

- prikaz žene – u ovom slučaju žena predstavlja osobu koja se bavi tradicionalno muškim zanimanjem te ruši rodne stereotipe

- prikaz muškaraca – nije navedeno

g) problemi i rješenja

- ne opisuju se

h) interakcija i komentari

- članak je namijenjen široj vrsti

- tekst je napisan kratko, jasno i razumljivo

- komentari čitatelja – nema

i) edukativna vrijednost

- članak ne obrađuje direktno feminističke teme

- u članku se piše o tradicionalnim rodnim ulogama (kada je riječ o profesionalnom zanimanju) i razbijanju stereotipa – usko vezano uz feminizam

Portal: Index

Ključni pojam: Feminizam/rodna ravnopravnost

Što feminizam jest, a što (nipošto) nije?

Izvor: <https://www.index.hr/magazin/clanak/sto-feminizam-jest-a-sto-niposto-nije/2503695.aspx>

a) informacije

- naslov - Što feminizam jest, a što (nipošto) nije?
- podnaslov – nije navedeno
- autor – BeActive
- vrijeme – 13.10.2023.
- aktualni događaji – nema aktualnih događaja, članak se referira općenito na sliku o feminizmu

b) tema

- glavna tema – članak objašnjava što je (i nije) feminizam – što je to, koji su ciljevi, koje su predrasude
- specifične pod teme – feminizam kao: inkluzivan pokret, pokret koji se suprotstavlja patrijarhalnim normama, aktivizam i promjene, objašnjavaju se česte predrasude o feminizmu te zašto je potreban feminizam
- ključne teme i argumenti – feminizam je inkluzivan i aktivistički pokret, feminizam promiče ravnopravnost spolova, a ne superiornost žena ili mržnju prema muškarcima, feminizam obuhvaća sve bez obzira na klasu, rasu, spol, seksualnost i druge karakteristike

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – članak ima obrazovni ton prema feminizmu (objašnjava što je i nije), pozitivan ton (objašnjava zašto je feminizam potreban i koje su prednosti feminističke borbe)
- stereotipi o feminizmu – spominju se u kontekstu objašnjenja koji su stereotipi prisutni i zašto su pogrešni – članak razbija stereotipe o feminizmu (nije mržnja prema muškarcima, nije radikalna)

d) izvori informacija

- izvori – BeActive
- nema posebno navedenih izvora

e) prikaz rodni uloga

- prikaz žena i muškaraca – članak ne opisuje određene stereotipe ili uloge muškaraca ili žena već preispituje rodne stereotipe i kritizira rodne uloge, posebno uloge koje ograničavaju privatne i poslovne živote žena
- ističe se važnost ravnopravnog između oba spola
- ne navode se specifični stereotipi nego se priča općenito o problemu rodni stereotipa

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – članak se suprotstavlja patrijarhalnim normama i vrijednostima, ističe se važnost da društvo bude ravnopravno i inkluzivno
- članak opisuje feministkinje i feministe kao glavne aktere – kritiziraju patrijarhalne norme, bore se za pravedno i ravnopravno društvo
- podržavanje kampanja i inicijativa – ne podržava se nijedna specifična kampanja ili inicijativa, ali ističe se općenito potreba za promoviranjem rodne ravnopravnosti

g) problemi i rješenja

- problemi – u smislu feminističkog pokreta u članku se kao problem prvenstveno navode patrijarhalne norme i vrijednosti
- važan problem u članku predstavljaju i dezinformacije o feminizmu – primjer: pokret koji je radikaln, feministkinje mrze muškarce
- rješenja – za problem dezinformacija članak sam po sebi predstavlja rješenje jer kratko objašnjava što je feminizam i koje su pretpostavke pogrešne, za problem patrijarhalnih normi u članku se ističe rješenje u obliku aktivizma, obrazovanja i zajedničkih napora u stvaranju ravnopravnog društva

h) interakcija i komentari

- članak je namijenjen svakoj vrsti publike – općenito za javnost
- tekst je jednostavan i lako razumljiv
- komentari – ukupno dva komentara – oba komentara kritiziraju članak – jedan komentar govori kako neravnopravnost između spolova uopće ne postoji, tim više, žene imaju više prava nego muškarci, drugi komentar kritizira feministički pokret kao pokret koji mrzi muškarce te smatra da postoje osnovne razlike između žena i muškaraca koje se ne mogu izjednačiti

i) edukativna vrijednost

- članak dobro i jasno objašnjava osnovne koncepte feminizma
- nisu navedeni izvori literature niti gdje je moguće pročitati/naučiti još

Ključni pojam: nasilje nad ženama/femicid

Može li se femicid spriječiti?

Izvor: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/moze-li-se-femicid-sprijeciti/2545562.aspx>

a) informacije o članku

- naslov – Može li se femicid spriječiti?
- podnaslov – nije navedeno
- autor – Matea Čelebija
- vrijeme – 9.3.2023.

- aktualni događaji – nema konkretnog događaja, tekst se bavi problemom femicida u Hrvatskoj i sve češćim slučajevima nasilja nad ženama

b) tema

- glavna tema – analiza femicida kao društvenog problema

- podteme –nedostatak sustavnog obrazovanja o rodnoj ravnopravnosti, nedovoljna zaštita žrtava rodnog i obiteljskog nasilja od strane njihovih bližnjih, države i institucija, nedostatak sustavnih mjera za zaštitu žena, primjeri femicida u RH, nedostatak prevencije i edukacije, statistički podaci o femicidu i rodnom nasilju

- ključne ideje – članak ističe problem femicida i rodno uvjetovanog nasilja – ističu se različiti problemi i statistike – kroz članak se opisuje stav da se nasilje može smanjiti ili spriječiti tako što će se promijeniti pristup institucija i shvatiti ozbiljno rodno uvjetovano nasilje jer ga institucije često ignoriraju te onda neadekvatno (ne) zaštite žrtve

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – neutralan

- implicitno se može zaključiti da članak naginje ka pozitivnom stavu prema feminizmu zbog priče o važnoj feminističkoj temi (rodno nasilje) te težnji da se problem nasilja nad ženama riješi

- članak ne spominje feminizam kao takav

- u članku se zauzima jako kritički stav prema društvu i institucijama koje nisu dovoljno učinkovite u sprječavanju femicida i zaštiti žrtava nasilja

- u članku se ističe potreba za hitnim promjenama u društvu i državi – temelji se na feminističkim idejama

d) izvori informacija

- autorica – Matea Čelebija

- izjave pravobraniteljice Višnje Ljubičić

- izjave Dunje Bonacci Skenderović – područje rada: rodna ravnopravnost

- statistički podaci

- aktualni stvarni događaji

- nisu navedeni dodatni izvori

e) prikaz rodnih uloga

- prikaz žena – u ovom članku žene se spominju u kontekstu žrtvi rodno uvjetovanog nasilja i femicida – žrtve sustava koji ih ne uspijeva zaštititi, također prikazane su i kao ključni akteri u borbi za ravnopravnost

- prikaz muškaraca – u ovom slučaju kao nasilnici i počinitelji teških rodno uvjetovanih zločina

- stereotipi o muškarcima i ženama – ne spominju se direktno

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – članak snažno kritizira društvene norme i vrijednosti koje omogućavaju nastavak rodno uvjetovanog nasilja i femicida
- podržavanje kampanji i inicijativa – ne podržavaju se specifične kampanje i inicijative, ali se podržavaju sve koje se bore za rodnu ravnopravnost i zaštitu žena

g) problemi i rješenja

- glavni problem – učestalo rodno uvjetovano nasilje
- problemi – nedostatak učinkovitih preventivnih mjera i zaštite za žene, neadekvatnost pravosudnog sustava i institucija u zaštiti žena, nedostatak povjerenja i podrške
- rješenja – reforme zakona, edukacija o rodnom nasilju, promjene u pristupima institucija (ozbiljnije shvaćanje prijava i problema), programi prevencije, reintegracija počinitelja zločina u društvo, nulta tolerancija na nasilje

h) interakcija i komentari

- članak je namijenjen široj javnosti, posebno onima koje zanimaju društvene teme s naglaskom na temu borbe protiv nasilja nad ženama
- članak je jednostavan i lako razumljiv
- komentari – ukupno 59 komentara
- gotovo svi komentari – snažna kritika članka – argumenti: seksizam u članku u smislu da se samo muškarce prikazuje kao nasilnike, žrtva je kriva iz različitih razloga te je izazvala provokacijama nasilje, problemi u društvu reflektiraju se na bračne i obiteljske odnose te dovode do nasilja, žene su se trebale udaljiti od partnera na prvi znak nasilja, žene su same odabrale nasilnika i slično tome

i) edukativna vrijednost

- velika edukativna vrijednost članka
- članak ne ulazi u dubinu feminističkog pokreta, ali detaljno opisuje problem femicida i rodno uvjetovanog nasilja u Hrvatskoj – opisuje femicid kroz društvene i institucionalne faktore

Ključni pojam: reproduktivna prava

Žene u Petrovoj rađaju u jednoj prostoriji, zabranjene su pratnje. "Kao na placu"

Izvor: <https://www.index.hr/mame/clanak/kako-izgleda-porod-u-petrovoj-zene-su-odvojene-paravanima-pratnja-je-zabranjena/2579447.aspx>

a) informacije

- naslov - Žene u Petrovoj rađaju u jednoj prostoriji, zabranjene su pratnje. "Kao na placu"
- podnaslov – nema
- vrijeme – 6.7.2024.

- autor – Ivana Petrić

- aktualni događaj – nema specifičnog događaja u tom trenutku, članak opisuje iskustvo poroda u Petrovoj bolnici i iskustva roditelja u hrvatskim bolnicama

b) tema

- glavna tema – iskustva žena tijekom poroda u Petrovoj bolnici

- specifične podteme – fizički uvjeti u bolnicama, zabrana prisustva pratnje tijekom poroda

- ključne ideje i argumenti – članak ističe problem zabrane pratnje tijekom poroda (nedostatak privatnosti i podrške) i loših uvjeta u rodilištima

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – neutralan ton

- ne spominje se feminizam direktno

- kritiziraju se uvjeti za žene u zdravstvenom sustavu s naglaskom na iskustvo poroda

- stereotipi o feminizmu – nema

d) izvori informacija

- autorica – Ivana Petrić

- izjave iz KBC-a u Zagrebu

- anonimna iskustva roditelja

- nema navedenih dodatnih izvora

e) prikaz rodni uloga

- prikaz žena i muškaraca – u članku se ne prikazuju nikakve rodne uloge

- stereotipi – nema

- implicitno – tradicionalni pristup zbog kojeg se zabranjuje pratnja tijekom poroda te se zanemaruje važnost emocionalne podrške za ženu tijekom poroda

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih norma i vrijednosti – kritiziraju se bolnički sustavi i pravila koji ne vode dovoljno računa o potrebama žena tijekom poroda

- podržavanje kampanja i inicijativa – ne spominju se neke specifične, spominju se izjave udruge Roda – Roditelji u akciji, podržavaju se ideje uvođenja promjena u zdravstveni sustav

g) problemi i rješenja

- problem – neadekvatni uvjeti u rodilištima, nedostatak privatnosti, zabrana pratnje, emocionalna izolacija

- rješenja – u članku nisu opisana konkretna rješenja, ali implicira se na potrebu za promjenama u bolničkim praksama

h) interakcija i komentari

- tekst je jednostavan i lako razumljiv

- članak je namijenjen široj publici

- komentari – ukupno 28 komentara

- većina komentara odnosi se na opise iskustva poroda u navedenoj ili drugim bolnicama, kritiku zabrane prisustva pratnje tijekom poroda te preporuke za druge bolnice tijekom poroda (uglavnom privatne klinike ili bolnice u inozemstvu)

i) edukativna vrijednost

- članak ne koristi direktno feministički diskurs, ali implicitno promiče svijest o poboljšanju prava žena u bolnicama – edukativna vrijednost

- članak je prilagođen široj publici, posebno čitateljima koji su roditelji ili zdravstveni radnici

Ključni pojam: seksizam

Swipe protiv predrasuda: Kako se boriti s netolerancijom na digitalnom igralištu

Izvor: <https://www.index.hr/magazin/clanak/swipe-protiv-predrasuda-kako-se-boriti-s-netolerancijom-na-digitalnom-igralistu/2544828.aspx>

a) informacije

- naslov - Swipe protiv predrasuda: Kako se boriti s netolerancijom na digitalnom igralištu

- podnaslov – nije navedeno

- autor – BeActive

- vrijeme – 24.3.2024.

- aktualni događaji – nema konkretnog događaja, članak opisuje općenito problem netolerancije na društvenim platformama

b) tema

- glavna tema – tolerancija i nasilje na digitalnim platformama

- specifične pod teme – utjecaj digitalnih platformi na širenje netolerancije, društvene norme koje utječu na ponašanje ljudi na digitalnim platformama

- ključne ideje i argumenti – digitalne platforme reflektiraju društvene predrasude, potreba za rješenjima koja će spriječiti netoleranciju, važnost edukacije o toleranciji i predrasudama na platformama

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – neutralan ton

- članak – fokus na netoleranciji i predrasudama općenito na digitalnim platformama – sve predrasude, ne samo rodne

- stereotipi o feminizmu - nema

d) izvori informacija

- autor – BeActive

- izjave mladih korisnika različitih digitalnih platformi

- nema navedenih dodatnih izvora

e) prikaz rodni uloga

- stereotipi o rodni ulogama – u članku se spominju rodne uloge u kontekstu širokog spektra predrasuda na digitalnim platformama, ali se ne ulazi u dublju analizu i raspravu rodni uloga i predrasuda

- prikaz žena i muškaraca – nema posebnog prikaza, oba spola u ovom slučaju su subjekti i objekti predrasuda u online prostoru

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društveni norma i vrijednosti – kroz članak se govori kako društvene norme i vrijednosti prelaze iz fizičkog u online prostor te da su potrebne promjene kako bi se smanjila netolerancija na Internetu

- podržavanje kampanja i inicijativa – nema direktnog spominjanja kampanja i inicijativa, ali naglašava se potreba za edukacijom i tehnološkim inovacijama radi smanjenja netolerancije

g) problemi i rješenja

- problemi – predrasude i netolerancija na digitalnim platformama

- rješenja – edukacija, tehnološke inovacije – ipak članak ne nudi konkretne prijedloge

h) interakcija i komentari

- članak je namijenjen široj publici

- nema komentara

i) edukativna vrijednost

- članak ne spominje direktno feminizam i feminističke teme, ali implicitno govori o rodnoj ravnopravnosti

- članak može potaknuti daljnje rasprave o netoleranciji na Internetu

Portal: 24 sata

Ključni pojam: feminizam/rodna ravnopravnost

Međunarodni je dan žena: Usprkos blagom napretku, nepravda je i dalje značajna

Izvor: <https://www.24sata.hr/news/uzivo-nocni-mars-za-dan-zena-diljem-hrvatske-pristizu-ljudi-smrt-nasilju-sloboda-zenama-969761>

a) informacije

- naslov - Međunarodni je dan žena: Usprkos blagom napretku, nepravda je i dalje značajna
- podnaslov – Borba za prava
- autor – Hina
- vrijeme – 8.3.2023.
- aktualni događaj – Međunarodni dan žena, noćni marš u Hrvatskoj

b) tema

- glavna tema – Međunarodni dan žena, položaj žena u društvu i prava žena
- specifične pod teme – nasilje nad ženama, neadekvatna briga sustava za zaštitu žrtava rodno uvjetovanog nasilja, nejednakost u plaćama, nejednake mogućnosti za napredovanje, udio žena u znanosti, roditeljstvo, rodna ravnopravnost
- ključne ideje i argumenti – kroz članak se ističe da, iako je postignut značajan napredak po pitanju rodne ravnopravnosti, još uvijek ima puno mjesta za promjene i napredovanje jer neravnopravnost još postoji – naglašava se potreba za daljnjom borbom protiv rodne diskriminacije i nejednakosti

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – članak ima pozitivan ton prema feminizmu – govori se o Međunarodnom danu žena i potrebama za nastavkom borbe za ravnopravnost – podržavajući ton
- stereotipi o feminizmu – nema stereotipa, članak podržava feminističku borbu
- ističe se napredak, ali i brojni problemi i nepravilnosti koji postoje
- podržava se poticanje promjena u smjeru ostvarivanja rodne ravnopravnosti

d) izvori informacija

- Hina
- pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić
- Eurostat – statistički podaci

e) prikaz rodni uloga

- stereotipi o rodni ulogama – članak ne opisuje rodne uloge ili stereotipe već kritizira postojeće nejednakosti
- prikaz žena – žene su u članku prikazane kao žrtve diskriminacije i neravnopravnosti, također i kao glavni akteri u borbi za ženska prava
- ne prikazuje se poseban prikaz muškaraca u smislu rodni uloga

f) društveni događaji i kontekst

- Dan žena

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – članak kritizira postojeće društvene norme i vrijednosti koje dovode do nejednakosti spolova

- podržavanje kampanja i inicijativa – ne spominju se direktne inicijative, ali implicitno naglašava važnost i podršku promicanju rodne ravnopravnosti

g) problemi i rješenja

- problem – neravnopravnost, nejednakost u plaćama i mogućnostima napredovanja, rodno uvjetovano nasilje

- rješenje – borba za prava žena i ravnopravnost

h) interakcija i komentari

- tekst je namijenjen široj publici, posebno čitateljima koji su zainteresirani za teme rodne ravnopravnosti

- tekst je jednostavan i lako razumljiv

- komentari – ukupno 9 komentara

- glavni argumenti komentatora – žene i muškarci su ravnopravni, odnosno žene imaju više prava od muškaraca, dva komentara odgovaraju na prvo spomenute argumente, jedan komentar o tome kako se stanje nikada neće promijeniti u korist žena

i) edukativna vrijednost

- članak je informativan o Međunarodnom danu žena te pravima koja se moraju poboljšati kako bi se ostvarila rodna ravnopravnost + prikazuju se različite statistike

- članak ne ulazi duboko u raspravu o feminizmu, ali može poslužiti kao podloga za raspravu

Ključni pojam: nasilje nad ženama/femicid

Žena je imala slomljenu ključnu kost i potrgana rebra. Rekao da je pala dok je čistila. Umrkla je

Izvor: <https://www.24sata.hr/news/uhtili-brazilskog-snagatora-na-hitnu-doveo-pretucenu-zenu-i-tvrдио-da-je-pala-preminula-je-984024>

a) informacije

- naslov - Žena je imala slomljenu ključnu kost i potrgana rebra. Rekao da je pala dok je čistila. Umrkla je

- podnaslov – Uhtili snagatora

- autor – 24 sata

- vrijeme – 22.5.2024.

- aktualni događaji – slučaj nasilja u obitelji, ubojstvo žene

b) tema

- glavna tema – slučaj rodnog i obiteljskog nasilja u Brazilu
- specifične pod teme – nasilje u obitelji, nasilje nad ženama, policijska istraga i uhićenje osumnjičenika
- ključne ideje i argumenti – kroz članak se nastoji prikazati ozbiljnost ovoga, ali i drugih slučajeva nasilja u obitelji i posljedica istog, također prikazuje se nužnost adekvatne reakcije institucija, posebno u slučajevima kada nasilnik pokušava prikriti nasilje

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – neutralan ton, ne spominje se feminizam direktno, a članak se fokusira na konkretan događaj nasilja
- stereotipi o feminizmu – nisu prisutni

d) izvori informacija

- 24 sata
- G1.globo
- izjave članova obitelji žrtve

e) prikaz rodnih uloga

- stereotipi o rodnim ulogama – članak ne spominje direktno rodne uloge, ali implicira da je obiteljsko nasilje problem koji češće pogađa žene – mogućnost stereotipa da su žene žrtve obiteljskog nasilja (?)
- prikaz žena i muškaraca – u ovom članku žene su prikazane kao žrtve rodnog i obiteljskog nasilja, a muškarac je prikazan kao počinitelj nasilja

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – ne spominju se direktno, ali se implicira da je nasilje u obitelji ozbiljan društveni problem
- podržavanje kampanja i inicijativa – ne spominje se

g) problemi i rješenja

- problemi – obiteljsko nasilje, nasilje nad ženama, adekvatno i pravovremeno reagiranje institucija na slučajeve nasilja
- rješenja – u članku nisu ponuđena rješenja, ali se implicira da je potrebno adekvatno reagirati i napraviti istragu u ovakvim slučajevima

h) interakcija i komentari

- tekst je lako čitljiv i jednostavan
- namijenjen je široj publici

- komentari – ukupno 8 komentara – kritike na račun nasilnika (fizički izgled, nasilje koje jen izvršio)

i) edukativna vrijednost

- budući da članak ne ulazi u dublju raspravu o problemu nasilja nad ženama, već samo opisuje događaj, ne može se reći da članak ima posebnu edukativnu vrijednost

- članak može utjecati na jačanje svijesti o problemu rodnog nasilja

Ključni pojam: seksizam

Lovkinja Morana o komentaru 'mlado meso, njam': Seksizam? Ne, to je kao kad lav vidi gazelu

Izvor: <https://www.24sata.hr/show/lovkinja-morana-o-komentaru-mlado-meso-njam-seksizam-ne-to-je-kao-kad-lav-vidi-gazelu-900140>

a) informacije

- naslov - Lovkinja Morana o komentaru 'mlado meso, njam': Seksizam? Ne, to je kao kad lav vidi gazelu

- podnaslov – U 1. epizodi super potjere

- vrijeme – 27.3.2023.

- autor – Monika Kavedžić

- aktualni događaji – članak se osvrće na izjavu Morane Zibar vezanu uz seksizam

b) tema

- glavna tema – kontroverzna izjava Morane Zibar o seksizmu

- specifične pod teme – seksizam u društvu, percepcija komentara o ženama ili muškarcima kao objektima

- ključne ideje i argumenti – Moranu odbacuje optužbe o seksističkom komentaru natjecatelju tako što govori da se ne radi o seksizmu niti promatranju natjecatelja kao objekta ili na temelju izgleda već figurativnom govoru između natjecatelja – članak prikazuje različite perspektive na izjavu „mlado meso njam“

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – neutralan – moguće zaključiti da implicitno postoji negativan ton jer se opisuje situacija u kojoj se umanjuje važnost kritike na seksističke izjave – predstavljaju se kao uveličane u ovom slučaju

- stereotipi o feminizmu – nije navedeno

d) izvori informacija

- autor – Monika Kavedžić

- izjave Morane Zibar

e) prikaz rodnih uloga

- stereotipi o rodnim ulogama – kroz izjave Morane Zibar može se implicitno zaključiti da se prikazuju stavovi koji umanjuju problem seksističkih izjava

- prikaz žena i muškaraca – u ovom kontekstu promatraju se kao „objekti“ seksističkih izjava

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – implicitno se prikazuju društvene norme koje mogu opravdavati seksističke izjave

- podržavanje kampanja i inicijativa – nema direktnog podržavanja kampanja i inicijativa, stavovi kojima se umanjuje problem seksizma opisani su u članku

g) problemi i rješenja

- problemi – izjava Morane Zibar za kandidata kviza Potjera, problem seksizma i objektivizacije, opravdavanje takvih izjava

- rješenja – u članku nisu ponuđena rješenja, ovisno o perspektivi može se zaključiti da članak umanjuje problem

h) interakcija i komentari

- članak je napisan jednostavno i razumljivo

- namijenjen je široj publici

- komentari – ukupno 89 komentara

- najčešći argumenti u komentarima – dio komentatora smatra da će se Morani Zibar ovakvo ponašanje „progledati kroz prste“ jer je žena te da bi situacija bila znatno drugačija i ozbiljnija da je muški sudionik izgovorio slične riječi, dio komentatora smatra da se Morana nespretno izrazila te da nije riječ o seksizmu (mlado meso u smislu da će pobijediti kandidata, a ne u smislu fizičkog izgleda), dio govori kako je komentar bio vrlo neukusan i neprimjeren

i) edukativna vrijednost

- članak prepričava situaciju koja se dogodila u emisiji

- članak nema edukativnu vrijednost jer ne ulazi u posebnu raspravu niti razrađuje detaljno problematiku seksističkih izjava

Ključni pojam: Reproductivna prava

U Sinju i Varaždinu bio 'Hod za život', ali i kontraskup: Šaljemo poruke potpore trudnicama...

Izvori: <https://www.24sata.hr/news/u-sinju-i-varazdinu-bio-hod-za-zivot-ali-i-kontraskup-saljemo-poruke-potpore-trudnicama-987319>

a) informacije

- naslov - U Sinju i Varaždinu bio 'Hod za život', ali i kontraskup: Šaljemo poruke potpore trudnicama...

- podnaslov – Mirno okupljanje
- vrijeme – 8.6.2024.
- autor – Hina
- aktualni događaj – održavanje „Hoda za život“ u Sinju i Varaždinu, kontraskup organiziran kao odgovor na „Hod za život“

b) tema

- glavna tema – članak izvještava o organiziranju dva suprotstavljena skupa – Hod za život (zabrana pobačaja) i kontraskupa koji podržava pravo na izbor
- specifične pod teme – društveni stavovi o pravu na pobačaj, pravo žena na izbor, zaštita nerođenih
- ključne ideje i argumenti – članak izvještava o suprotstavljenim skupovima koji imaju za cilj slanje poruka vezanih uz pravo žene na pobačaj

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – neutralan, članak izvještava o oba skupa koji su suprotni prema stavovima te opisuje stavove zastupnika jednog i drugog skupa bez dublje analize teme i rasprave
- objektivno prikazivanje obje strane + izjave
- stereotipi o feminizmu – nema

d) izvori informacija

- autor – Hina
- izvori – izjave Ksenije Krčar, Željke Markić i Miše Dželo
- rad na terenu
- nema dodatnih izvora informacija

e) prikaz rodnih uloga

- stereotipi o rodnim ulogama – članak ne opisuje direktno rodne uloge
- prikaz žena i muškaraca – žene u fokusu oba skupa, govori se o stavovima vezanim uz pravo žene na pobačaj, ne govori se o rodnim ulogama

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – članak prikazuje društvene vrijednosti koje se suprotstavljaju – s jedne strane su zagovaratelji prava na pobačaj, dok s druge strane nastoje ograničiti to pravo u svrhu zaštite nerođenog djeteta
- tradicionalne pro-life vrijednosti nasuprot liberalnim pro-choice vrijednostima

- podržavanje kampanja i inicijativa – članak prenosi izvještaj o oba skupa te se ne ističu podrške različitim kampanjama

g) problemi i rješenja

- problemi – sukob oko prava na pobačaj i različitih stavova

- rješenja – članak ne nudi rješenja, cilj članka je informirati o događajima

h) interakcija i komentari

- članak je namijenjen široj publici – posebno čitateljima koje zanimaju reproduktivna prava i organizacija skupova u kojima se raspravlja o takvim pravima

- jednostavno i razumljivo napisano

- komentari čitatelja – ukupno 38 komentara

- komentari – baš kao i što je opisano u članku, komentatori zastupaju jedan od dva suprotna stava te uglavnom koriste vulgarne izraze kako bi opisali svoju perspektivu

i) edukativna vrijednost

- članak informira o temi prava na pobačaj te o pro-life pokretu

- ne ulazi dublje u teme – ne nudi analizu ni raspravu, samo informacije o skupovima i kratko o njihovim stavovima kroz izjave organizatora

Ključni pojam: žene na tržištu rada

Žene u EU su plaćene 12,7 % manje od muškaraca. Ulaže se više u vojsku i ratove

Izvori: <https://www.24sata.hr/news/zene-u-eu-su-placene-127-manje-od-muskaraca-ulaže-se-više-u-vojsku-i-ratove-969603>

a) informacije

- naslov - Žene u EU su plaćene 12,7 % manje od muškaraca. Ulaže se više u vojsku i ratove

- podnaslov – UN Women

- autor – Laura Šiprak

- vrijeme – 8.3.2024.

- aktualni događaji – članak objavljen na Međunarodni dan žena

b) tema

- glavna tema – nejednakost u plaćama između žena i muškaraca u Europskoj uniji

- specifične podteme – ekonomska nejednakost, društvena nejednakost, politička nejednakost, promjene koje bi izazvala jednakost u plaćama i bolje obrazovanje (ljudska prava, borba protiv siromaštva, rodno odgovorno financiranje, zelena ekonomija, podrška feminističkim pokretima), nejednakost u zdravstvu i istraživanjima

- ključne ideje i argumenti – u članku se govori o problemu razlike u plaćama između žena i muškaraca te problemu nejednakosti u zdravlju kada je riječ o istraživanju bolesti specifičnih za žene – također ističe se potreba za promjenom u smislu obrazovanja i ravnopravnosti te pozitivnim promjenama koje bi se mogle tada dogoditi

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – neutralan ka pozitivnom, autor članka ne govori direktno stav o feminizmu, ali implicitno se može zaključiti da je stav (barem u ovom aspektu) pozitivan jer je u članku riječ o feminističkim temama te se podržava ideja rodne ravnopravnosti

- stereotipi o feminizmu – nema stereotipa

- u članku se govori o izjavama kojima se kritički pristupa problemu rodne nejednakosti

d) izvori informacija

- autorica – Laura Šiprak

- UN, Svjetska zdravstvena organizacija, UNESCO

e) prikaz rodni uloga

- stereotipi o rodnim ulogama – tekst u članku govori o razbijanju rodni stereotipa posebno u području ekonomske nejednakosti, ne spominju se stereotipne rodne uloge kao takve

- prikaz žena i muškaraca – u ovom su slučaju žene prikazane kao žrtve ekonomske nejednakosti, a implicitno se muškarci prikazuju kao privilegirani u tom smislu

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – kritika društvenih normi koje stvaraju nejednakosti između spolova

- podržavanje kampanja i inicijativa – implicitno se poziva na borbu za smanjenje rodne nejednakosti

g) problemi i rješenja

- problem – nejednakost u plaćama žena i muškaraca, nedostatak adekvatnih rješenja ovog problema, nejednakost u zdravlju, diskriminacija

- rješenje – članak ne nudi konkretna rješenja, osim izjave iz UN-a gdje se zalaže za veće i bolje obrazovanje djevojčica i dječaka te popravljjanje razlika u plaćama i mogućnostima

h) interakcija i komentari

- članak je namijenjen široj publici

- napisan je jednostavno i razumljivo

- komentari – ukupno 15 komentara

- komentari – kritika članka, ne vjeruju da postoji razlika u plaćama ili ravnopravnost, stav da muškarci moraju, a žene ne žele raditi fizičke poslove, muškarci imaju više discipline i volje za raditi teže poslove pa su tako i bolje plaćeni

i) edukativna vrijednost

- članak informira čitatelje o problemu rodne nejednakosti u plaćama

Portal: VoxFeminae

Ključni pojam: feminizam/rodna ravnopravnost

Furamo feminizam

Izvor: https://voxfeminae.net/feministyle/furamo-feminizam/?fbclid=IwY2xjawEnKPJleHRuA2FlbQIxMAABHc9SFO8YJU6pWKYGdiJutGPHOzgi95oR4RjsiRSHH3xGplDjwhpgDIHRA_aem_suKi4jvpZRLSwRIJBvGFsA

a) informacije

- naslov – Furamo feminizam

- podnaslov – nije navedeno

- autor – Danaja Glavičić

- vrijeme – 17.6.2024.

- aktualni događaj – nema posebnih istaknutih događaja, članak se osvrće na borbu za ravnopravnost i opisuje knjigu

b) tema

- glavna tema – knjiga Furamo feminizam – edukativni priručnik za mlade o feminizmu

- specifične pod teme – rodna ravnopravnost, edukacija o feminizmu, obrazovanje, utjecaj okoline na formiranje stavova

- ključne ideje i argumenti – potreba za feminističkim obrazovanjem mladih

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – pozitivan ton – članak podržava feminističke ideje i naglašava važnost feminističkog obrazovanja

- stereotipi o feminizmu – članak navodi i suzbija negativne pretpostavke o feminizmu

d) izvori informacija

- autorica – Danaja Glavičić

- izvori – knjiga Furamo feminizam – interpretacija knjige

e) prikaz rodni uloga

- stereotipi o rodni ulogama – kritika stereotipa o rodni ulogama koja se nameću društvu od rane mladosti

- prikaz žena i muškaraca – u ovom kontekstu žene se prikazuju kao aktivne sudionice u borbi za rodnu ravnopravnost

f) društveni događaji i kontekst

- članak se ne osvrće na specifičan događaj nego promociju knjige u smislu svakodnevne potrebe za ravnopravnošću
- prikaz društvenih normi i vrijednosti – ne prikazuju se konkretne norme i vrijednosti jer se opisuje knjiga, ali prikazuju se primjeri istih i objašnjava se kako oblikuju stavove mladih o rodnim ulogama
- podržavanje kampanja i inicijativa – članak potiče feminističko djelovanje kroz obrazovanje i knjige

g) problemi i rješenja

- problemi – nedostatak feminističkog obrazovanja za mlade, društveno neprihvatanje feminizma
- rješenja – feminističko obrazovanje i feminizam

h) interakcija i komentari

- članak je jednostavno i razumljivo napisan
- primjeren uglavnom pojedincima koje zanimaju teme feminizma
- nema dostupnih komentara

i) edukativna vrijednost

- članak nudi kratka, ali informativna objašnjenja određenih feminističkih tema
- promovira se knjiga koja se smatra priručnikom za mlade vezano uz teme feminizma
- može poslužiti kao priručnik i za roditelje i učitelje

Ključni pojam: nasilje nad ženama/femicid

Ženska soba i Haiku communications pokrenule kampanju “Nisam rekla DA”

Izvor: https://voxfeminae.net/vijesti/zenska-soba-i-haiku-communications-pokrenule-kampanju-nisam-rekla-da/?fbclid=IwY2xjawEnKkhleHRuA2FlbQIxMAABHW89s5VZkjHL3zaoZiKkjlsen44Gi4oFW3ZuRHOQteWf-XSnhJ0nZtt51A_aem_kD-qY0bii6pdzxbT7-CpxQ

a) informacije

- naslov - Ženska soba i Haiku communications pokrenule kampanju “Nisam rekla DA”
- podnaslov – nije anvedeno
- vrijeme – 10.6.2024.
- autor – VoxFeminae
- aktualni događaj – kampanja protiv seksualnog nasilja

b) tema

- glavna tema – kampanja za podizanje svijesti o seksualnom nasilju i važnosti pristanka
- specifične pod teme – koncept pristanka, svjedočanstva žrtvi seksualnog nasilja, okrivljavanje žrtvi nasilja

- ključne ideje i argumenti – fokus na konceptu pravog pristanka

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – pozitivan ton – tekst podržava borbu protiv seksualnog nasilja
- stereotipi o feminizmu – nema

d) izvori informacija

- nisu navedeni specifični autori
- izvori – svjedočanstva žrtava seksualnog nasilja, statistički podaci Vijeća Europe, Svjetske zdravstvene organizacije, UN-a i drugih o seksualnom nasilju

e) prikaz rodnih uloga

- predrasude o rodnim ulogama – ne spominju se direktno rodne uloge, kritizira se društvo koje okrivljuje žene žrtve seksualnog nasilja kroz opravdanja vezana uz rodne uloge i predrasude
- prikaz žena i muškaraca – u ovom kontekstu žene su prikazane kao žrtve seksualnog nasilja, a muškarci kao počinitelji

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – smatra se da zbog tradicionalnih normi i vrijednosti dolazi do okrivljavanja žrtve (žene) i nerazumijevanja koncepta pravog pristanka
- kritika takvih normi i vrijednosti, poziv na društvene promjene
- podržavanje kampanja i inicijativa – podržava se kampanja „Nisam rekla DA“ o kojoj je i riječ u cijelom članku

g) problemi i rješenja

- problem – fokus na konceptu pravog pristanka, seksualno nasilje, društvo koje krivi žene žrtve nasilja
- rješenje – edukacija i promjena društvenih normi, aktivizam

h) interakcija i komentari

- članak je jednostavan i lako razumljiv
- članak je pojedincima koje zanimaju teme feminizma – prilagodljiv i široj publici – posebno čitateljima zainteresiranima za teme seksualnog nasilja i rodne ravnopravnosti
- nema komentara

i) edukativna vrijednost

- članak je kratak, ali vrlo informativan o općenitim statistikama vezanim uz seksualno nasilje te o kampanji „Nisam rekla DA“

- objašnjava koncept pravog pristanka

Ključni pojam: reproduktivna prava

Reproduktivna pravda za građanke drugog reda i fetišizacija fetusa

Izvor: https://voxfeminae.net/pravednost/reproduktivna-pravda-za-gradanke-drugog-reda-i-fetisizacija-fetusa/?fbclid=IwY2xjawEnKplleHRuA2FlbQIxMAABHYMb96x5pxD75PSJ3qOH_oJeyD6IHWZS7A4raGEsiMzjaRbsZ1cn0VTI6A_aem_teTf-EZ3QduWhCWiyIKaNQ

a) informacije

- naslov - Reproductivna pravda za građanke drugog reda i fetišizacija fetusa

- podnaslov – nije navedeno

- autor – Danijela Paska

- vrijeme – 29.4.2024.

- aktualni događaj – općenito rasprava o reproduktivnim pravima

b) tema

- glavna tema – kritika ograničavanja reproduktivnih prava žena i fetišizacije fetusa

- specifične pod teme – uloga Crkve u postavljanju reproduktivnih prava, društvena i pravna kontrola ženskog tijela

- ključne ideje i argumenti – ženska reproduktivna prava su ugrožena zbog uloge Crkve i političke manipulacije, pravo na pobačaj postaje dio masovne kulture, politike i zdravstva – svatko odlučuje u ime žena, kritika ideje fetusa kao najranjivije skupine kada ta ideja ograničava reproduktivna prava žena

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – pozitivan ton – članak podržava reproduktivna prava žena

- stereotipi o feminizmu – nema

d) izvori informacija

- autorica – Danijela Paska

- izvori – pravne analize, izjave stručnjaka, društvene studije, zakoni

e) prikaz rodnih uloga

- stereotipi o rodnim ulogama i prikaz žena i muškaraca – u ovom kontekstu žene su prikazane kao objekti kontrole nad njihovim tijelima, muškarci prikazani kao dominantni u zakonodavstvu, kada je riječ o reproduktivnim pravima žene prikazane kao „građanke drugog reda“

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – u članku se opisuju i kritiziraju društvene norme koje dovode do ograničavanja ženskih reproduktivnih prava

- podržavanje kampanja i inicijativa – članak podržava inicijative za zaštitu reproduktivnih prava

g) problemi i rješenja

- problem – ograničavanje reproduktivnih prava, odnosno prava na pobačaj, fetišizacija fetusa (postavljanje prava fetusa prije prava žene)

- rješenje – promjena zakona o pobačaju, povećanje svijesti o navedenom problemu i potrebi za uređenjem reproduktivnih prava žena

h) interakcija i komentari

- nema komentara

- članak je pojedincima koje zanimaju teme feminizma – posebno teme reproduktivnih prava žena

- tekst je djelomično jednostavan, postoje blago komplicirani nesvakodnevni termini – ipak dobro prilagođen odraslom dijelu publike

i) edukativna vrijednost

- članak ima visoku edukativnu vrijednost

- objašnjava zakone vezane uz pravo na pobačaj, detaljno proučava problematiku reproduktivnih prava žena

Ključni pojam: seksizam

Helena Naglaš: Djeca zaslužuju odgoj izvan rodnih stereotipa

Izvor: https://voxfeminae.net/feministyle/helena-naglas-djeca-zasluzuju-odgoj-izvan-rodnih-stereotipa/?fbclid=IwY2xjawEnKvllleHRuA2FlbQIxMAABHQHyPujkoA2OC9QAV00vZaqUUh3iFGkSdYUSJqZ8SwMMC4h9PZtEgz5ieg_aem_9VaTY6mC3GUys-e2qwVczA

a) informacije

- naslov - Helena Naglaš: Djeca zaslužuju odgoj izvan rodnih stereotipa

- podnaslov – nije navedeno

- vrijeme – 4.5.2023.

- autor – Anja Tomljenović

- aktualni događaji – intervju s edukatoricom Helenom Naglaš o rodno neutralnom odgoju djece, konferencija „biti dobra, dobar, DOBRO“

b) tema

- glavna tema – rodno neutralan odgoj djece, odgoj bez rodnih stereotipa

- specifične pod teme – utjecaj rodni stereotipa na djecu, uloga roditelja u društva u razvoju i odgoju djece u smislu rodni uloga, potreba za promjenama u odgojnim praksama (puno rodni stereotipa)

- ključne ideje i argumenti – zagovara se odgoj djece koji je rodno neutralan, odnosno odgoj bez tradicionalni rodni uloga i stereotipa, rodno neutralan pristup omogućava djeci potpuni razvoj identiteta bez društveni ograničenja

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – pozitivan ton – članak podržava feminističke ideje i feminističku pedagogiju – posebno u fokusu na rušenje rodni stereotipa, posebno kod djece

- stereotipi o feminizmu – nema

d) izvori informacija

- autorica – Anja Tomljenović – intervju

- edukatorica Helena Naglaš

e) prikaz rodni uloga

- stereotipi o rodni ulogama – članak opisuje neke uobičajene rodne uloge koje oštro kritizira posebno u kontekstu odgoja djece

- prikaz žena i muškaraca – navode se primjeri odgajanja djevojčica i dječaka prema rodni ulogama koje se društveno smatraju prihvaćenima za jedan spol – kritika takvi stereotipa

- promovira se ideja rodne ravnopravnosti i rodno neutralnog odgoja djece

f) društveni događaji i kontekst

- društvene norme i vrijednosti – kritika tradicionalni društveni vrijednosti u smislu rodni uloga, stereotipa i podjela – ističe se važnost rodno neutralnog odgoja

- podržavanje kampanja i inicijativa – podržava se inicijativa za rodno neutralni odgoj

g) problemi i rješenja

- problemi – tradicionalni odgoj, rodne podjele i stereotipi, utjecaj rodni stereotipa na razvoj djeteta

- rješenja – promjena odgojnih praksi, rodno neutralan odgoj, promjena društveni vrijednosti

h) interakcija i komentari

- članak je pojedincima koje zanimaju teme feminizma – prilagodljiv i široj publici – posebno čitateljima zainteresiranima za rodnu ravnopravnost, rodno neutralni odgoj, roditelje i odgajatelje

- tekst je jednostavan i lako razumljiv

i) edukativna vrijednost

- članak pruža jasna objašnjenja što je to rodno neutralni odgoj i zašto je važan

- ulazi se dublje u problematiku rodnih stereotipa u odgoju i razvoju djece

Ključni pojam: žene na tržištu rada

Radnice u sektoru čišćenja i skrbi izložene su različitim oblicima izrabljivanja

Izvor: https://voxfeminae.net/pravednost/radnice-u-sektoru-ciscenja-i-skrbi-izlozene-su-razlicitim-oblicima-izrabljivanja/?fbclid=IwY2xjawEnK41leHRuA2FlbQIxMAABHc9SFO8YJUr6pWKYGdiJutGPHOzgi95oR4RjsiRSHH3xGplDjwhpgDIHRA_aem_suKi4jvpZRLSwRIJBvGFsA

a) informacije

- naslov - Radnice u sektoru čišćenja i skrbi izložene su različitim oblicima izrabljivanja
- podnaslov – nije navedeno
- vrijeme – 1.7.2024.
- autor – T.B. (samo inicijali)
- aktualni događaji – istraživanje o radnicama u sektoru čišćenja i skrbi u Srbiji

b) tema

- glavna tema – izrabljivanje radnica u sektoru čišćenja i skrbi
- specifične pod teme – neformalno zapošljavanje, nestabilni i loši uvjeti rada, socijalna stigmatizacija, nedovoljna pravna zaštita
- ključne ideje i argumenti – radnice u sektoru čišćenja i skrbi suočavaju se s problemima, potreba za boljim radnim uvjetima

c) perspektiva

- ton prema feminizmu – pozitivan – zagovara se poboljšanje prava radnica
- stereotipi o feminizmu – nema

d) izvori i autori

- autor – T.B.
- izvor – istraživanje „Položaj i izazovi radnica na poslovima čišćenja i nege u Srbiji“ – provela grupa SeConS za organizaciju ASTRA – Akcija protiv trgovine ljudima

e) prikaz rodnih uloga

- stereotipi o rodnim ulogama – kritika marginalizacije ženskog rada u kućanstvu
- prikaz žena i muškaraca – u ovom kontekstu žene su prikazane kao žrtve izrabljivanja u sektoru čišćenja i skrbi

f) društveni događaji i kontekst

- prikaz društvenih normi i vrijednosti – u ovom kontekstu kritizira se neformalno zapošljavanje i ekonomija u društvu te nedostatak adekvatne zaštite radnica u sektoru čistoće i skrbi

- podržavanje kampanja i inicijativa – potiče se promjena stanja i poboljšanje uvjeta za radnice

g) problemi i rješenja

- problem – neadekvatna zaštita radnica u sektoru čistoće i skrbi, neformalni rad, nepovoljni uvjeti rada, nedostatak pravne zaštite, stigmatizacija radnica

- rješenja – formalizacija zapošljavanja, jačanje pravne zaštite, pružanje socijalne sigurnosti i beneficija, podizanje svijesti i edukacija, regulacija agencija i digitalnih platformi

h) interakcija i komentari

- nema komentara

- članak je pojedincima koje zanimaju teme feminizma – posebno aktivisti za ljudska prava i radnička prava – prilagodljiv i široj publici

- članak je napisan jednostavno i razumljivo

i) edukativna vrijednost

- članak objašnjava i ulazi u problematiku marginalizacije i stigmatizacije radnica u sektoru čišćenja i skrbi

- informacije o istraživanju uvjeta rada radnica, ponuđena potencijalna rješenja za poboljšanje uvjeta